

מערכות

קיי"ז

אדר ב' תשי"ט

מרס 1959

לידל־הארט על הגנת אירופה

העתודה בקרב־הגנה

קלעי ישראל במוסקבה

על מה נכשל מארב?

משמעת מנע לצה"ל?

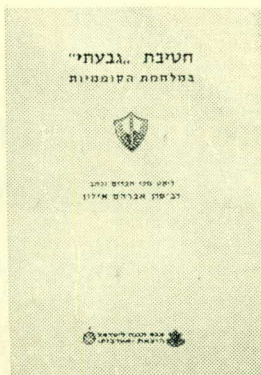

הופיעו

ציונים לספרים אלה
ראה ב.מי ומה בחוברת "עמ' 88

בהוצאת "מערכות"

יפיעו
בימים
אלה

עם נעילת שנת העשור

מופיעה

חוברת מיוחדת של "מערכות"

מתוכנה :

- מפי קברניטי צה"ל • ממצפה הבטחון • מפקד ודמותו •
- מתנובת פו"מ • תרומות-עט מיוחדות •
- החוברת רצופה תצלומים, ציורים ורישומים

תוכן הענינים

88,2

מי ומה בחוברת

יהודה ארזי ז"ל

6

10 קפ' ב. ה. לידל הארט

22

24

25 אל"מ רם רון

31

32 אל"מ ד"ר מ. זוהר

38

42 סא"ל ש. גבעול

44

52 סא"ל ג. ריבלין

בעיות-יסוד של הגנת אירופה

דברי מפקדים: פילד-מרשל לורד מונטגומרי

אמרות • השגות • מושגים

הקרב על גבעה 361

"הדיס"

משמעת מונעת

מתן פקודה

מפנקמו של מוג"ד: הגדוד מתגייס

מארב... (כשלונו של מארב-נגד-רכב)

ועד השלושה לא בא

במת מערכות: אחות-לוחמים או משמעת — מה עדיף? •

על פקודות בכתב ובעל-פה • אל תקצץ

כנפים למפקדי-המשנה שלך! • "רסיסי

מחשבה" לויכוח "משמעת ו/או אחות-

לוחמים".

קלע ופגע: אש-קרב (מדברי מדריכים)

כיכד יוצגה ישראל במוסקבה באלופות

העולם בקליעה 1958?

54

58

65

71

74

76

78

79

80

סא"ל א. אלירז

א. ג.

סא"ל ש. גזית

בלי-קרב: רכב-קרב אחיד בגלגוליו

"הדיס": מה יכולתו של הטיל הנ"מ. "הרקולס"?

מה באופק בחימוש-צבאות?

תחרות רשימות מס' 1/1959

ע"ש סג"מ לבנון בן-ציון ז"ל

חידושי נשק וטכניקה (תמונות)

עלי ספר: חוק פארקינסון

תמונת השער: לאחר ההצלחה... (צילם אלכס)

"מערכות"

בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל

עורך ראשי: סא"ל אלעזר גלילי

סגן עורך ראשי: סא"ל גרשון ריבלין

"מערכות": קצין עריכה סרן משה ברימר

"צקלון": קצין עריכה שרגא גפני

ספרים להנצחת החייל: העורך ראובן אבינעם

מוכירת המערכת: מרים נתנאל

המנהל: יוסף דקל

עוזר למנהל: יוסף אלקוני

המערכת והמנהלה: הקריה-ת"א, רח' ג' מס. 1

דפוס: י. שלומי, ת"א. העטיפה: דפוס אריאלי, ת"א

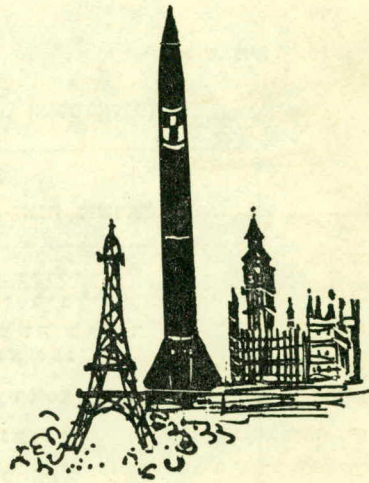

מי ומה בחוברת

שלושה הם המציינים את מאמרו של קפיטן ב.ה. לידל הארט, "בעיות-היסוד של הגנת-אירופה" והמייחדים אותו: — מחברו; נושאו; הצגת הענינים בו. ציון לאישיותו ראה בעמ' 11.

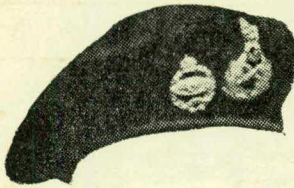
הנושא. לא כ"הגנת המערב" ב-1938 (שם ספרו של לידל הארט, שנתפרסם אותה שנה) מסתו של ל.ה. על "הגנת-אירופה" כיום (הניתנת בעמ' 10), את נושאה של זו מציינים התחום הגיאוגרפי וטיב הסכנות. דומה שמ"חיוכיה-היסטוריה" הוא כי גרעין ההגנה המערב-אירופית כמעט-ומזדהה עם קיסרותו של קרל-הגדול ביבשת אירופה, זו שמלפני ארץ מאה וחמשים שנה, בצירופה של מלכות אלפרד-הגדול בבריטניה, בת-זמנה. זוהי "אירופה-המוקטנת", הדנה עתה בהגנתה במשותף כאשר לא עשתה זאת, דומה, מאז הליכוד ההוא — או, אולי, מאז זה האחר, שמלפני מאה וחמשים השנה, בימי נפוליון; ודאי שטיב הסכנות — הסכנה הגרעינית, הנישאת על כנפי נשק ראיטי — הוא הגורם לליכוד זה. מכאן — מסגרת דינו של ל.ה. הפעם, ואופי הבעיות שהוא מציג והמסקנות שהוא מסיקן.

הצגת הענינים. ל.ה. מוסיף להיות "ירמיהו": — מזהיר ומתרה, ואינו נשמע. ב-1955 הזהיר כי בקרוב יהיה לאל-ידם של הרוסים להפציץ את לונדון ושאר בירות אירופה — ואיומי בולגנין ב"מי-סואץ" הלמו את גבולותיו — אך לפנייה ואחריו לא זכה לכך כי ינקטו בעצותיו. כשם שבשנות השלושים דרש שיתרכו בטיפוח כוחות-שריון — כך תובע הוא עתה מבעלות-הברית ה"מערביות" להבין כי ראש-הסכנות היא עתה התקפה מוגבלת, מתוך חשבון כי אימת הרקיטות ארוכות-הטוח תמנע התערבות-של-ממש מצד ארה"ב; התקפה, שבעקבותיה תבוא ההצעה (ושמא אולטי"מטום?): — "הבה נפתח עתה במו"מ על הסכם — או שבר-צונכם ליטול את האחריות להתלקחות עולמית?" כמסקנה מתפסתו זו — שטרם מצאה אוזן קשבת בשלטון הבריטי — דורש הוא הקמת עוצבות ניידות (משוריינות — וקלות) שרק בהן התקוה לסיכול התקפות מהסוג הנ"ל. בפעם הקודמת עוד ניתן לכם במהלך-ההתפתחות לתקן את השגיאות. אך לא הפעם! — זוהי אזהרתו. אפשר גם לא להסכים אתו. אך מוכרחים לקרוא את דבריו, ולהרהר בהם.

מי ומה בחוברת

„מכל מלמדי השכלתי“ — זוהי אימרה אשר ניתן אולי, בעזרת הדגשה ונגינה שונות,

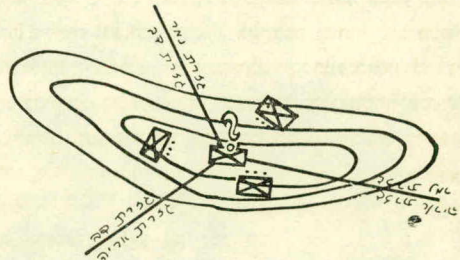

לקראה ולפרשה בשני דרכים שונים: — „שאבתי דעת מכל מלמדי“ — או — „גדלתי בחכמתי מכל מלמדי“. על אף העובדה כי פילד־מרשל מונטגומרי תורם בספרו „זכרונות“ תרומת־תודה־נאה לעצות והדרכה להן זכה בשעתו מצד פילד־מרשל אלנברוק, הרי בדרך־כלל אין הוא כלל מגלה נטיה להיראות כמי שזקוק הרבה לעצותיהם של אחרים, או כמי שמחשיב אותן. לעומת זאת — אין הוא חוסך תורתו וחכמתו הוא מן הזולת; והרצאותיו, מדי שנה, ב„מכון־השירותים

המאוחדת־המלכותי“ (שרובן נתפרסמו, בשלמותן או בחלקן בחוברות „מערכות“) — עדות לכך ואף העולם נוהג כלפיו כך, ומצפה לאימרות־פיו. מקצתו ניתנות ב„דברי מפקדים“ (עמ' 22) שבחוברת זו — וענינן הפעם: תכונות מצביאים ומפקדים, בעיותיהם ותפקידיהם.

בשלושה עשוי מפקד להשפיע על מהלך הקרב: — בהשפעתו ובדוגמתו האישיות;

בהכונת הכלים ארוכי־הטוח שבאמצעיה־אש שלו; בהטלת עותדותיו. הגורם הראשון — מותנה בתכונותיו של המפקד, ומבחינה זאת הנו לרוב נתון מראש; השני — גמיש וניתן לשינוי; ואילו השלישי — הוא־הוא מעשהו הגורלי של המפקד, שכן יקשה מאוד לשנותו או לתקנו. מכאן היוניות הבעיה של הרכב העתודה ושל מקום הצבתה. בחיי נותיה השונות — ואולי אף פתרונה — של שאלה זו, שהנה כה חריפה בכל הדרגים, החל כבר

בדרגת המחלקה והפולגה, משתקפים מתוך הסיפור־הבעיה מפריעטו של אל־מ. ר. רון, „הקרב על גבעה 361“ (עמ' 25).

„שדון־טעויות־הדפוס“ זה גרם לשיבוש המילה מציאות בעמ' 31 אשר הפכה למציאות ובודאי יש לו יד בשיבוש שמו של סא"ל גרשון ריבלין (עמ' 52) בחוברות אחדות.

עם התפתח אמונות המלחמה גדלו מימדין, והשתכללו צורותיהן, של המארב כאמצעי־

מלחמה בקנה־מידה גדול. ידועה לקוראי „מערכות“ „מערכת־המארב“ של צבא החיתים נגד הפרעה רעמסס, ליד קדש, שתוארה במאמרי פרופ' ה. פולוצקי (בחוב' י"ח־ט) וד"ר ש. ייבין (חוב' ע"ח). אך לשיא־שכלולה הגיעה אמונת־המארב הטקטית במעשהו של מצביא־הכנענים חניבעל במערכת אגס־טרסימיניס, בה לכד ברשתו את צבא־הרומאים כולו; וכמעמד־הדוגמה של מערכת־קנא באשר למערכות־הערוכות, כן נשאר עד ימינו מערכת־טרסימיניס מופת שטרם היה גדול ממנו בתחום קרבות־המארב. והלא בין מארב ענקי למארב זעיר אין, בעצם, הבדל, אלא במימדים בלבד.

מי ומה בחוברת

אלה הרואים בחזיון-המלחמה את המשכן, ביחס-האדם, של הציד — נוטים לראות

במארב אחת מצורות-המלחמה הראשונות ביותר. בצורת-מלחמה זו — תכ"ן פות היה האורב ממילא גם המנצח. בספר-המופת שלו ("חקרי-קרב") על תשלוּבת גורמי-הנפש והטקטיקה במלחמה אומר קול. ארדן-די-פיִק על אורח-המל-חמה האופיני לערבי צפון-אפריקה — הוא המארב — כי: — אפילו כיום זוהי מלחמה בה אורבות קבוצות אנשים לא גדולות לאויביהן, ומשהגיע הרגע בו הפתיעים — בורר לו כל-אחד מהם לא את יריבו, בעצם, כי אם את קרבנו; ומע-שהו אותה-שעה הוא מעשה-מרצח. בהיות

כלי-חזיון דומים בשני הצדדים, אין כל דרך לאחד הצדדים לזכות ביתרון אלא על ידי השגת האפתעה. אדם שהופתע זקוק לרגע-קט בשביל להחזיר לעצמו את עשתונותיו ולהתחיל להתגונן; וזהו הרגע בו הורגים אותו — אלא אם כן ברח הוא ונמלט. (אכן, דומה כי כזאת יקרה אף במארבי אלג'יריה שבשנים אלו, בזמנוראנו... המער') אך אם בתיאור-שלעיל הקובע הוא זינוק-הנמר, הרי כבר מקדמת-דנא החל המארב להתבסס גם על ירי: מקשתו וחציו של איש-הפרא — ועד למארבי נשק-אבטומטי שבמאה-העשרים. היה זמן, ולא היה לנו בארץ זו אויב קשה מאשר המארב, על גילוייו השונים. גם זוהי הסיבה לכך כי נעמוד היטב על טיבו ואפשרויותיו של אמצעי-קרב זה, אשר מקצת מבעיותיו (ומתקלותיו האפשריות) הומחשו בדוגמה שבסיפור "מארב..." (עמ' 44).

יתכן כי בביטוי "אש-קרב" ניתן תרגום חופשי-למדי למונח האמריקאי "Trainfire"

(שמשמעותו המדויקת: "אש אימון") אך יש ותרגום "חופשי" קולע את לבו של הענין (ובמקרה זה — יתאים מאוד אם נאמר "קולע אל מרכז הבול!"). השם האמריקאי הגדיר את שטח-הפעילות הצבאי — שטח האימון — שבו עוסקים באש זו. אך הכינוי הישראלי קולע אל התכלית של ההתעסקות בה. שכן כלי-עקרה של שיטת אימון זו בה עוסקת שיחת המפקדים שבחוברת זו (עמ' 58) אינה אלא הכשרת החייל למתן האש בתנאי קרב מציאותיים ואף כיום יש מן המאלף בניתוח הצעדים הראשונים שנעשו בשעתו בשטח זה, ובהצעות שהועלו.

"הנרצח קליעה לאלופים — או לאלפים?" — שואל סא"ל אלכס אלירז ברישומותיו

מאליפות-הקליעה העולמית במוסקבה (עמ' 65). קל להבין כי על השאיפה השניה שב"ברירה" זו לא יותרו לא בעל-הרשימות עצמו ולא צה"ל. אך לקורא ניתנת על ידי א. אלירז הזדמנות נאותה להיווכח גם עד כמה בלתי-אפשרי לותר כליל אף על השאיפה הראשונה — ועל ההכרח של התכונות ראויה ואינטנ-סיבית להשגתה. הרקע של ההשתתפות באליפות המתוארת ברישי מות אלו, והרוח בה ספוגות הן, מרחיבים את הענין שבקריאתן אף אל-מעבר לתחומי ההתענינות ה"קלעית"-המקצועית הצרה יותר. לא יקשה על קוראנו להצטרף אל קריאתו-משאלתו המסיימת

של סא"ל א. אלירז: — "הבו המשך השתתפות ישראלית בתחרויות-אליפות!"

משפחה" של כלי-נשק — בדרך-הטבע הוא שכמה ממושגיה של משפחה-כמוש

מוצאים את ביטויים אף בה. כשם שכל משפחה גדלה ומסתעפת — כך גם במשפחת-כלי-זין. במדור "כלי-קרב" (עמ' 71) מוצגת הפעם "משפחה" אפשרית כזו: — גלגוליו המוצעים השונים של ה"סקורפיון" האמריקני — כלי-זין שונים, על בסיס אותו רכביסוד; ויש במגמות מחשבה אלו כדי להדגים את השאיפה הכללית עתה בצבא אות למצוא בסיס מעשי להאחדות כלי-הזין הרבים-מספור, ולהעמדתם של מספר-טיפוסים מצומצם. אחד הצירופים המומלצים-ביותר הוא פרי "נשואית-ערובת" של נציגי שתי משפחות: של ה"סקורפיון" המקורי עצמו — ושל ה"באט", המוכנס עתה ליחידות-הרגלים בצבא ארה"ב כזיניסוד נגד-טנקי ברמה הגדודית. מן-הידוע הוא כי יש ותערובת-גזעים מולידה שבטים בעלי תכונות חזקות במיוחד (הרומאים, הבריטים...); ויתכן כי אף ה"אנדרוגי-

נוס" המוצע יהא מחונן בצירוף-סגולות רבי-כולת. לאלוהי הטקטיקה והחימוש פתרונים.

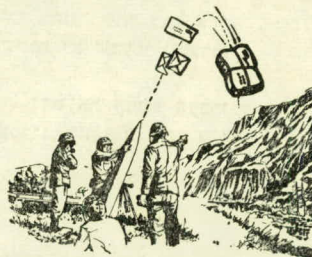
מאז-ומתמיד טיפחו לעצמן משפחות אצילות הרלדיקה מושלחן — מוערכת פמלים

המציניים מוצאן וייחוסן: — האריות והנשרים שבסמלי מלכויות אירופה — ובעצם אף ה"טוטמים" השבטיים משלנו, זאבו של בני-מין, צביו של נפתלי, נחשו של דן. אם יהיה הקנה-ללא-רתע בן 106 המ"מ, מוצב על רכב-56 M זקוק אי-פעם ל"סמל-יוחסין" משלו — הרי שצירוף דיוקנאותיהם של אבא-עטלף" (ה"באט" — זה מובנו, בצד המובן הפרוזאיי, שהוא הברכה-הראשונה של המילה "בטליון") ושל אמא-עקרב" (מובנו העברי של "סקורפיון") ישמש יפה את צרכיו אלה של הנשק בן-התערובת המוצע.

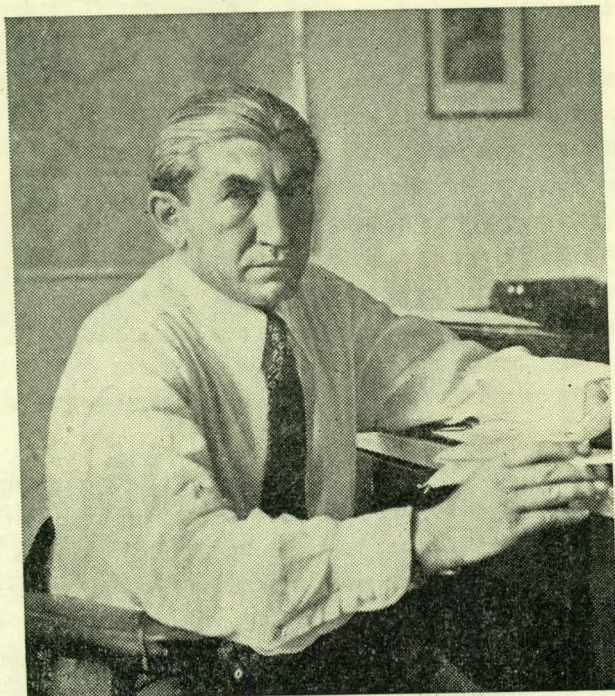
מטפחיו של פיתוח-הרקטות בגרמניה בשנים שלאחר מלחמת-העולם הראשונה, או

שסבורים היו באמת — או שטענו זאת כהנמקה לפעולתם — כי שיגור רקטות הוא שיאפשר בעתיד, בין השאר, גם "שירות דואר" משוכלל ומהיר מאין-כמוהו. בדיעבד, פריז העיקרי של פיתוח גרמני זה היו הרקטות "V-2" הנודעות-לאימה, משנות 1944-45. אך בסופר-שלידבר, יתכן ותתגשם עוד הנבואה ההיא. ברם, כ"מקדמה" ראשונה על חשבון אפשרויות אלו בא עתה הטיל המשלב בתוכו את אפשרויות שירות-השלום של משלוחי דואר-ומטען מהירים — ואת צרכי-החירום הטקטיים של שדה הקרב. הנתונים הראשונים שנועדו על "זרקן" זה מופיעים במדור "חידושי נשק וטכניקה" (עמ' 79).

(המשך בעמ' 88)

יהודה ארזי

„לא אחת חשבתי שלו הייתי פנוי הייתי מתמסר לעליה אף כי שאול (אביגור) חשב שבשבילי רובה הוא האידיאל. נכון. החשבתי מאוד רובים, אבל גם העליה היתה חשובה בעיני...“

„כשיצאתי לעבודה זו הייתי מבוגר יותר מכל הבחורים שעסקו בזה. היו לי אולי מוטיבים יותר נפשיים מאשר להם. עם פרוץ מלחמת העולם נמצאתי באירופה. ידעתי באופן מוחשי, מה זו גולה ומה זה השמדת יהודים, לכן הייתי מתנזר יותר מכל אחד מן הבחורים מחדוות חיים. כשהייתי באיטליה — בשנים הראשונות לא שמעתי קונצרט, לא הלכתי למוזיאון ולא לקולנוע — שום דבר...“

„אל תסתכלו באילן הנאה“ — אומר הייתי לבחורים וממשיל להם את המשל העברי באותו תלמיד-חכם המתחייב בנפשו על הסיחו את הדעת באמרו: „מה נאה אילן זה! אתם באתם לעשות עבודה הדורשת מכם התמסרות מלאה...“

המשפטים שהובאו לעיל מדברי יהודה ארזי בשיחות-סיכום לפעולות ההעפלה מאיטליה זורעים אור מיוחד-במינו על האיש יהודה.

נדמה כי במשך שנים רבות שקד להעלים ולטשטש כלפי סביביו צד זה שבנפשו ושבפעולתו. כי הרי בכל שעה שפגשת בו נראה לא רק כשופע בטחון, אמונה ומרץ אלא גם

כאיש המפיק תמיד ששון-חיים, איש שאין דבר היכול להעכיר את רוחו עליו ואשר אינו חש אלא את הסיפוק שבעשיה.

לא-פעם תהו חבריו עליו, להבין מהו אותו כוח-מניע המלבה את רוחו והדוחפו למעשים רבי עוז ותושיה, אשר כה הצטיינו בהם פעולותיו. וחובה היא להודות כי לא אחת ולא שתיים היתה המסקנה של תהיה זו, ושל שיפוט שהתבסס על מראה-עינים בלבד, כי רוח ההרפתקנות בה ניחן ביד נדיבה (אמנם הרפתקנות בריאה!) היא שמניעה אותו בפעולותיו. כך נראה יהודה לרבים מחבריו, שעבדו במחיצתו, בפקודתו או בשליחותו; וכך גם נצטיירה דמותו ממרבית הסיפורים שסיפר או כתב על פעולותיו בתחומי הרכש וההעפלה.

יהודה מספר סיפורו — ונדמה לך כי אמנם רק לקנא יש בו, באיש זה השרוי תמיד במחיצת מלאכים ושעירים: השעירים כורים בכל שעה שוחה חדשה לרגליו, אך מלאכיו הטובים מרפדים תמיד מחדש את דרכו לפניו ומישרים את כל ההדורים. והוא, יהודה ארזי, כצדיק-תמים מהלך לו בלי שתיגוף באבן רגלו.

והנה, לפתע — יהודה ארזי אחר, הנושא בלבו את דו־עמו המוכה, יהודה ארזי שהנו בכל-כולו תלמידם של אליהו גולומב ושאול אביגור — שני האנשים שמפעם לפעם אינו מתאפק בדברו בהם ופורץ בהבעת הערצה לשניהם — ואשר כמוהם ינק אל קרבו את סבל החולשה היהודית והטביע את נפשו ב"חובת-העשה" למען חיסולה. הנה יהודה המדגיש כי לא הרובה בלבד הוא האידיאל. הרובה נחוץ למען האידיאל, למען היהודי החופשי בארצו, אך לא למען עצמו. ובבוא השעה מטיל יהודה את כל עצמו, כל תחבולותיו וכשרונו, להברחת יהודים ארצה — אניה אחר אניה שיגר ארצה, אניה אחר אניה על בעיותיה וסיבוכיה — סיבוכים עם גורמי-חוץ ובעיות עם גורמי-פנים.

ואחר זינק שוב למלאכת הרכש — הרכש בהאידיעה. כמו שלא-ספציה היתה לו שיא פעולתו במאבק על העליה — כך ראה בהברחת התותחים בימי מלחמת-השחרור את שיא פעולותיו ברכש, יותר מן המטוסים ומן הטנקים שרכש ושלח לצה"ל הצעיר.

ועד שיוכן לדפוס ספר עלילותיו של איש הרכש וההעפלה — יובאו נא כאן קטעים אחדים מדבריו-הוא על הרכישות באותם ימים של שנת תש"ח:

"את התותחים הימיים קניתי ב... כביכול בשביל ממשלת... ושלחתים באניה... את רשימת צרכי-הצי בתותחים קבלתי מפא"ל שולמן רק ב-19.7.48. האניה שרכשנו לשם כך יצאה מאירופה ב-26.10.48 עמוסה תותחים ותחמושת שעלו לנו 310.000 דולר, וכעבור 10 ימים היתה בארץ. התותחים-הימיים הגיעו, איפוא, ארצה אחרי 3 חדשים מאז הוזמנו באירופה — ואני חושב כי זהו שיא בהברחה העולמית.

כיוון האניה היה דרך טנג'יר שבצפון-אפריקה לארץ דרום-אמריקאית, כביכול. הקומוניסטים בנמל-היציאה הפריחו שמועה כי הנשק מיועד ליוון, וקראו לפועלים למנוע את הפלגת האניה נושאת הנשק. נפגשתי עם מנהיגי הפועלים בעיר, ושכנעתי אותם כי המשלוח מיועד לישראל — והאניה הפליגה..."

★

"התותחים היבשתיים הראשונים היו תותחים נ"מ; הם נקנו בשביצ'רה, באישור הממשלה, והיו מיועדים, כביכול, לדרום-אמריקה. 25 התותחים הנ"מ הראשונים הגיעו לת"א עוד לפני הכרזת-המדינה, בערב פסח..."

★

"פרשת המקלעים: — נודע לי מפי ידידו של יהודי אחד, שהלה קנה את עודפי חיל-האוויר האמריקאי בהונולולו. שלחתי להונולולו את גרינשפון, עו"ד צעיר מאמריקה,

לבדוק כיצד להוציא את המקלעים משם. הוא הצליח לסחוב את המקלעים, לארום ולשלחם לסן-פרנציסקו. כאן שכר ספינה שתביא אותם לטמפיקו שבמכסיקו. בדרך התמרד הצות וסייר להמשיך בדרכו. באימי אקדח הכריח גרינשפון את רבי-החובל והמלחים להמשיך ולהוביל את הספינה עד טמפיקו. אליהו סחרוב טיפל בהעברת המקלעים מטמפיקו ארצה. במשפט שהיה אחרי-כך נקנס גרינשפון ב־\$ 10,000, וזכויות האזרח נשללו ממנו.

★

„באבגוסט 48 רכשתי 30 טנקים מסוג „שרמן“ במשקל כולל של 850 טון במחיר כולל של \$ 72,679. היו אלה כלים ממחנה של טנקים אמריקאיים אשר בהתאם לחוזה שביתת-הנשק צריכים היו להישמד. מחיר זה אינו כולל את הוצאות המשלוח מהמחנה לנמל וההעמסה על האניות. המטען נשלח בשלוש אניות בזו אחר זו (10 טנקים באניה אחת, 9 באחרת ו-11 באניה שלישית). בהוצאת הטנקים נתקלנו בקשיים בלתי רגילים: נדרשו רשיונות על מנת להוציאם מהמחנה, כאילו הם מיועדים להתכה. היה צורך ברשיון מהמשרה בעיר ב. על מנת לעבור אתם שם, והיה צורך ברשיון של הנהלת הנמל על מנת להעמיס אותם באניה. וכל אלה — לאחר שהצלחנו לשכנע את חיל-השריון של צבא אותה ארץ שהטנקים לא יצלחו בשבילם. כן הצלחנו לסדר שפירמה מקומית הסוחרת בגרוטאות תקנה את כל הטנקים שעמדו למכירה, ופירמה שניה קנתה מבין אלה 30 טנקים לפי הבחירה שלנו. כמו כן קנינו במחיר משקל-מתכת 65 טון שרשראות לטנקים ומוטורים רזרביים מהטנקים שכבר פורקו. גם בארץ היו קשיים בהורדתם: לא היו ברשותנו מכשירים לפרק משא של כ־30 טון. לכן קנינו באיטליה מנוף צף שיכול להרים 50 טון, ושלחנו אותו לארץ. אבל סערה בחופי יון הטביעה אותו. נאלצנו, איפוא, לשחד רב חובל של אניה זרה שעגנה בארץ, על-מנת להשתמש במנופיו לשם הורדת הטנקים.“

★

„10 טנקים „הוצ'קיס“, שנקנו יחד עם תותחים נגד-מטוסים ו-5000 רובים גרמניים, נשלחו על ידי באניה אחרת, ונפרקו בנמל תל-אביב בלילה עוד לפני הקמת המדינה. האניה ה... הגיעה בליל הכרות המדינה עם חמשה תותחים בקוטר 65 מ"מ ותחמושת בשבילם, וכן עם תחמושת בשביל תותחים בני 75 מ"מ ומיליון כדורים לרובים ומכונות-יריה. היא הועמסה במרסיל ב־20 באפריל. 65 קרונות-רכבת יצאו מצפון צרפת לדרומה עמוסים בנשק זה. אך היו שמועות כי דה-גול התכוון אז לערוך „פוטש“ והיה מצב חירום בארץ. הסוציאליסטים חשדו שהנשק מיועד לדה-גול והקימו בריקות במרסיל. כך הצלחנו להעמיס על האניה רק 5 תותחים בני 65 מ"מ (ובלי מכשירי-הכיוון) מתוך ה־50 שהובאו. אבל גם העמסה זו לא בוצעה בקלות. במרסיל עובדים ערבים מאלג'יר וממרוקו. כשהחלה התסיסה מסביב לנשק התחילו לדבר גם על כך שהוא מיועד לפלשתינא, והערבים הכריזו על שביתה. כנציג דיפלומטי של אותה ארץ אכזוטית שבשמה הופעתי הלכתי למושל הצרפתי ופניתי אליו בשם החוזה הקיים בין „ארצי“ וארצו. בעזרת קשרינו בממשלה דאגנו לכך שיקבל גם הוראה בנדון מפריס. הוא התרה במזכירי הפועלים כי יעמיס את הנשק בעזרת צבא אם לא יעמיסוהו הם. שינינו את שם האניה על מנת להעלים את זהותה מעיני הערבים והאניה הפליגה לניאפולי. אולם בניאפולי, שם היה ביתם של רוב מלחי האניה, התמרד הצות. חוץ מרבי-החובל, שני מלחים אף ירדו והודיעו למשרה על הנשק שבאניה. בעזרת קשרינו במשרה ובבולשת נעצרו השנים והוכנסו לבית-הסוהר. אך בגלל השמועות שנפוצו בניאפולי על האניה ומטענה לא קל היה להשיג צות אחר בשבילה. המכונאי פחד להפליג, וקלקל את הדוד. אילצנו אותו לתקנו ואח"כ גרשנו אותו מהאניה...“

★

„היה בידי מכתב מבן-גוריון לגזבר הסוכנות באמריקה, ובו הוראה להעמיד לרשותי \$450,000. בדרכי השגתי באיטליה מאיש פרטי, שהיה בעל שדה-תעופה פרטי, זכות חניה לאוירונים, בכיסוי של צורך לערוך תיקונים בהם. לאחר שהבהרתי לו שהאוירונים מיועדים לארץ-ישראל סירב לקבל תשלום על השימוש בשדהו. הוריתי לעדה סירני שפעלה באיטליה לקנות עבורנו שתי אניות-ברזל ואסרתי להשתמש בהן אלא להעברת נשק בלבד“.

★

„באמריקה נוכחתי בקשיים ברכש ובהעברת נשק. חיפשתי אדם המבין בתעופה, מאחר שאני לא הבינתי בכך וגם חברי בארץ לא הבינו. נפגשתי עם אל שוימר. הוא עבד בט.ו.א. בשכר של \$1,000 לחודש. הצגתי לו את אפשרויותינו המצומצמות והצעתי לו שיקח רק חופשה ל-3 חודשים. אבל הוא לא הסכים לסידור זמני ועזב את החברה. הדבר עורר בלבי חשד כלפיו, אך בררתי אודותיו ונמצא נאמן“.

„אל הציע רשימה של כל הדברים שיש להשיג בשטח התעופה. נודע לו על שלושה קונסטליישונ'ס שאפשר לרכוש אותם כגרנטאות במחיר כולל של \$45,000 (קונסטלישן חדש אחד עלה אז מיליון דולר). היה זה ימים אחדים לפני ההחלטה בלייק-סכסס. אל בדק את האוירונים, ערך רשימה של מה שחסר בכל אחד מהם, קשר את הקשרים הדרושים והגיע למסקנה שבתוספת של \$160,000 אפשר יהיה להתקינם. אבל גזבר הסוכנות בארה"ב לא רצה לתת את הכסף למרות הוראתו של בן-גוריון. הוא אמר שהוא מקבל הוראות רק מקפלן. הודעתי על כך לבן-גוריון והוא הודיע לי שקפלן יסדיר את הענין בהיותו בארה"ב. קפלן בא לשם כמה ימים לאחר ההחלטה בלייק-סכסס. דרשתי מקפלן סכום של \$5,600,000 למימון הרכישות לפי רשימה שקיבלתי בארץ, וכן לקניית המטוסים והאביזרים שהציע אל. אולם קפלן לא היה מוכן להעמיד לרשותי אפילו את הסכום הקטן שעליו קיבלתי אישור מהארץ. כשראה ברשימה נשק אנטי-טנקי שאל: „איפה ראיתם טנקים אצל ערביי קלקיליה? וכששאל למחיר פגזי התותחים ונאמר לו שפגז עולה \$50 אמר (בידיש) „אנו איננו יורים בפגזים כאלה“. נאלצתי לקחת על עצמי גם את גיוס הכספים. ידידי ערכו מסיבה בהשתתפות 200 מעשירי יהודי אמריקה שבה הייתי אורח-כבוד. דיברתי כרבע שעה. דרשתי מהם בו-במקום 5 מיליון דולר. כבשתי אותם וכשהתחילו לחתום על השיקים, קמתי שוב ודרשתי שיחשבו עוד פעם, ואל יקצצו. בו במקום נאספו 3,5 מיליון דולר והתחייבו בעתיד הקרוב להשלים את המיליון וחצי“.

★

יהודה, — אשר, כעדותו של ראש הממשלה ושר הבטחון ד. בן-גוריון, עשה יותר מכל יחיד אחר לחימושו של צה"ל בימי מלחמת-הקוממיות — האמין בכל ישותו בתעודה שלמענה חי; ובלהט אמונתו עשה גדולות ונצורות בימים אשר כיום נראים הם לנו כ"ימי קטנות".
צבא ההגנה לישראל ישא בגאון את זכרו.

בעיות היסוד של הגנת אירופה

מאת קפ' ב. ה. לידל הארט

התנגדות ממושכת באמצעות כלי-זין בלתי-גרעיניים בלבד. על כן נאלצות הן לשים את מבטחן אך ורק בסיכויים (שאינם בטוחים ביותר) לכך כי תרתענה את אויביהן מלתקוף על-ידי האיום בתגמול-גרעיני מצידן.

את עיקר-המסקנות ממצב-דברים זה ניסח בבהירות ראש הממשלה הבריטי, בנאומו בארוחה חגיגית שנערכה בלונדון לכבוד גנרל גורסטאד, אשר נתמנה למפקד-עליון של כוחות בעלות-הברית באירופה. בנאומו זה אמר מר מקמילן: —

„נשתחרר נא מכל אשליה; כיום אין עוד הכוחות-הצבאיים נועדים לעשית מל-חמה; תכליתם היא למנוע בערה. לא יישנו עוד מסעי-מלחמה ברומה לאלה שבבעבר, בהן בא הנצחון בסופה של האבדות ארוכה ומאוזנת. מלחמה טוטלית כיום — לא יכול להיות לה פירוש אחר אלא הרס טוטלי.“

מסיבותיה המשוערות של מלחמה-גרעינית

הגדולות שבפצצות בהן השתמשו באירופה במל-חמת-העולם השניה — משקלן לא עלה על 5 עד 10 טונות; בהתקפות גדולות-המימד ביותר — בהן

שאלת-יסוד אחת מזהה את הרקע לכל תכנית מתכניות הגנת-ה„מערב“: ה-ניתן להגן על אירופה החופשית? התשו-בה — אם נהיה ישרים עם עצמנו, וכן אמיצי-לב דיינו בשביל לראות נמוחה את העובדות הקשות — אינה יכולה להיות אלא אחת ויחידה, והיא: במסיבות-הנו-כחיות, ועם התכניות הנוכחיות, הגנה ברת-תכלית איננה אפשרית. שהרי ההג-נה, במובנה הממושגי של המילה כפי שזו מוגדרת במילונים, משמעותה „לשמור-ולקיים“; „לחפות על“; ל„אבטח“; וכל אלה — „על ידי התנגדות להתקפה“.

בזמן הנוכחי, אם ישתמשו בפועל בכלי-הזין הגרעיניים המצויים כיום, בעלי הע-צמה ה„מוטוניית“, לא תוכל שום ארץ לקוות לשכון לבטח, או להימנע מהרס פטלי.

יתר על כן: כפי שהענינים הנם כיום — אין אר-צות נאט"ו יכולות אפילו לנסות לעצור כל כוח-פולש חזק „מן הטיפוס המקובל“ מבלי להשתמש בכלי-זין כאלה. שכן, כוחות הקרקע שלהן, בהשוואה לאלה אשר לרוסיה, יותר-מדי חלשים מכדי שיוכלו לקיים

היותר, וזוהי הערכה אופטימית מאד, אפשר ויעלה בידנו לירט אחד מכל ארבעה מפציצים סובייטים. וזאת — לגבי ארה"ב. ואילו אל מרכזיהם החיוניים של ארצות אירופה, שהגישה אליהם קלה יותר, יהיה קל הרבה יותר למפציצים כאלה להגיע ולהשמידם. לנוכח סכנה בקנה-מידה כזה, אין לראות בתוכניות הגנת-האוויר וההגנה-האזרחית של נאט"ו יותר מאשר הצטעצעות בבעיה. אם אפילו אפשר היה ליצר טיל נגד-מטוסים, בעל תכליתיות של 100% בקנה-מידה כמותי כזה בשביל לסכל כל התקפה על-ידי מפציצים — הרי אין תקוה קרובה למציאת מענה-מספל כזה לרקיסה הבליסטית.

הסכנה החדשה של הפצצה-רקיסית

ב-13 בפברואר 1957 אישר מיניסטר-ההגנה הבריטי, דנקן סאנדיס, בפומבי כי "ישנו כל היסוד לח"שוב" שהרוסים פיתחו "רקיסה בעלת ראש-נפץ גרעיני" — וכי "טווחה של רקיסה זו יספיק כנראה בשביל להגיע עד לבריטניה". לאותו זמן, כבר היה בהודאתו זו משום הפחתת-דמותה של המציאות, הת-

השתתפו עד ל-1000 מטוס — הוטלו לא יותר מ-5000 טון. לפצצת-האטום הראשונה, שהוטלה על הירושימה באבגוסט 1945, היה כוח-נפץ השווה ל-20,000 טון של חומר-נפץ-מרסק. הרי שאפילו בשחר הלוחמה-הגרעינית, יכול היה מטוס-מפציץ יחיד להפעיל עצמת-הרס העולה פי-4 על זו של 1000 מפציצים בעבר.

"פצצת-המימן" המבצעית הראשונה, שנבחנה ב-מרס 1954 — ידוע כי שיחררה בהתפוצצותה כוח-נפץ השווה ל-20 מיליון טון: דהיינו, עצמה העולה פי אלף על זו של אותה פצצה-אטומית ראשונה אשר הוטלה על הירושימה. פצצה אחת כזו — יש בכוחה להחריב את הגדולה שבערים. לא היה נדרש אלא שפצצות אחדות כאלו תגיענה אל מטרותיהן בשביל שניתן יהיה למחוק את מרכזי התעשייה והאוכלוסיה העיקריים בכל ארץ שהיא של אירופה המערבית או הדרומית. יתכן אפילו שפצצה אחת או שתיים כאלו היו מספיקות בשביל לשחק את חייהן של ארצות אלו — באם נביא בחשבון את הטווח הנרחב של התפוצצות חלקיקי ה"נישורת"*) של האבק הרדיו-אקטיבי נו-שאימות, וכן את ההשפעה הפסיכולוגית המוחצת של גורם זה.

אם אמנם ישתמשו בפועל בכלי-זין כאלה במלחמה אין להעלות על הדעת כי זו תוכל להימשך לאחר הפעלתם, אף לא באותו אורח של "מלחמה שבורת-חוט-השדרה" עליו דיבר סר וינסטון צ'רצ'יל לפני שלוש-ארבע שנים; שהרי: — "ניהולה של מלחמה הוא ענין של פעולה מאורגנת — אשר היתה הופכת לבלתי-אפשרית במצב של תהו-ובוהו כזה". הכוחות של נאט"ו המהווים את ה"מגן" שלה — אי-אפשר שיקוו כי יהיה ביכולתם לקיים מערך הגנה כאשר מקורות ההספקה שלהם ייהרסו; ובהיחרב ארצותיהם, תיפגע ממילא כל תכלית-קיומם של כוחות אלו. כל השרידים שישארו בחיים יהיו אזי שקועים לגמרי בליקוט מזון ובמאמץ להשתלט על התקהלויות של פליטים מזי-רעב.

מה הסיכויים להגנה בפני ההפצצה הגרעינית

"פיקוד-הגנת-האוויר" של ארה"ב הודה בגלוי בכך שאפילו "הגנה שהשיגה תכליתיות של 90 אחוז — אפשר ולא יהיה בה כדי לערוב להמשך-קיומה של אומה". מוסד בר-סמך אמריקאי אחר קבע כי "לכל-

*) נישורת: "Fall Out".

ב. ה. לידז הארט — קפיטן לפי דרגתו עם פרישתו מהשירות-הפעיל, והוגה-דעות צבאי והיסטורי במעמדו מאז. קציני-רגלים, וקציני-מטה, צעיר — במלחמת-העולם הראשונה; מנתח חזיונות מלחמה ומגבש מסכות בהיסטוריה-הצבאית, מבקר ותובע-תיקונים, מעלה הלכות ואופרטיביות וטקטיות ומטיף לטיפוח חילות חדישים ואורח-יחסימה מחדשים — בהפוגה-הארוכה שבין שתי מלחמות-העולם; "קסנדרה", או "ירמיהו", מרנפש, המשמיע בלי-הרף אזהרות לנוכח האיסטר-טגיה-התועה של בעלות-הברית לקראת מלחמת-העולם השנייה ובראשיתה — ובוחן לעומקן את פרשות ההתמודדות הגדולה, בהמשך אותה מלחמה ובעקבותיה. שבע נסיון וחכמה, שנון בניתוח ובפולמוס, רחוק מלהקל בערך אמרותיו ודעותיו הוא, אך גם מוכשר לסגלן אל אותות ההתפתחות הצבאית-הטכנית וההיסטורי רית, ולבקרן לאור אלה. יתכן כי לא תמיד דצק — אך תמיד כדאי היה להרהר בכתביו. אחד משני סופרי המלחמה הבריטיים הגדולים שבדור זה.

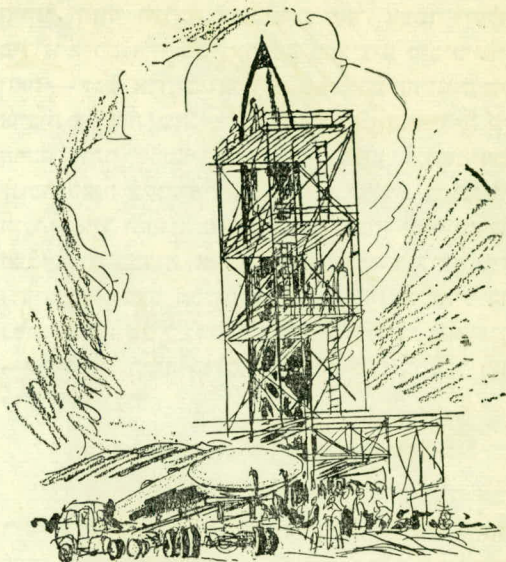
עומד במבחנים — הרי לא צפוי היה להגיע לידי שימוש מבצעי לפני ראשית שנות ה-60.

ברור היה, שאם טענת הרוסים למציאות "רקטה" רבתי" כזו בידם נכונה — הרי השפעות הדבר על מאזן-העצמה בעולם, ועל מצבו של המערב — עשויות להיות השפעות מרחיקות-לכת. זוהי תחזית קודרת מאד. בעבר נתגלו הודעות רוסיות קודמות אחדות כנכונות; וניתן על כן לחשוב כי יש יסוד להודעתם זו. והרי כבר במספר הזדמנויות הצליחו הם להגיע לדרג-התפתחות חדש בתחום מדעי או טכני זה או אחר, שנים אחדות לפני המצופה.

ולאחר ההודעה על הרקטה הבין-יבשתית באה הצלחתו של ה"ספוטניק" הראשון והמחשה לקח זה. על כל פנים, ארצות "נאט"ו" שבאירופה — כולל בריטניה — נמצאות כולן בתחום טווחן של הרקטות ל"טווחים-בינוניים"; והללו ודאי שמצויות ברשות הרוסים (*). גרמניה-המערבית — הטווח אליה הינו כמובן הקצר ביותר. צורת-האבטחה האפשרית היחידה לגבי ארצות אלו טמונה בהרתעת רוסיה מלערוך התקפה עליהן, — וזאת על-ידי היכולת לגמול לה בפצצות-מימן. יכולת-תגמול זו נשענת בעיקר על חיל-המפציצים-האסטרטגי האמריקאי, בצירוף כוח מפציצי-הסילון, הקטן-יחסית, של בריטניה. כאן צריך אני אולי להטעים שוב כי, יהיה אשר יהיה ערכו של כוח כזה בתור אמצעי להרתעת התקפה אויבת, הרי אין לו ערך אמיתי בתור אמצעי-הגנה, שכן אילו יופעל — לא יביא אלא לידי התאבדות-גומלין, כי הרי זוהי תוצאתה הבלתי-ימנעת של מלחמה תוך שימוש בפצצות-מימן.

סיכויי-ההרתעה

חיל-מפציצים אדיר, החמוש בפצצות גרעיניות — יש בו משום גורם מאד להרתעת כל נסיון לה-לום מהלומה-ניצחת באמצעות פצצות או רקטות גרעיניות, או אפילו כל נסיון "לשטוף" את ארצות נאט"ו על-ידי כוחות-קרקע פולשים. שכן יהיה זה בגדר משחק רב-הסתכנות ביותר בשביל רוסיה (או בשביל כל ארץ אחרת) לבסס תכנית-מלחמה על ההנחה כי את עצמת-התגמול של הצד האחר ניתן לחסל על-ידי מהלומת-הפתעה, מין מכת "פרל-

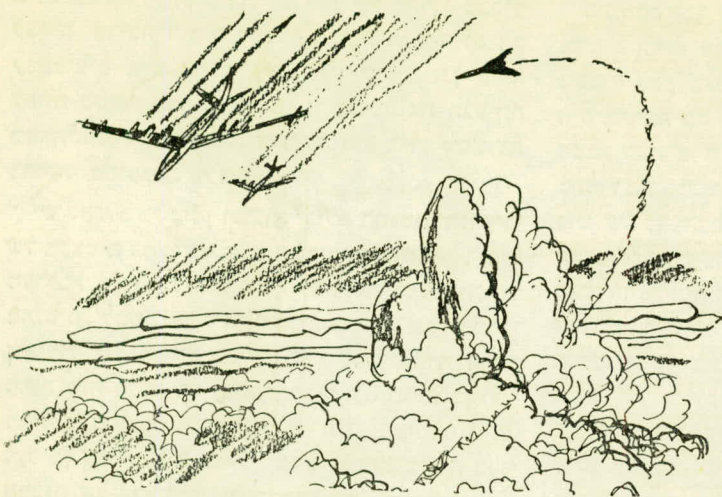
מורה עוד יותר. שכן ידוע היה בודאות, מן העיקוב באמצעות מכ"ם אחרי טיסות שנתבצעו מעל לשטחי בריה"מ, כי רקטות סוביטיות היו מגיעות אל מטרות שבמרחק של 800 ועד 1000 מיל (1300—1600 ק"מ). יתר על כן: — היה יסוד לחשוב כי הרוסים בחנו כבר בהצלחה רקטה בעלת טווח של 1500 מיל (2400 ק"מ) — שדיו בשביל שתגיע אל כל אחד מבסיסי-המפציצים-האסטרטגיים האמריקאיים שב-צפון-אפריקה ובמזרח-התיכון.

והנה, כעבור זמן-מה — ב-26 באבגוסט — הודיעו הרוסים כי הם ביצעו בהצלחה ניסויים של רקטה בליסטית בין-יבשתית שביכולתה להגיע "אל כל חלק מחלקי העולם".

אלו היו אותן אימרות-המפתח בהודעה רוסית זו, אשר הדהימו את חלקיו ה"מערביים" של העולם. התדהמה רבתה עוד יותר משום שהיא באה בהפסקת-זמן כה קצרה לאחר הזנקת-הניסוי הראשונה של הרקטה הבין-יבשתית האמריקאית (ה"אטלס", בעל טווח של 8000 הק"מ), אשר נסתיימה בכשלון (*). וה"ממשיך" הקרוב ביותר של ה"אטלס" בשרשרת הטילים הבין-יבשתיים העומדים-בפיתוחם היה (ב-ראשית 1958) ה"טיטן" — אך הוא לא היה מוכן עדיין לשלב הניסוי; ואם אפילו היה מצליח בניסוי והיה

(*) יש אולי לציין כאן כי הטילים ל"טווחים-בינוניים" (I.R.B.M.) טווחם המקובל הוא, בערך, בין 1500—3000 ק"מ; זאת — לעומת הטילים ה"בין-יבשתיים" (I.C.B.M.) שהמושג המקובל לגבי טווחיהם הוא בין 5.000—10.000 ק"מ בערך.

(*) הידיעות שנתפרסמו בעתונות מאז היכתב מאמר זה על ניסויי המוצלחים של "אטלס" התייחסו לשלבים מסוימים בתהליך בחינתו — אך מדי פעם נתגלו, בניסויים נוספים, צדדים ונבציות בשלל זה שהיו טעונים עדיין טיפול ופתרון.

הרבור" חדשה. מהלומת-חיסול פתאומית-ושלמה כזו — יקשה עתה הרבה יותר להשיגה מכפי שהיה זה ב־1941; והרי גם אז לא היתה לה אלא הצלחה חולפת. שכן כמעט ויהיה זה בלתי-אפשרי לודא כי אמנם הוצא מכלל יכולת-פעולה כל מפציץ שבצד-שכנגד; והלא אפילו מפציצים מעטים שישרדו — יוכלו אזי, בשאתם פצצות-מימן, לגרום להרס מחריד, כמענה להתקפה. החלום על אודות הנחתת-מהלומה מוחצת-כל בהיפתח ה־מלחמה הולך-ונעשה חסר-שחר

יותר ויותר עם התפתחותן של רקיטות-בליסטיות, אותן אפשר לשגר מכל-אתר שביבשה או בים. לרוע-מזלם של קציני-התכנון שבמטות ה"מערביים" יש עתה בבעיה זו של "חיפוש אחר מחס בערימת-השחת" כדי להטיל ספק חמור גם לגבי הדעה שעדיין נראית כקרובה מאד אל לבם של קציני-תכנון אלה (בין שהם יושבים ב"פנטגון", בין במפקדת "פיקוד-האוויר ה-אסטרטגי" האמריקאי ובין ב"מפקדה העליונה לכו-חות-נאט"ו באירופה"). דעה זו אומרת כי משישולח רסן מעל מפציצי "פיקוד-האוויר-האסטרטגי" יוכלו הללו לחסל תוך ימים מעטים את עצמתה של רוסיה להתקפה גרעינית, הרי שנמצאנו מגיעים, שוב, אל אותה מסקנה: כי התקוה היחידה לשמירת קיומה של אירופה תלויה במניעת-מלחמה — ולא עוד, כפי שזה היה בעבר, ביכולת לזכות במלחמה.

אשר לסיכויי-ההצלחה במניעת-מלחמה — הרי את הבסיס הטוב ביותר לסיכויים כאלה מהווה מעשה-אירוניה, עובדת היעדר כל בסיס איתן לתכנון התוק-פני: — והאפשרות הרבה כי תוצאתה של התקפה תהיה נושאת-מות לתוקף ולנתקף במידה שווה. היעדר-ודאות יסודי זה לגבי כל הכרוך במלחמה אטומית כזאת — הוא כיום הגורם התורם יותר-מכל לחיזוק ההרתעה-לתוקפנות ובמיוחד — לגבי כל נסיון רוסי לשטוף את ארצות אירופה החופשיות.

נראה כי יתכנו רק שני מצבים העלולים ליצור תנאים נוחים בשביל התנפלות מתוכננת ומחושבת מראש:

1. שינוי במדיניות החוץ האמריקאית, במגמה

ל"בדלנות" מחודשת, אשר תביא את ממשלת ארה"ב לידי הוצאת כוחותיה מאירופה, ולידי נקיטה — מחדש — בעמדה-מנגד לגבי כל אשר מתרחש באירופה.

2. האפשרות כי בריה"מ תגלה ותפתח אמצעי של ממש לסיכול אמצעי-התגמול-הגרעיני מצד נאט"ו נגד שטחיה וכוחותיה. שכן, עשוי להיוצר חוסר-איוון מסוכן, אילו תזכה רוסיה באמצעי כזה בטרם תזכה בו הברית-המערבית.

באמריקה כבר הושגה התקדמות מרובה בפיתוח טילים-מונחים נגד-מטוסים ליירוט מטוסי-הפצצה; ומתקבל על הדעת כי אף ברוסיה הושגה התקדמות דומה. אילו היתה רוסיה מעלה ומפתחת תרופה תכ-ליתית למכת-המפציצים, ועל-ידי-כך היתה מסכלת את יכולת המערב ל"תגמול רחב-מידות", בעוד שהיא עצמה מחזיקה בידיה יכולת זו להפציץ את ארצות המערב ברקיטות-אטומיות — כי אז היה המערב נמצא במצב של איך-אונים.

זה זמן-רב סברתי כי בתור טימן להצלחה סוביטית בפיתוח "תרופה" כזו בפני מפציצים עשוי יהיה לשמש גילוי מדיניות חוץ נועזת-יותר, ו"פרצנית" יותר, מצד רוסיה.

תופעה זו נראתה בבירור בזמן האחרון. אך יתכן שהיא נובעת, פשוט, מהרגשת-הבטחון של הרוסים הסומכים על הרקיטות ארוכות-הטווח החדשות שלהם, ועל העובדה, שאתרי-השיגור הקטנים-יותר, המספיקים בשביל אלו, יקלו בהרבה על החבאתן, ויהיה הרבה יותר קשה לחסלם בהשואה לבסיסי-מפציצים.

אולם בשביל להשיג את הודאות של יתרון מכריע לצידה, צריכה רוסיה למצוא תרופה ומענה לא רק למפציצים אלא אף לרקטות-בליסטיות, וכן עליה להיות בטוחה בכך כי תרופה זו משיגה את תכליתה במאה-אחוז; אך למולנו, דבר זה, הוא בגדר אפשרות רחוקה ומפוקפקת בלבד.

יש לחשוב כי בזמן הנוכחי יכולת התגמול-הגרעיני של מעצמות המערב תספיק בשביל להרתיע את רוסיה מעריכת פלישה רחבת-היקף לאירופה-המערבית, או מהנסיון לשחק על-ידי מהלומת-פתע את עצמת-התגמול של בעלות-הברית. אך, לרוע-המזל, הרבה פחות מזה בטוח כי עצמת-תגמול זו תתגלה כגורם-מרתיע גם לגבי תוקפנות בקנה-מידה מצומצם יותר, ועל כן עשויה היא פחות לשמש אמצעי-ביטוח בפני הסכנה של היגררות שלא-במתכון — בעקבות תוק-פנות מצומצמת כזו — אף אל תוך מלחמה כוללת שלוחת-רסן, מלחמת התאבדות-הדדית.

בעית פעולה-אטומית טקטית

סיבוך חדש, ומסוכן מאוד, נבע מן ההחלטה — שנתקבלה ב-1954 — לצייד את כוחות הקרקע של "נאט"ו, ואת חילות-האוויר ה"טקטיים" המסייעים שלהם, בכלי-זין אטומיים טקטיים. החלטה זו הגבירה את הסיכון שאפילו התנגשות מקומית אפשר ותתפתח עד-מהרה למלחמת-השמדה-הדדית — מבלי שהתכוון לכך אף צד מן הצדדים היריבים.

בשעת ביקורו של הגנרל נורסטאד בלוג-דון לפני זמן-מה נתקיימה שיחה בדלתיים-סגורות בינו לבין מספר ניכר של חברי הפרלמנט. שעה שלחצו עליו כי יביע את דעתו האם ניתן להשתמש בכלי-זין גרעיניים בשימוש-טקטי, נגד הכוחות-הלוחמים של האויב, מבלי להשתמש בהם כאורח "אסטרטגי", נגד ארץ האויב — מוסרים שהודה כי, שעה שהרהר בע-צמו בענין זה לא מצא אפשרות למתוח קו-מפריד ברור בין שתי צורות-פעולה אלו. הרושם שנשאר מדבריו היה כי אין הוא יכול לראות תקוה לכך שמלחמה, אשר תתחיל באופן זה, ניתן יהיה לרסן אותה כך שלא תגיע אל השלב "הסר-הרסן", בו תופעלנה גם פצצות-מימן.

ההנמקה לכך שכוחות נאט"ו יצוידו בכלי-זין אטומיים-טקטיים אמרה כי כלי-זין אלה הינם חיוניים בשביל לאזן באמצעותם את מספרי החיילים העוד-פים-בהרבה של הצבא הסובייטי. בדרך הטבע, אנשי-הצבא האחראיים לתכנון-ההגנה רוצים במידת-"ביטוח" רבה ככל האפשר; ואין זה מאחריותם-הם לש-פוט על כך האם תגבורת-הביטוח, כביכול, בשדה-הקרב אותה עשויים לתת כלי-זין אטומיים, שקולה כנגד ההסתכנות המוגברת בהתמוטטות כללית, והת-הוות תוהו-ובוהו, בארצות-ה"בית" של הצבאות הלוחמים. אפשר ואנשי המדינה, בקבלם על עצמם את גזרתו של נימוק צבאי זה הטוען ל"תוספת-ביטוח" מעין-זה, משעשעים עצמם בתקוה כי יהיה לאלי-ידם לרסן את הפעלתו של "גורם-ביטוח" זה (זין אטומי-טקטי) עד לרגע בו אמנם יהיה לודאי ההכרח בכך. ברם, זוהי תקוה רופפת. הסיכון שבציוד צבאות בכלי-זין אטומיים-טקטיים רב בהרבה מזה הכרוך במתן כלי-נשק כאלה לחילות-האוויר; שכן הצבאות מוצבים כבר בימי שלום בעמדות הרבה יותר קדו-מניות; והמצביאים והמפקדים יהיו תמיד נוטים להעדיף את תפעולו של כל כלי-זין שברשותם על-פני הסיכון, שמא יישטפו גיסותיהם על-ידי האויב. ומתוך דאגתם הבלתי-אמצעית הזאת עלולים הם אזי להעלים-עין משיקולים בעלי אופי רחב-יותר, ומחסכנות החמורות שבהפעלת כלי-זין גרעיניים-טקטיים.

ערך רב עשוי היה להיות להנהגת כלי-זין גרעיניים-טקטיים אילו, בהכפילם את כוח-ההתנגדות של צבאות נאט"ו כפי שהם קיימים כיום, היו כלי-זין אלה יוצרים את האפשרות להדוף פלישה של הצבאות הגדולים-בהרבה של ה"גוש המזרחי" מבלי שייגרם לארצות שבשני צידי החזית החורבן-הכולל הבא מהפעלתן של פצצות-מימן. ברם, אין טעם בהוספת כלי-זין טקטיים יקרים-מאד כאלה על מכלול-איונם של צבאות המערב באם אין לראות באלה את הברירה-האחרת המעשית להפצצה גרעינית אסטרטגית, ואם ודאי הוא, כי תפעול כלי-זין אלה יוליך ממילא אל מלחמה-"ללא-רסן" (כפי שסבור כנראה הגנרל נור-סטאד).

בעית ההרתעה המודרגת

הטירוף שבתכנון הגנה כזו, אשר מן-ההכרח שתהיה בגדר התאבדות, הפך כבר לכה נראה-לעין-כל — פרט למתכננים עצמם — עד שהדבר הגיע מספר

כדי לאפשר להגנה סיכוי ליהנות משימוש בכלי-זין "בלתי-מקובלים" מבלי להביא על-ידי כך על ראש הנלחמים מלחמה שלוחת-רסן כוללת. אכן, המתבונן היטב בסוגיה זו יתכן ויבחין בדרכי-פעולה אפשריים, אשר התוקף בעל הבסיס-היבשתי, בנקטו בהם, יוכל (אם רק יהיה נוחן בשנינות-מחשבה אסטרטגית) לסכל, אולי, מערכת-הגנה המושתתת על שימוש בכלי-זין אטומיים-טקטיים. מן-הראוי לזכור כי בש-ביל שתהיה לכלי-זין אטומיים-טקטיים ההשפעה הנ-אווה, זקוקים הם למטרות מן הסוג המתאים — וכי אין ביכולתם להשיג השפעה כזאת לנוכח מצבי הת-פזרות כוח-האויב, או התערבותו המהודקת בכוחות הצד המשתמש בכלי זין אלה.

הישנה איוו דרך אחרת להגברת כוחו ההגנתי של ה"מערב" שתתן סיכוי רב-יותר להימנע מלוחמה-גרעינית כוללת? במצב הגנה, הדרך הבטוחה ביותר לכך היא להישען על כוחות "מקובלים", תוך שימוש בכלי-נשק "מני-הסוג-המקובל" בלבד. פתח תקוה טוב יותר לקיום הגבלות על אופני-הלוחמה ניתן למצוא בשימוש בכלי-זין כימיים, במקום להיזקק לכלי-זין גרעיניים. שכן כלי-זין כימיים — עיקר תכליותם ית-גלה בבלימת-פלישה ובהשהית כל תנועות-התקדמות על פני הקרקע; בעוד שנגד כוחות נייחים וערים, תכליותם פחותה בהרבה. נוהג חסר-שחר הוא לותר על שימוש הגנתי ב"גז-החרדל", שמכל כלי-הנשק שבנמצא הוא העשוי ביותר להפריע ולשבש, אך פחות מכולם עשוי הוא להרוג — ובאותו זמן עצמו להנהיג את השימוש בכלי-זין גרעיניים; דהיינו, בכלי-זין אשר נועדו לטבח-המוני והמפרים את מערכת חוקי-המלחמה ההוגנים מבחינות רבות יותר מאשר נשק בדומה ל"גז-החרדל" האנושי, יחסית.

גדל-והולך של בעלי-מחשבה לבחון את האפשרות של פעולה מודרגת, (או של "הרתעה מודרגת", כפי שהחלו מכנים מושג זה); דהיינו: — לא להחליט על הפעלת פצצות-מימן אלא כאשר ברור הוא כי האויב מבצע התקפה בלתי-מוגבלת ואין עוד לעצרו על-ידי שום אמצעי שעצמת-ההרס שלו פחותה-מזה. לג-בש תכנית ברת-ביצוע לפעולה-המודרגת — ודאי שזוהי בעיה קשה וסבוכה, המצריכה חקר ממושך ומקיף; אך כדאי, לכל-הפחות, לנסות ולפתרה — שכן זוהי אולי הברירה-היחידה למעשה-התאבדות בהיקף עולמי.

ברור מאליו שהסיכוי הטוב ביותר להצלחת נסיון כזה טמון בכך שהשימוש בכלי-זין גרעיניים יוגבל לשדה-הקרב גופו בלבד; וכן ברור שסיכויים כאלה יפתחו עם כל שלב נוסף ו"מתקדם" של תפעול כלי-זין כאלה לעומק מבצעי רב-יותר. עם זאת יש לזכור כי אפילו שלב שני-לעומק — דהיינו, תפעולם של כלי-זין כאלו נגד איזורי "עורקיה-עורף" של התוקף, ושדות התעופה שלו שבאיזור כזה (וממילא, כצד האחר של המטבע — גם נגד האיזור המקביל של הנתקף) — כבר יהיה כרוך בהכבדה נוספת חמורה לגבי ה"מערב"; שכן הכוחות הבריטיים והאמריקאיים יימצאו פועלים מעבר לים, ובסיסהם-הקדמיים, שהם נמלי-ים, יהיו פגיעים יותר מאשר קווי-התחבורה היבשתיים של יריביהם.

המסקנה מכך היא שמעצמות-המערב היו זוכות ביתרונות (השקולים כנגד ויתור התפעול מצידו) — אילו הוגבלה הפעולה-הגרעינית אל שדה-הקרב בל-בד. זהו סייג שהוא גם המעשי ביותר מבחינת מתיחת הקו המבחין, ואולי אפילו הסייג היחיד אשר יהא בו

הבעיה של הרתעה והגנה באמצעות כוחות מקובלים

עתה, משהשתוו הרוסים עם אמריקה באשר לנשק גרעיני, התוצאה — הנראית כפרדוקסית — מכך היא, שעקב כך קמה לתחיה הסכנה של פלישה שתתבצע באורח "מקובל". שכן יתכן ויחזק בקרבם הפיתוי לנסות ולהסתכן בהתקפה מסוג זה, מתוך ההנחה שהמערב — מחמת ה"תיקו-הגרעיני" — יהסס מלהפעיל כלי-זין גרעיניים: — על כל פנים, כל זמן שהרוסים יפעלו להשגת מטרות מוגבלות בלבד ובאורח-פעולה "מוגבלים". מכאן — שמתחדש עתה הצורך בהגנה "מן הסוג המקובל", שתשמש אזי כגורם-הרתעה. האם באמת כה בלתי-אפשרי, מבחינה צבאית, ומבחינה כלכלית — כפי שמניחים זאת ממשי-לזת "נאט"ו" — לכוון הגנה מספקת מסוג זה?

הטיפוס הרגיל והנהוג של דיביזיה מערבית — יש לו "זנב" של אנשים שאינם-לוחמים (הנושאים בהספקתו ואחזקתו) הגדול כמעט פי-4 מזה הנלווה אל טיפוס-הדיביזיה הסובייטי; וכן יש לו מספר למעלה-מכפול של כלי-רכב — מבלי שיהיה חזק יותר במידה מוחשית מ"יריבו" הנ"ל באשר לעצמת-האש. והרי לפי מהותם של הדברים לא צריך היה לכאורה הצד המגן — שפועל בתוך שטחו-הוא — להיות זקוק לאותו היקף של אמצעי-הספקה ותובלה אשר לו נזקק התוקף, המגיע ממרחק רב; ולכאורה, צריך היה להיות אפשרי לצד זה להשתמש בטיפוסים "קלים" ו"מקומיים" של כוחות-קרקע, הזקוקים לאמצעי-תובלה מעטים יחסית, ולהשיג באמצעות כוחות אלה תוצאות של-ממש.

האפשרויות החדשות שבאסטרטגית המלחמה-המוגבלת

יש צורך חיוני בכך שנבין כי בעוד שפצצת-המימן הפכה למעצור בפני עריכה יזומה-ומחושבת של התקפו: "ללא סייגים" — הרי מציאותה של פצצה זו לא תפחיתה באותה מידה את האפשרויות של "מלחמה-מוגבלת" ויתכן אפילו שהגבירה אותן. שהרי לרשות האויב עומד מבחר של אורח-פעולה (ה"טכניקות") אסטרטגיים אפשריים, שאמנם נבדלים זה-מזה ב"דגם" המדויק שלהם, אולם כולם מכוונים לפתיחת-דרך בפני התקדמותו של התוקף, הגורמים לפקוקים והססנות במחנה האחר שעה שמוטל על הלו לקבל את ההחלטה הגורלית: האם לצוות על פעולה נגדית באמצעות כלי-זין גרעיניים?

אפשר, למשל, לבצע תוקפנות כזו ב"קצב-מואט" — דהיינו, בתהליך הדרגי של "חדירות-לרשות-השכן"; או — בקצב מהיר, אך ל"עומק" מוגבל: — מעין נגיסות-בזק קטנות, הנעשות במהירות — ובאותה מהירות עצמה באה בעקבותיהן ההצעה ה"פייסנית" לנהל מו"מ. כן יכולה התוקפנות ללבוש את הצורה של "בחישה" בקדירת השכן, הגורמת להתמרדות-פנימית בארץ אחרת שאחריה באה הסתגנות לתוכה, או אף הצנחת תגבורת של "מתנדבים", אך יכולה פלישה כזאת ללבוש גם צורה חתרנית פשוטה, המשיגה את מטרותה על-ידי כוחות "פנימיים" בלבד שבאותה ארץ.

יש משום אירוניה-היסטורית בכך כי ככל שהירבו מעצמות-המערב לפתח את כויד-משקלו של חיל-האוויר-האסטרטגי שלהם ואת עצמת-הנפץ של הנשק-

רוסיה והמדינות-הגרורות שלה, עם אוב-לוסיה מוללת בת 300 מיליון, מקיימות צבאות-עומדים בעצמת 260 דיביזיות-פעילות — אשר מהן, יתכן, כ-160 ערוכות כשפניהן כלפי-מערב. ואילו לארצות-ה"ט"ו אוכלוסיה בת 230 מיליון באירופה, ובת 400 מיליון בחשבון הכולל — ועם זאת אין הן מקיימות, אלא בדוחק, כ-20 דיביזיות-פעילות (שרובן אינו מוכן לפעולה מידית) לחיפוי על המרחב של אירופה המערבית והמרכזית.

בשים לב למספר הדיביזיות אשר יש ביכולתו של הגוש הסובייטי לקיימו — מתעוררת השאלה שמא טיפוס-הדיביזיות הנהוג ב"נאט"ו, ובכל בנין הסיוע והתחזוקה התומך בדיביזיות אלה, הינו מורכב ללא-צורך ויקר-מדי. באם יהיו הרצון, והמחשבה-המחדשת, ניתן ודאי למצוא את המענה לבעיה זו. אין טעם והגיון בכך שארצות "נאט"ו תוספנה לחיות בפחד-מות בפני קבוצת מדינות, הנופלת מהן באוכלוסיה ובמשאבים-חומריים — ושתוספנה להיות נקרעות בין הברירות של "תבוסה" מזה ו"התאבדות" מזה. והרי את הקשיים הכלכליים, המכבידים על השגת אותו מינימום של עצמת כוחות-קרקע הנחוץ להבטחת הגנת אירופה — ניתן להפחית על-ידי פיתוח צורות חדשות ומתאימות של טקטיקה ושל ארגון.

הגרעיני — כן היה במעשיהן אלה יותר ויותר משום סיוע להתקדמותה של האסטרטגיה מן הטיפוס החדש — „נוסח־יתוש“ — שהופעלה [גדל]. הדבר הנחוץ הוא כי האסטרטגיה שלהן־עצמן תושתת על הבנה בהירה של מצב־דברים זה; וכי הקו הנקוט על־ידם בתחום־העניינים הצבאי יותאם למצב זה.

הפתרון המוצע

מה יש לעשות בשביל לספק את המענה למכלול כה נרחב ומגוון של סכנות, החל ב„מכסימום“ של מלחמה־טוטלית — ועד ל„מינימום“ של „מלחמה־קרה“? הניתן לעשות זאת בלי קבלת עול כספי כזה אשר ישבור את המדינות הנושאות־בו, אף בלי מערכה? והרי אחזקתו ושכלולו של האמצעי הגרעיני להרתעה מפני מלחמה, ובמיוחד מפני מלחמה־ללא־רסק, מוסיפים להיות הצורך הראשון־במעלה באסטרטגיה של ה„מערב“.

אולם כיום אין עוד צורך בחיל־מפציצים אסטרטגי גדול־מידות — בדומה לזה שהיה במלחמת־העולם השניה, כשמצויות פצצות־מימן, די יהיה במספר פצצות קטן בשביל להנחית הרס מוחץ־ומשמיד — באם רק תגענה פצצות אלו אל מטרותן. הרי שהדבר החשוב־באמת כאן מתבטא לא במספרם של מפציצים כי אם באיכותם ובכושר־מעולה של הבציעונות הטכניים, דברים אלה חלים גם על הטיילים ארוכי־הטווח, אשר צפויים כנראה לרשת כעבור זמן מה את מקום המפציצים בתור האמצעי להנחתת פגיעות אטומיות אלה. הצורך במספרים גדולים פורח עוד יותר גם משום שהתכלית הרי הינה למנוע מלחמה על־ידי הרתעת תוקפן־בכוח — ולא להשתדל להשיג את המטרה של „נצחון במלחמה“, שהפכה עתה למטרת־שוא ושכבר עבר עליה הכלה.

משתבין נאט"ו עד כמה נכון יהיה מצידה להתרכז בענין ההרתעה, ולא בהכנות שעבר־זמן לקראת עריכת מלחמה־רבתי — ניתן יהיה לבצע חסכוניות גדולים בכוחות־המפציצים מן הסוג הרגיל, אשר לבעית ההגנה־האווירית על הארצות עצמן — הרי כוחות מטוסי־קרב אינם מוסיפים הרבה להרתעת התוקפן. לעומת הסכומים הגדולים שהם עולים לא תהיה בהם אלא תועלת מוגבלת; ואפשר עתה לבטלם — פרט לחלק הזה אשר יידרש לצרכי שיתוף־פעולה עם הגיסות ב„מלחמות־מוגבלות“ — תחת להמתין עד אשר תהיה מוכנה מערכת הגנת־האוויר החדשה המור-

שתת בעיקר על טילים, ובדרך־כלל, בכל השרותים־המזוינים (בצבא, בצי ובחיל־האוויר) ניתן לחסוך סכומים גדולים על־ידי ויתור על מערכת ההכנות וצבירת מאגרי־המלאי, הנעשים במימדים כאלה שמכוונים לניהול מלחמה ארוכה מן הסוג ה„בלתי־מוגבל בזמן“ אותו הכרנו בעבר.

עתה נוכל לפנות אל השאלה מה נדרש בתור מענה לאותם טיפוס־תוקפנות „מקומיים“ ו„מוגבלים“ שהם המהוים את הסיכון האפשרי־ביותר והצפוי־ביותר לבטחוננו: — ה„נגיסות“ אל־מעבר לגבול, או ל„קרחות“, בין מהירות ובין הדרגות, וההתפרצויות בפנים הארצות, אשר „נבחשו“ מבחוץ. בשביל לטפל באלה, הדבר הנחוץ הוא חיל־ג'נדרמריה חזק ורחב־היקף שמאחריו עומדים כוחות־ניידים בעלי רמת־יעילות גבוהה, הנמצאים במצב־כוננות מתמיד — בדומה לאותם גדודי־כבאים.

צבא קצר־שירות המורכב מחיילי שירות־חובה, אינו מתאים כראוי למשימות כאלה אשר בשבילן עשוי לעלות עליו בהרבה צבא קטן־יחסית של חיילים לפי משלוח־ידם. אולם כתוספת מועילה לצבא כזה יש לראות כוח מסוג של מיליציה בעלת רמה מעולה, שארגונו ובסיסיו ישאו אופי מקומי.

עם זאת, בטפלנו במצב־יחרום כאלה של „מלחמות קטנות“, יהיה עלינו להביא בכל זאת בחשבון את האפשרות, שאם ה„שריפה“ לא תכובה במהירות הרי עלולה היא להתפשט — ואף להתפתח, מבלי שיתכון לכך אף צד־מ־הצדדים, למלחמה כוללת ושלוחת־רסק.

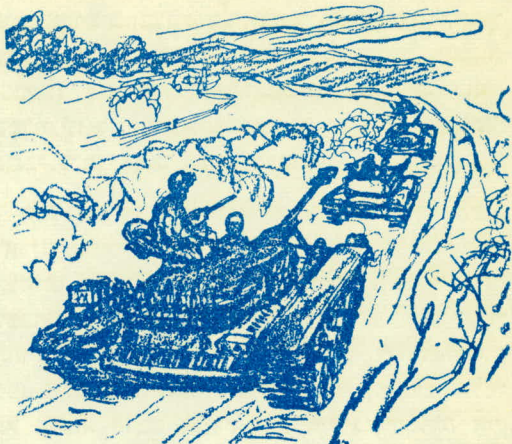
בצבא כזה מ„דגם־חדש“, כפי שהנני רואה אותו בעיני־רוחי, יתכן כי הגייסות הפעילים יצטרכו להיות משני סוגים. היסוד שנועד להנחתת מהלומות יהא מורכב ממספר דיבזיות משוריינות, לא גדולות־מדי ונוחות־לתפעול, שכל רכבן כולו הוא רכב חוצה־שטחים ומסוגל לנוע מבלי להיזקק לכבישים. דיבזיות אלו תאומנה לפעול לפי האורח של „התפורות־הנתונה־לשלית־הפיקוד“, בדומה לאותה להקת־צרעות, כשאינה מהוה אלא מטרה זעירה־יחסית בשביל כלי־נשק גרעיניים, באם יופעלו הללו, ואילו את הסוג האחר, לתפקידי שיטור ולהגנה־ניידת, תהווה נה אוזי דיבזיות של „חיל הרגלים הקל“, גם הללו תהיינה מסוגלות־בשלמות לנוע שלא באמצעות דרכים; אך יכולתן זו תבוא להן לא ממתן אמצעים מכניים כי אם מקלות ציודן.

מהם מימדי הכוחות הנחוצים

הבעיה כיצד לספק לאירופה כוח אשר יהא בעל עצמה מתקבלת-על-הדעת למילוי תפקידי "גדוד כבאים" ו"מכשיר כיבוי" — איננה כלל כה מורכבת כפי שנוטים לחשוב אלה הרואים בעיה זו לאור מושגי-הגנה שנתישנו.

אכן, אפילו בנקטם אמת-מידה ישנה זו בקשר ליכולת לעמוד בפני פלישה רבתי כללית על-ידי צבאות הגושה-סוביטי, הגיעו המתכננים המערביים ב-51—1950 אל המסקנה כי "כוח-חיפוי" בן 34 די-ביויות יספיק ודאי בשביל לבלום הסתערות-הפתעה בחזית שבין אוסטריה לים הבלטי. ממספר כללי זה צריכות היו 18 דיביויות (מלכתחילה סומנו לכך 20 דיביויות: חמש אמריקאיות, חמש בריטיות, חמש צרפתיות, שלוש בלגיות ושתיים הולנדיות) להימצא במצב של כוננות מלחמתית מתמדת, ואילו 16 הנותרות היו צריכות להיות מוכנות לפעולה תוך שלושה ימים. תכנית נאט"ו זו הורחבה אמנם כעבור זמן, וכחטרה נקבע מספר דיביויות העולה כפליים על הנ"ל; אך הכפלה זו צריכה היתה להתבטא בדיביזיות-מילואים, אשר לגביהן סברו כי ניתן יהיה לגייסן במקביל לגיוס העתודות הרוסיות המתבצע באותו זמן. במלים אחרות, התכנית המורחבת היתה תולדה של אותה תמונת התפתחות-מאורעות — האבדות ממושכת בסגנון-הישן — שהיתה כנגד עיני המתכננים.

לאור הנסיון של אז, נראה היה כי "כוח-חיפוי" כזה, בן 34 דיביויות-פעילות, נותן סיכוי טוב לבלימת התקפה שתיערך על-ידי 70 עד 100 דיביזיות אויבות: זה המספר המכסימלי אשר, על יסוד חישובים לוגיסטיים, נראה כאפשרי בשלבי-הפתיחה של מלחמה ויהיה אשר יהיה מספר עוצבות-התגבורת אשר יתכן כי תגויסנה בסופו-של-דבר על-ידי הצד הסוביטי. הרי קשה היה להניח אז, ב-51—1950, כי הרוסים יוכלו להפעיל הרבה יותר ממספר הדיביזיות הנ"ל — ואולי אפילו גם לא זה — במסע-התקדמות ארוך-מרחקים כזה מערבה. מכאן, שנראה היה, לפי קנה-המידה של 51—1950 וכן בפרק הזמן של אחר-כך, כי יש משום "ביטוח" טוב ב"כוח חיפוי" כזה של נאט"ו על התגבורות שהוכנו-מראש בשבילו. ברם, עתה נשתנתה הבעיה; ובתהליך השתנות המסיבות פחת היקף כוחות הקרקע הנדרשים. שכן ספק רב הוא אם יוכלו הרוסים לסמוך על יכולת לבצע

בצד כוחות ניידים כאלה, יהא זה כאמור בגדר "השקעת-ביטוח" טובה — וביחוד לגבי הסיכון החדש, של פלישה בנוסח "מסורתי" או "מקובל" — אילו היו מדינות-היבשת יוצרות גם כוחות מן הטי-פוס-המיליציוני: — כוחות המאורגנים על-מנת שיילחמו בסביבתם-הם, ושיוכלו לקיים-עצמם על-ידי שימוש במאגרים מקומיים אשר יפוזרו ויוטמנו במקלטים תת-קרקעיים קטנים מרובים. כוחות כאלה — מעין-גלגול של "משמר הארץ" הבריטי בשעתו אך ברמה מעולה-יותר — יהיה בהם כדי לספק את הרשת המסועפת של ההגנה-ל"עומק", אך עם זאת יהיו הם זקוקים להרבה פחות אמצעי-תובלה מכפי שהדבר נהוג כעת בכוחות נאט"ו מן הסוג הקיים בפועל. הם יהיו, הרבה פחות מאלה האחרונים, מטרות לפגיעת-האויב, יהיו נתונים פחות לאיכון, ליי-רוט ולבידוד, ואפשר יהיה להפעילם הפעלה-של-ממש לאחר אימון הרבה יותר קצר — דבר שכתוצאה ממנו יוקל העול הנוכחי של משך-שירות-החובה.

שידוד-מערכות כזה במבנם ובארגונם של צבאות היה מעניק לארצות נאט"ו סיכוי לקיים הגנה שתתן תוצאות-של-ממש — ועקב כך היה מגדיל את כושר-ההרתעה שלהן. שכן הצורך הראשון-במעלה כיום הוא לתת-תגבורת לגורם-ההרתעה שבפצצת-המימן — אשר הפך בינתיים למעין חרב-פיפיות — על-ידי הפיתוח של "גדוד כבאים", ו"מכשיר כיבוי" בלתי-גרעיניים; דהיינו, כוחות שיעמדו הכן על הקרקע, ועם זאת ניתן יהיה להפעילם ללא השהיות, ההכרחיות בכל החלטה על תפעול נשק-גרעיני.

חלקות התורפה שבמערך היריב וברשת-האש שלו.

אך אפילו בחזית כל-כך נרחבה כפי שהיתה החזית ברוסיה הוברר כעבור זמן-מה, שאם משכילים לנהל כראוי הגנה נידת — הרי אפשר לקיימה למשך זמן בלתי-מוגבל, אלא אם כן ישנה לצד התוקף עדיפות כוח בכל התחומים העולה במידה ניכרת על היחס של 3 ל-1. יתכן שמן התבונה יהיה בכל זאת, מצד המגינים, אם בחישוביהם יפחיתו מיחס-כוחות זה, וישתדלו להבטיח לעצמם הפרש-בטחון רב יותר — וזאת בשים לב לטיבם הבלתי-ישווה והמגוון של כוחות „נאטו“ (המורכבים מערב-רב של אומות ומדינות, ושל שיטות-אימון שונות) כפי שהינם כיום ולרמת-היעילות, הגבוהה עתה מבעבר, בצד הרוסי. אפילו כך, יש לחשוב שכוחות „נאטו“ יהיו עשויים להחזיק מעמד במצבים של יחסי-כוחות של 1 ל-2, ואילו יחסי-כוחות של 2 ל-3 — יהיה בהם בודאי כדי להעניק למגינים גם את „הפרש-הבטחון“ הנחוק.

על יסוד חישוב שכזה, יש לחשוב כי כוח ניד בן 20 דיביזיות-פעילות יהוה „ביטוח“ טוב בפני זינוק פתאומי על-ידי אותם גיסות סובייטים הנמצאים בזירת-הפעולות הצפויה; ואילו כוח בן 30 דיביזיות בערך יספיק ודאי בשביל לבלום אף אותו היקף של התנפלות (שהינו אפשרי — אך נראה כי הרבה-פחות צפוי) שניתן יהיה להשיגו באמצעות תהליך של הבאת תגבורות ב„גניבה“ בפרק-זמן שלפני הזינוק. מבחינה מספרית, כבר הושג הנמוך שבשני מספרים „ביטוח“ אלה — משהוקמה הקבוצה הראשונה של דיביזיות גרמניות; ואילו אל מספרים „ביטוח“ הגבוה-יותר יתקרבו כוחות „נאטו“ למדי לשיוקם החלק הנותר של 12 דיביזיות אלו אשר גרמניה הבטיחה לכונן (*). נמצא, כי מבחינה מספרית לא נדרש עוד משאר המדינות-החברות ב„נאטו“ אלא מאמץ נוסף קטן-למדי; ואפילו שיבתן של 4 הדיביזיות הצרפתיות שנשלחו לאלג'יריה — יהיה בה בעצם כדי לסתום פרצה זו.

ברם, אין לראות את ה„ביטוח“ כביטוח ראוי-לשמו אלא לאחר שישופר בהרבה מצב-הכוננות לפעולה. חלקן של הדיביזיות הנמצאות ב„מצב כוננות מל-חמתית מתמדת“ הינו קטן מדי (ראה לעיל, בפסקתו

פלישה-רבתי נרחבת ומתמשכת בלי שיביאו על ראשם מלחמת-התאבדות גרעינית. לכל היותר, יכר-לים הם אולי לקוות לזכות בזינוק פתאומי מן הסוג המוגבל: לא ממושך באשר לזמן וקצר באשר לעומק-החדירה. זהו נסיון אשר יתכן מצידם — וזהו סכנה אשר על „נאטו“ להיות מוכנה לקראתה.

מהו הכוח אשר הרוסים יהיו יכולים להפעילו בזי-נוק מעין זה? במזרח-גרמניה ישנן 22 דיביזיות רוסיות (מהן 18 מן הטיפוס הנייד-המשוריין) בפולין — 2, והצבא של מזרח-גרמניה, הנתון להנהגה קומר-ניסטית, מכיל 7 דיביזיות. יתכן שאת כוח ההלם שירוכז לצורך מהלומת-הפתעה כזו ניתן יהיה להע-לות עד ל-50 דיביזיות על-ידי תהליך של המצאת תגבורות שיעשה „בגנבה“ ומבלי לגרום לאזעקה במערב. הגם שהתנפלות בקנה-מידה שכזה אינה נר-אית כצפויה — שכן אזי היא תהיה כרוכה בהסתכנות, גדולה-בהרבה, שהדבר יגרום להתלקחות מלחמה גרעינית כללית. אך בכל זאת אפשר ויהיה זה מן התבונה להתחשב גם ב„אפשרות הגרועה-ביותר“.

מהי העצמה אשר „נאטו“ זקוקה לה בתור „השק-עתי-ביטוח“ נאותה בפני סיכון כזה?

חקר-המבצעים, שנערך בשלבים המאו-חרים של מלחמת-העולם השנייה, מראה כי התקפות בעלות-הברית נגד הגרמנים רק לעיתים רחוקות הצליחו מבלי שהיתה לגיסות התוקפים עדיפות-העצמה ביחס של 5 ל-1 לפחות, בתוספת שליטה-באוויר — והיו מקרים בהם נכשלו ההתקפות אף בשיתרון-כוח זה הגיע כמעט ל-10 נגד 1. בחזית המזרחית, מקום שם לא היתה לצד התוקף, לרוסים, שליטה כה מברעת ב-אוויר, החזיקו הגרמנים מעמד בהגנה אף בפני התקפות שנערכו תוך עדיפות מס-פרית (באנשים ובכלי-זין) של 7 ל-1 — או אפילו למעלה מזה. היחס שבין המרחב אל הכוח-המופעל הוא העשוי לחוות את הגורם החיוני שבבעיה זו — כמוכן, לאחר שמביאים בחשבון את רמת הרוח של שני הצדדים ואת מידת נידותם היחסית. ה-ציר עליו סבה תוצאת ההתנגשות היא השאלה האם יש לו לתוקף מרחב-תנועה מספיק בשביל לתמרן, דהיינו, בשביל לאגף את המגן, או בשביל לחדור דרך

(*) לפי הידיעות שנתפרסמו בזמן האחרון יעוצב כנראה הצבא המערב-גרמני במסגרת-עוצבות השונה מזו שנקבעה בשביל מלכתחילה, אך מבלי שיוקטנו עקב כך היקפו וכוחו הכוללים שנקבעו בתכנית הראשונה להקמתו.

את צבאות המערב בפיתוח אורחי-פעולה להתקדמות במפורז ובהחבא.

אכן, מאחר שנמצא בידי הרוסים הנשק-האטומי הטקטי — ספק הוא אם יש בידי הכוחות המערביים לנטשו. מעתה כורח הוא להחזיק בו כבמעין "קלף-החבוי-בשרוול"; הגם שיהיה זה מן התבונה באם נחזיקו די-הרחק במעלה השרוול ולא נטילו על שולחן-המשחק בשלב מוקדם. שכן, יש לראות בו את ההאחזות באמצעי ה"לפני-האחרון" — ושכדאי היה לפחות, לנסות להשתמש בו שימוש-מוגבל, בטרם ישולח הרסן מעל הפעולה הגרעינית ה"אסטרטגית" נגד ארצות-הבית של "היריב".

נשארת עומדת לפנינו השאלה כיצד להוסיף ולהחזיק בכלי-זין אטומיים-טקטיים מבלי שנעשה על-ידי כך את כוחות נאט"ו כה נשענים על אמצעי זה ותלוים בו — ואת כל ארגונם כה שזור במערכת-אמצעים זו — עד אשר לא יהיו עוד מסוגלים לפעול פעולה של ממש ברת-תוצאות באורח-פעולה שלא יהיה "גרעיני". אכן, להכליל צורה כל-שהיא של נשק מועין-זה במסגרת דיביזיות, או אפילו קורפוסים — אין זה אלא מעשה קצר-ראות, ואפילו ייראה באותו-רגע דבר זה כמושך וכדאי מאוד. הפתרון הטוב ביותר הוא להימנע מהכללה אורגנית של כלי-זין כאלה בענף צבאות, פרט בדרגים הנבחרים ביותר. במלים אחרות, להקצות נשק כזה רק לפלגות-מיוחדות, בעלות חימוש-גרעיני, אותן נותן להחזיק, "הרחק במעלה-השרוול", במצב המאפשר לפסחן במקרה של צורך אל פיקוד הזירה כה תידרשנה.

מגמת-ההתפתחות החדשה של האסטרטגיה

השגות ישנות, והגדרות ישנות, בתחום האסטרטגיה — יש והן הופכות, אם אין ממלאים אותן תוכן חדש, לא רק מיושנות, אלא אף לחסרות-טעם, בשים לב להתקדמותם של כלי-זין גרעיניים. התפתחותן של רקיטות ארוכות-טווח, העתידות לבוא במקום מטוסי-הפצצה נהוגים-בידי-אדם, יש בה כדי להבליט עוד יותר חוסר-שחר זה שבמושגים כאלה. במקרה של מלחמה-טוטלית הרי לשים למטרה זכיה במלחמה ולשאוף להשגת "נצחון" — לא היה זה אלא בגדר

השניה של פרק זה הדן ב"מימדי הכוחות הנחוצים" חשובה לא-פחות מזה הינה מידת-התאמתן, לאותם סוגי-פעולה שהם הצפויים ביותר, דהיינו, "כיבוי" התפרצות מקומית של "שריפה" בטרם תתפשט, או הדיפת זינוק פתאומי המתבצע על-ידי כוחות ממוכנים או מוטסים. ברם, שני סוגי-פעולה אלה מצריכים טיפוסיות-כוח שונים; דיביזיות של "חיל-רגלים קל", בראש וראשונה, במקרה הראשון; ודיביזיות משוריינות, בראש וראשונה, במקרה השני. ובשני המקרים יהיה בתוספת מיליציה בעלת מבנה-מקומי, שתפעל בצד הכוחות הנ"ל, משום תגבורת למידת-הביטוח — תגבורת שתושג במחיר נמוך-יחסית.

הטיפוס הנוכחי של דיביזיות-רגלים בעלות חימוש כבד, שהוא המהווה את היסוד העיקרי באותם כוחות "נאט"ו" אשר נועדו להיות את ה"מגן", מתאים הרבה פחות מסוגי-הכוח הנ"ל בין בשביל אורח-הפעולה הנחוץ האחד ובין בשביל האחר. טיפוס דיביזיות "חיל-הרגלים-הקל" היה עולה הרבה פחות ממנו וכן לא היה מצריך אלא "זנב" (של כוח-אדם בלתי-לוחם) קטן-בהרבה; באופן זה ניתן היה להעמיד דיביזיות מרובות יותר — באותה השקעה עצמה של ממון וכוח-אדם. דבר זה היה מאפשר לסייע ב"מכשירי-כיבוי-אש" כאלה אף לארצות קטנות, כגון דנמרק, השוכנות באגפיה של החזית הראשית, "חזית מרכז אירופה", והחשופות במידה-מסוכנת בפני "זינוק-הפתעה" רוסי, באם יבוא. יתר על כן: במקרה שאמנם ישתמשו בכלי-זין גרעיניים — הרי יהיו כל שלושות טיפוסיות-הכוח המוצעים כאן מסוגלים יותר להסתגל אל התנאים, ו"להשאר-בחיים", מאשר דיביזיות הרגלים ה"כבדה" הנוכחית.

* * *

הרהורים אחרונים אלה מחזירים אותנו — בהתקרבנו אל הסיכום — אל בעית כלי-הזין האטומיים הטקטיים. מוטב היה אלמלא הונהגו מעולם כלי-זין כאלה לשירות בצבאות. לא זו בלבד שהם הגבירו את הסכנה שהתנגשויות מקומיות תתפתחנה למלחמה טוטלית, אלא יתכן אפילו שהם יהפכו לשמש גורם שהשפעתו תהיה לרעת ה"מערב" — עתה, משמצויים הם גם בידי הרוסים. שכן נוסף לעובדת פגיעותם של בסיסי-הנמלים המערביים, יתכן גם כי עמדות-הגנה סטטאיות של ה"מערב", בכלל, תתגלינה כפגיעות יותר מאשר כוח תוקף מפורז-היטב, מן הטיפוס המשוריין. ויש יסוד-מה לחשוב כי הרוסים הקדימו

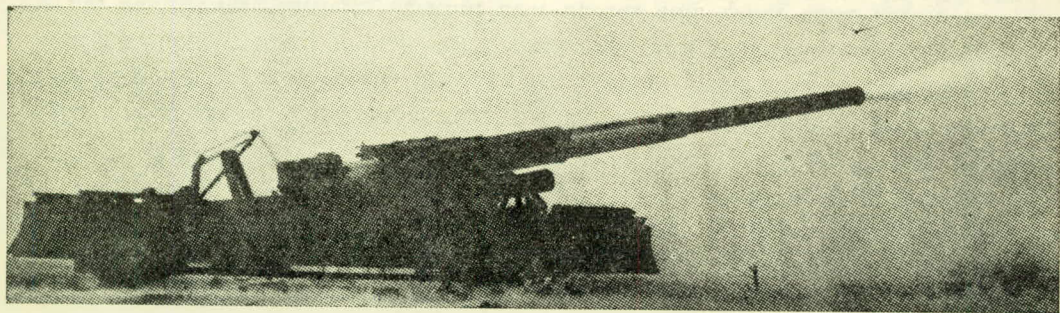
טירוף. כי מלחמה-טוטלית, תוך הפעלת כלי-זין גרעיניים תהיה נושאת-מות לשני הצדדים.

אין טעם אפילו בתכנון לקראת מלחמה כזאת — לקראת "מלחמת-עולם שלישית", כפי שנוהגים לכנותה תכופות. בשלב הנוכחי של ההתפתחות המדעית, יהיו החורבן והתהווה-והויה כה גדולים כבר תוך שעות אחדות עד שהמלחמה לא תוכל עוד להימשך בשום מובן מאורגן של המלה.

ברם, ממש מתמיה הדבר כיצד תפישות שעבר עליהן-הכלח מוסיפות להשפיע על תכנון צבאי. הדבר מתגלה מדי-פעם על-ידי שימוש במונחים שנתישנו ועל-ידי אופי התרגילים. נטיה זו מתגלית אפילו בעצם השימוש במלה "חרב", לציון הגורם המרתיע שעיקרו הוא חיל-האוויר-האסטרטגי של ארצות-ה"ב — ובמלה "מגן" לציון כוחות-הקרקע של "נאט"ו". שהרי, במציאות, לא ניתן יהיה כלל להפעיל ממשית "חרב" זו מבלי להביא לידי התאבדות הדת; ודומה חרב זו לאותה חרב-טכסים יפנית עתיקה אשר הינה קודש לביצוע מעשה ה"חרא-קירי". ואילו המלה הישנה "מגן" — אינה ממחישה את סוג המחפה הנחוץ לאבטחה בפני צורות-מכרסמות (צורות תוקפנות בדרכי כרסום והטרדה), הצפויות כיום יותר מאשר "דקירות חרב". אין מגן צורת המחפה המתאים לא בפני צרעות ולא בפני שלהבו-תיהן של שריפות.

האסטרטגיה — אשר מטרתה היא נצחון צבאי — לעולם צריך שתהיה נתונה למרותה של "אסטרטגיה-רבתי", השייכת לתחום של חכמת-אנשי-מדינה, אשר דאגתה מכוונת להשגת מצב-השלוש, שלאחר המלחמות. תכופות-מדי התעלמו מכך בעבר. עתה, יותר מאשר בזמן מן הזמנים, אסטרטגיה-רבתי היא אשר חייבת ל"שבת במושבו-של-הנהגה" ולאחוז בהגה-המכוון. בעידן פצצת-המימן חייבת חכמת-אנשי-מדינה לנצח לא רק על קביעת המטרות אלא אף על עריכת המבצעים. צריך שהיא תנחה את תכנון-ההגנה הצבאית ואת ניסוחה של הדוקטרינה הצבאית. מכאן, שאנשי המדינה ויועציהם הדיפלומטיים חייבים להיות בעלי ידיעה רבה יותר בתחום הטכניקה הצבאית מזו שהיתה נחוצה להם בעבר. דבר זה חשוב לא פחות מאשר הצורך בכך כי אנשי-צבא יקבלו על עצמם את דין ההנחיה הניתנת על-ידי השלטון הפוליטי של המדינה. אפילו אם לא נרחיק-לכת עד כדי מיזוג תפקידיהם של מיניסטר-החוץ ומיניסטר-ההגנה — הרי חובה על שנים אלה, ועל יועציהם אנשי-המקצוע, להשתלב שילוב-גומלין שהיא מהודק הרבה יותר.

צורך זה כמוהו כגירסה חדשה לאימרתו הנודעת של אפלטון ש"לא יבוא השיפור בניהול עניני העולם כל זמן שלא יהיו הפילוסופים לשליטים — או השליטים לפילוסופים".

פילד-מרשל לורד מונטגומרי

המצביא

תמונתו של מצביא. מצביאים שרוחם נופלת עליהם שעה שהענינים אינם מתנהלים למישרין, אשר אין להם המרץ הדרוש בשביל להביא לידי כך שיתבצעו הדברים הטעונים ביצוע, ואשר חסרים להם החלטת-הקיפה, רוח-איתנה ועוז-נפשי הדרושים בשביל להביא את תוכניתם עד לידי גמר מוצלח — חסרי ערך הם. לאמיתו של דבר גרועים הם מחסרי-ערך — הם המהווים סכנה: כיון שכל סימן לרתיעה או היסוס, שעה שגורל-הקרב נתון בכף המאזניים, הריהם ניכרים ומכריעים את הכף לרעתם. אין לך מערכה לכל אורכו של סולם-הפיקוד שאבדה בטרם סבר כך המצביא.

לולא עמדתי איתן ותבעתי במפגיע, כי תכניתי תבוצע עד תום — לא היינו מנצחים במערכת אל-עלמין.

המצביא ו"משיא-העצות". עלי להזכיר את העצות הרבות שניתנו לי בלי הרף מצד כל בר-בירב, כיצד עלי לנהל את המערכה, ומה צריך להיות המהלך הבא שלי, וכיו"ב. משער אני שכך נהגו באלה שקדמו לי בפיקוד על הארמיה-השמינית, ויכול להיות שאלה קיבלו זאת.

בערך באמצע חודש נובמבר 1942 כתבתי לראש המטה-הכללי הקיסרותי, ומתוך אותו מכתב הגני מצטט את הפסקה הבאה:

"לדעתי, אחת הנקודות המענינות ביותר בעסק זה של עשית-מלחמה היא, כיצד מנסות הבריות לערער את בטחונך במה שהנך עושה, ולתת לך להבין כי תכניתך אינה טובה וכי מוטב לך לעשות כזאת, או כזאת. אילו הייתי ממלא אחר כל העצות שניתנו לי, הייתי נמצא עדיין שם, באזור אל-עלמין".

סוד הצלחתו של "מונטי". בראשית דברי הסברתי כיצד למדתי בעודי בבית-הספר כי מכל הסגולות הרבות הנחוצות בשביל להצליח — שתיים הן החיוניות: עבודה קשה ויושר מוחלט. לשתיים אלו ברצוני להוסיף עתה גם שלישית — אומץ. כונתי לאומץ רוחני — לא לחשוש לומר, או לעשות, את הדברים שהנך מוצא אותם לנכונים.

על קצינים ומפקדים

ארבעת הסוגים. שמעתי על אותו מצביא גרמני אשר סיוג את הסיווג הכל-כולל הבא בדבר איכותם של קצינים — של קציני הצבא הגרמני, כנראה:

„אני ממיין את הקצינים לארבעה סוגים: הנבון, השוטה, החרוץ והעצל. בכל קצין תימצאנה לפחות שתיים מתכונות אלו. הקצינים שהם נבונים וחרוצים מתאימים לתפקידי מטה רמים; כמורכן אפשר להפיק תועלת מאלה שהנם שוטים ועצלים. האדם שהנו נבון ועצל גם יחד, מתאים לתפקידי הפיקוד הרמים ביותר; הוא ניהן במזג ובקור־רוח הנחוצים בשביל לטפל בכל מצב העלול להתעורר. אבל אותו קצין אשר הנו שוטה וחרוץ גם יחד — הלז מהזה סכנה ויש לסלקו מיד“.

הקצין שעם הגייסות-הלוחמים. בסופו של חשבון, הנצחון במערכה בא הודות ליוזמתם של הקצינים והחיילים המשרתים ביחידות-הלוחמות והודות לכושר-המעש שלהם; בלי סגולות אלו צפוי לך כשלון — ויהא הפיקוד-הגבוה משובח כאשר יהא.

תנופת המפקד. מרץ ותנופה לרוב — אלה נדרשים מצד כל הקצינים והמפקדים הבכירים. לא רק בחייל-הלוחם דרושה התלהבות-תוקפנית; חיונית היא לקצין, ובמיוחד לקצין ולמפקד הבכירים, חוסר-פעילות, והלך-רוח של „מתגונן“ — פשע הוא כי יימצאו בקצין; ויהא בכיר כאשר יהא.

המבחן המוריץ. מבחן-המכריע של הקצין השואף לפיקוד-גבוה הוא יכולתו לתפוס במהירות את נתוני-היסוד של בעיה צבאית, להחליט חיש-מהר מה יעשה, להבהיר היטב לכל הנוגעים בדבר מה יש בכונתו להשיג וכיצד יעשה זאת — ואחרי כן לדאוג לכך כי מפקדי-המשנה אמנם יעסקו במלאכה.

בתחום תכנון ומבצעים

מלקחי ניהול מערכה. מבין כל הלקחים אשר למדתי באסכולה המחמירה של ניהול מערכה בפועל — ארבעת אלה תפשו תמיד מקום ראשון-במעלה במחשבותי: ראשית — הכרחי למצוא את היחס הנכון בין הרצוי מבחינה איסטרטגית לבין מה שאפשרי מבחינה טקטית עם הכוחות שלרשותך. שנית — לשם כך יש צורך להחליט, עוד בטרם תונחת המהלומה ההתחלתית, על סדר התפתחות המבצעים, בין השנים חייב להיות קיים יחס-גומלין ישיר, שלישית — אם אגפך ועורפך מובטחים — מעמדך נוח לקראת מערכה. רביעית — הפשטות חיונית לתכנונם של מבצעים. משהנחת לסיבוכים להתגנב לתכנית — כבר סיכנת את התוצאה.

ניצול נסיונם של מפקדים-לוחמים. אחד הלקחים אשר למדתי במלחמה הוא הצורך כי ב„סוד“ התכניות, שסומנו למבצעים עתידיים, יוכנסו בהקדם מפקדים-לוחמים בעלי-נסיון; המאחר לעשות זאת עלול להחמיץ את האפשרות להכנסת שינויים בתכנית לעריכת המבצע.

הפעלת עתודות. משנתי הצבאית מושתתת על הפרת שיווי-משקלו של האויב — בעודי מקפיד לשמור על איזוני-אני, תמיד תכננתי להביא לידי כך, שהאויב יטיל עתודותיו בחזית רחבה לסתימת הפרצות שנבעו בקויה-ההגנה שלו; ומשאילצתיו לכך — נהגתי להפעיל את עתודותי במהלומה נמרצת המושתתת בחזית צרה, ומשהפעלתי אותן, השתדלתי תמיד ליצור לי במהירות עתודות חדשות.

אמרות • השגות • מושגים

„הטענה הבלשנית-בעצם, אשר לפיה הטיל מטיפוס, הרקולס' של מערכת-ההגנה הנגד-מטוסית של צבא-ארה"ב לקוי בכך שאין הוא מספק אלא אבטחה מן הסוג של, הגנת-נקודה' — לעומת ההגנה-האיזורית, אותה נועד לאפשר הטיל, בומארק' של חיל-האוויר, לכשיגיע הלז לידי שימוש — יסודה בבלבול-מושגים; שכן אותה, נקודה' עליה עשוי להגן, הרקולס' הנה, נקודה' גדולה-למדי: — כי השטח עליו מסוגל לחפות, הרקולס' מעמדת-הירי שלו הריהו, בפועל, בן 50,000 קילומטר מרובעים בערך“.

מתוך הפולמוס „צבא“ — „חיל-אוויר“ — בירחון „ארמי“ האמריקאי

אם נפל בחלקך להיות אחד מפקודיו — הרי היה זה אדם נאה לשרת אתו.
אם הועדת לשרת בצותא עמו — היה זה אדם שקשה לשרת אתו.
אם נצטרכת להיות ממונה עליו — היה זה אדם שאי-אפשר לשרת אתו.
(דברים המיוחסים לאחד ממפקדי-המשנה של פילד-מרשל מונטגומרי בעבר)

כל הנוגע ל„מלחמה אלקטרונית“ אינו יכול עוד להיחשב כאחריות-לוואי, אחריות משנית או צדדית — כמעט ועלומה — של שרותי-הקשר בלבד שבשלושת ה„זרועות“ של הכוחות-הלוחמים. מעתה זהו עניינו של הפיקוד עצמו.
(סיכום של מאמר על „חשיבותה האיסטרטגית של המלחמה-האלקטרונית“ בבמת-הבירורים של חוגי-הפיקוד של „נאט"ו“)

„קצב ההתקדמות המדעית והטכנולוגית — כמעט ולא-ניתן לחזותו מראש, אך ודאי שהנו מהיר ביותר. הכרחי כי נהיה מוכשרים לראות הרחק לפנינו בטרם נקבע החלטות. אין אנו יכולים להרשות לעצמנו לטעות באינטואיציות שלנו — וודאי שאין אנו יכולים להרשות לעצמנו לפעול בעת-רובעונה-אחת לפי כמה מגמות-פיתוח שונות. הרי שעומדת לפנינו בעיה שרב ביותר העניין מנקודת-המבט של מחשבה ורהור. ברם, לעת-עתה רבים בה מדי הבלתי-נשקלות מכדי שנוכל להרשות לעצמנו להחליט דבר...“.

מרשל חיל-האוויר-המלכותי סיר דרמוט בוי, ראש המטה-הכללי
לחיה"א הבריטי — באחד מאמריו, שהוקדש לבעיית דמותו
של חיל-האוויר-המלכותי.

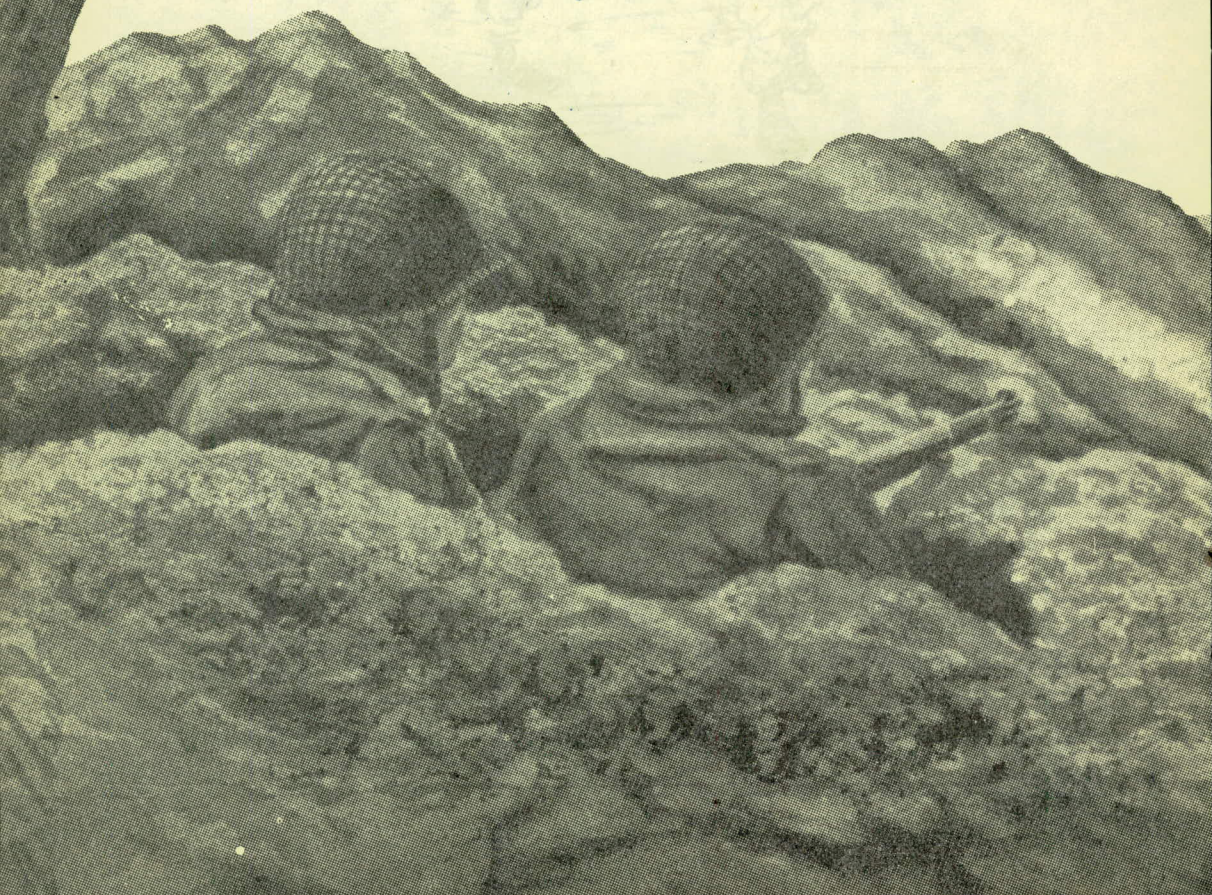
ה ק ר ב

ע ל ג ב ע ה 361

מאת אל"מ דס 110

קפיטן ג'ונס סיים זה עתה את הערכת המצב שלו. המשימה, שהוטלה על פלוגתו על ידי המג"ד, היתה לתפוס מוצב חוץ פלוגתי, שיימצא על דרך ההתקדמות של האויב. הוא היה שבע רצון מתכניתו שנתבססה על הערכת-המצב שלו.

לכאורה היתה זו הערכת מצב פשוטה בתכלית, שכן מפקד הגדוד הוא שקבע שהפלוגה תתמקם על גבעה 361, ולכן כל שנשאר לו, למ"פ, לעשות היה לקבוע כיצד תתארגן הפלוגה להגנה על גבעה זו, מה תהיה החלוקה בין המחלקות לגזרות-אחריות, מה תהיה תכנית-האש ליום וללילה, ולבסוף — היכן תמוקם העתודה, וכיצד היא תפעל. בנתחו את תנוחתה ותנאיה של גבעה 361 ואת האפשרויות הפתוחות לאויב הגיע הקפיטן למסקנה, שעליו לחלק את מחלקותיו שוה בשוה בשטח-היערכותו כולו

ובאופן זה לענות על אפשרויות התקיפה של האויב. הוא קבע את חלוקת גזרות-האחריות בין המחלקות, כשכל שתי מחלקות "שכנות" אחראיות לאבטחת ה"תפר" שבין גזרותיהן. מפקד הגדוד העמיד תחת פיקודו שני קנים-ללא-רתע בני 106 מ"מ, להגנה נגד-טנקים, וכיתת מק"ב בנוסף לכיתת המקלעים הפלוגתית, וכן נתן לו בסיוע-ישיר, שתי סוללות של מרגמות בנות 120 מ"מ, שהוצבו כשלושה ק"מ צפונה למוצב בו החזיק. את שני קני 106 המ"מ הציב כלפי דרום, הואיל ולשריון האויב ציפה בעיקר מצד זה. את כיתות המק"ב והמקלעים הפלוגתיים הציב, ביום, בנקודות הגבוהות של המוצב; וכן קבע לכיתות אלה ולנשק תלול-המסלול משימות-אש-סכנה ללילה. בהגיעו לתכנון מקום העתודה וצורת הפעלתה של זו, זכר את אשר למד בקורס מפקדי-פלוגות: ששליש,

או לפחות רבע, של הכוח חייב להיות בעתודה, ושרצוי כי העתודה, על מנת שתושג גמישות בהפעלתה, לא תהיה מרותקת לתפיסת גזרה במוצב עצמו. אך עם זאת זכר גם שבמידה ואי-אפשר לשחרר את העתודה מתפיסת גזרה במוצב — הרי יש להציבה באותה גזרה בה התקפת האויב צפויה פחות מאשר בגזרות האחרות.

כשבחן את המצב שנית, נוכח לדעת, שבגלל גודלו של המוצב, והאפשרויות הפתוחות לאויב, חייבת כל-אחת משלוש המחלקות לתפוס אחת משלוש הגזרות שבמוצב. לא נשאר לו, לכן, אלא להציב את מחלקה 3 — שנקבעה על ידו כמחלקת העתודה — בגזרה הצפון-מערבית, אותה גזרה שנראתה לו כמסוכנת פחות מהאחרות. הפלוגה התארגנה להגנה בהתאם לתכניתו של הקפיטן, ובמשך 48 שעות סיימו חיילי הפלוגה חפירת שוחות-אישיות, חפירת תעלות-קשר, תרגול אועקות, תרגול התקפות-נגד, מתחת קשר-קוי מהמחלקות אל מחפורת המ"פ, ניסוי מכשירי-הקשר; ועוד ועוד...

קפיטן ג'ונס היה שבע-רצון מעצמו ומפלוגתו. הכל היה מוכן לקדם פני האויב... בערב היום השלישי, הורגשה תנועה באזור-תנוחתו של האויב. הקפיטן חש שהתקפה על מוצבו תיערך עוד באותו לילה... ואמנם, בשעה 2300 החלה הפגזה כבדה

על המוצב. מאות גזזים התפוצצו מסביב ואש המקלעים־הבינוניים של האויב ניתכה על חלקים רבים של המוצב.

קפיטן ג'ונס נתמלא מתיחות בלתי־רגילה. הוא שמע כיצד חייליו משיבים אש, ראה את ברק ההתפוצצויות הרבות על המוצב מכיוונים שונים, שמע את זעקותיהם של מספר פצועים... ג'ונס נטל את שפופרת טלפון־השדה שהוצב במחפורתו והתקשר עם מפקד מחלקה 1: —

„הלו, צ'ארלי, כאן ג'ונס. דוח מצבך! עבור.“

מעברו השני של הקו שמע את קולו השקט של לויטננט צ'ארלי: —

„הלו, ג'ונס, צ'ארלי מדבר. אש כבדה ניתכת עלינו. בחשיכה זו איני רואה דבר. אני מעריך שהאויב יופיע בכל רגע. היה מוכן לקבלת בקשתי להפעלת אש־סכנה תלולת־המסלול. יש לנו מספר נפגעים.“

„הלו, צ'ארלי“, — השיב ג'ונס — „בסדר, סוף.“

לאחר־מכן ניסה ג'ונס להתקשר עם לויטננט סמית, מפקד מחלקה 2: —

„הלו, סמית, האם אתה שומע אותי?“

כל תשובה לא הגיעה. ג'ונס הניח, שקו־הטלפון של מחלקה 2 נותק כתוצאה מההפגזה, ולכן ביקש מהקשר להפעיל את מכשיר־הקשר. במכשיר־הקשר שמע את סמית כשהלו אומר: —

„הלו, ג'ונס, כאן סמית. האש היא נוראית. אני חושש שיתקיפו בכל רגע. האם

אוכל לקבל את העתודה במקרה הצורך?“

„הלו, סמית“ — השיב לו ג'ונס — „דוח לי מיד כשתבחין באויב, ואל תבזבז

תחמושת לריק! סוף.“

לאחר ששמע את מצבן של שתי המחלקות, התקשר המ־פ עם מחלקה 3, שנקבעה

על ידו כמחלקת־עתודה:

„הלו, רג'י, כאן ג'ונס. מה קורה בגזרתך?“ ...

„הלו ג'ונס“ — השיב רג'י, — „אני מופגז קשות. בחושך זה איני רואה דבר.“

„רג'י“ — השיב לו ג'ונס — „באם יפרוץ האויב למוצב, אפעילך בהתאם

לתכנית התקפות־הנגד...“

... „ג'ונס, כאן צ'ארלי, אויב תוקף בגזרתי!! פרד'. אני אומר שנית, פרד'.“

„הלו, צ'ארלי, כאן ג'ונס. פרד'. סוף.“

ג'ונס ידע, שהמילה „פרד“ פירושה הפעלת משימת־אש־הסכנה תלולת־המסלול;

ומיד אמר לקצין התצפית הקדמי, שנמצא עמו בשוחתו: „הודיע, פרד'“. קצין התצפית

הקדמי הודיע למפקד סוללות המרגמות את המילה „פרד“, וג'ונס קיווה שתוך שתיים־שלוש

דקות תונחת אש המרגמות על האויב המסתער על גזרתו של צ'ארלי.

הרגשה מוזרה תקפה את קפיטן ג'ונס. הוא ידע שבחשיכה זו עלול האויב לפרוץ

בכל רגע למוצב מבלי שהוא, מפקד המוצב, יוכל לעשות דבר. מגזרתו של לויטננט

צ'ארלי שמע את שאון הנשק־הקל, כשהוא מתערב ברעש התפוצצות פצצות־המרגמה

שהחלו מתנפצות כמאה מטר לפני קו־העמדות של מחלקה 1.

„הלו, ג'ונס, כאן צ'ארלי. כוח גדול של האויב מסתער עלינו. תן לי את כל

הסיוע, ג'ונס, שתי פלוגות אויב עולות עלינו! לאויב אבדות כבדות. ג'ונס...“

קולו של צ'ארלי נשתתק.

„צ'ארלי“ — צעק ג'ונס — „צ'ארלי, מה קרה?“

... כעבור דקה שוב השמיע המכשיר קולו:

„קפיטן, מדבר הקשר. צ'ארלי נהרג, האויב פורץ לתוך המוצב פנימה. מה לעשות?“

ג'ונס הניח שהאויב, שפרץ דרך גזרת מחלקה 1, ינסה לשטוף במהירות את המוצב ולהתבסס עליו. הוא ידע שסיכויי היחיד להדוף את האויב מהמוצב הוא בהפעלת מחלקת-העתודה. הוא תפס בשפופרת הטלפון וצעק לתוכה:

„רג'י, כאן ג'ונס!! רג'י, כאן ג'ונס!!“

לא היתה כל תשובה. „לכל הרוחות“ חשב „דוקא עכשיו נותק הכבל הטלפוני“... הוא לקח את מכשיר-האלחוט ושוב צעק לתוכו:

„רג'י, כאן ג'ונס!!“

— „ג'ונס, כאן רג'י“ — שמע את קולו של מפקד מחלקת-העתודה.

— „רג'י, פעל בהתאם לתכנית לעבר גזרת מחלקה 1! — עבור...“

— „אעשה כל שביכולתי“ — שמע את קולו של רג'י.

מחלקתו של לויטננט רג'י היתה פזורה בגזרה שרוחבה היה כ־150 מטר. מיד עם הישמע פקודתו של קפיטן ג'ונס — לבצע את התקפת-הנגד — החל רג'י לכנס את אנשיו לנקודת-הריכוז. החשיכה הכבידה מאוד; ופגזי האויב, שהוסיפו ליפול בגזרתו, הפריעו לחייליו לבצע את תנועותיהם. רג'י ידע שכל השתהות עלולה לחרוץ את גורלו של המוצב, והוא החל מתרוצץ ושואג כדי להריץ את מחלקתו, במבנה מתאים, לעבר גזרת מחלקה 1. עשר דקות עברו מרגע שנתקבלה פקודתו של הקפיטן — ורג'י טרם הצליח להניע את מחלקתו קדימה. כל אותן הדקות שמע שוב ושוב את קולו של ג'ונס, הפוקד עליו למתור בביצוע משימתו; אך על-אף היות מחלקתו טובה ומתורגלת ארך הדבר יותר מכפי ששיער מראש.

ג'ונס, שנמצא במרכז הגזרה, הבחין בכמה מחיילי מחלקה 1 כשהם נסוגים לעברו — נסוגים, יורים וצועקים: —

„קפיטן, האויב בתוך המוצב!! קפיטן...“

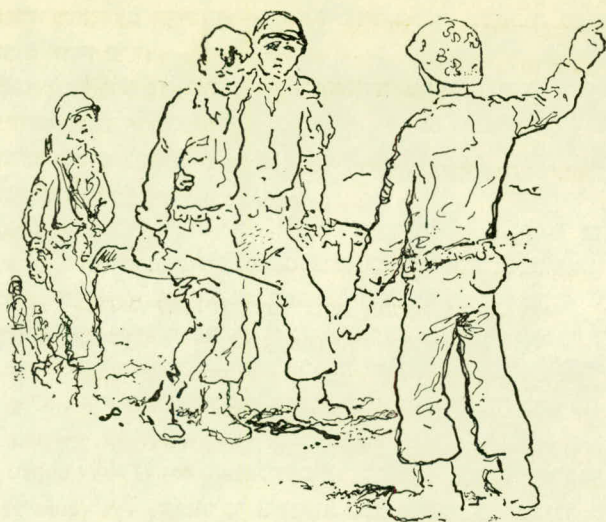

ג'ונס הבין שבינו לבין האויב לא נותרה עוד אף אחת מיחידות-המשנה שלו. הוא פקד על חולית-הפיקוד שלו לסגת מהר לעבר מחלקה 3. תוך כדי תנועת החוליה נפגע הרץ האישי שלו ונפל. בהגיע ג'ונס לגזרת מחלקה 3, היה כבר חלקו הגדול של המוצב בידי האויב. לויטננט סמית הודיע שהאויב לוחץ עליו באופן שאינו יכול עוד להחזיק מעמד, והוא נסוג לכיוון צפון.

קפיטן ג'ונס ידע שהמוצב אבוד וכי במסיבות שנוצרו לא נותר לו אלא להורות על נסיגה לעבר מתחם הגדוד.

ברשת-האלחוט פקד על נסיגה. הוא דיווח על כך למפקד הגדוד, אך הלה לא אמר

דבר.

בהגיעו למתחם הגדודי התייצב הקפיטן בפני המג"ד ומסר לו דו"ח מלא על כל שארע. המג"ד האזין, שאל שאלות ולבסוף אמר: — ג'ונס, שכב לישון ובוא אלי מחר בבקר.

למחרת היום שוב התייצב ג'ונס בפני הקולונל, מפקד הגדוד. — "ג'ונס", אמר לו הקולונל, "גבעה 361 חשובה לנו ביותר. מחר עם שחר יבצע כוח-משימה חטיבתי התקפה על גבעה זו. לאחר כיבושה-מחדש אתה עולה שנית עם פלוגתך לגבעה ומקבל את הפיקוד עליה. במשך היום עליך לארגן את פלוגתך. לתגבורת ידאג השליש. הפעם, ג'ונס, אין נסיגה!"

* * *

ואכן, שוב מצא את עצמו קפיטן ג'ונס, עם פלוגתו, על גבעה 361. שוב היה עליו להחליט על תכנית להגנת המוצב. האם שגה בהערכת-המוצב הקודמת? האם תכניתו גרועה היתה? האם בגלל אלו לא עלה בידו להחזיק במוצב? מחשבות התרוצצו במוחו ולא הרפו ממנו. שוב שקל וניתח — ושוב הגיע למסקנה כי את המוצב עליו לתפוס בשלש מחלקות, כי חלוקת הגורות היתה נכונה, כי את משימות-אש-הסכנה קבע במקומות נכונים וכי המוצב היה מאורגן ארגון נכון להגנה.

בשקלו בדבר קביעת מקום העתודה ואת צורת הפעלתה זכר היטב שלא הצליח להפעילה. הוא ידע, שאילו היתה העתודה תוקפת מיד לאחר קבלת הפקודה, אילו היתה תוקפת ומסתערת על האויב שפרץ בגזרת מחלקה מס' 1 כשהוא עדיין תשוש לאחר הפריצה שעלתה לו באבידות רבות, יתכן והיה האויב נזרק מהמוצב. האם היתה זו אשמתו של לויטננט רג'י? כלום יתכן שהלז לא פעל כראוי? הוא הכיר את רג'י כקצין המצטיין בקרב, ואת מחלקתו — כמחלקה מצטיינת. אם רג'י נשתהה — אמר לעצמו — הרי זה משום שהמחלקה היתה מפוזרת בגזרה שרוחבה כ-150 מטרים. הוא ידע וזכר אף זאת, שבנתנו את הפקודה לרג'י נתברר שהקו מנותק, הפגזים היו נופלים בגזרת מחלקתו של הלז, והחשיכה מסביב הכבידה על העברת הפקודה לכיתות ועל ריכוז המחלקה.

ג'ונס הגיע למסקנה, כי במסיבות-הקרב אי-אפשר היה לרכוז את מחלקת-העתודה במהירות רבה יותר מכפי שעשה זאת רג'י. אך מהירות זו, נסתבר, היתה אטית-מדי בשביל קרב כזה; שכן את העתודה יש ובא הכרח להפעיל תוך דקה אחת או שתיים —

אותן הדקות אשר לא־פעם הן שתחרוצנה את גורל הקרב. השתהות בהפעלת העתודה — פירושה לא־פעם אבדן הקרב.

אך האם יוכל לשחרר את מחלקת־העתודה מתפיסת אחת הגזרות שבמוצב — ועל־ידי כך לודא הפעלתה המהירה? בנתחו שנית את תנאי־הקרקע של המוצב ואת אפשרויות האויב הגיע למסקנה, כי אינו יכול לשחרר את מחלקת־העתודה מאחריות לאחת הגזרות במוצב.

ואז, לפתע, עלה בדעתו, כי יתכן ויוכל לשחרר חלק ממחלקה 3 מהחזקה בגזרה — ואותו חלק ישמש כעתודה פלוגתית. אמנם, כוח בגודל כיתה־ומשהו אינו שליש או רבע מהכוח של הפלוגה; אולם כוח זה, אם ימצא ליד המ"פ כשהוא מחופר ודרוך, כוח אשר יוכל לקבל את הפקודה ישירות מהמ"פ ויוכל תוך דקה או שתיים מקבלת הפקודה להסתער על האויב שנאחו בשפת־המוצב, — כוח קטן זה יתכן ויוכל להכריע את הקרב. מחשבות אלו שימחו את לבו. הוא קרא אליו את מפקדי המחלקות, הסביר להם את תכניתו ולבסוף אמר: —

„אנו נתבסס על עתודה קטנה־יחסית, עתודה שתהיה מורכבת מכיתה וחצי, בפיקודו של לויטננט רג'י. על מחלקה 3 יפקוד סמל מחלקה 3. העתודה תתמקם בחפירות כאן, בסביבות מוצב־הפיקוד הפלוגתי. בעתודה זו יהיו לויטננט רג'י עם תת־מקלע, שני מקלענים, חולית־בזוקה, 3 רמני־רובה ו־2 חיילים עם תת־מקלעים. העתודה תתרגל התקפות־נגד לכל הגזרות. יש שאלות?”

רג'י היה היחיד שאמר: — „יתכן, קפיטן, יתכן וזהו הדרך הנכונה”. ומיד ניגש לארגן את העתודה.

* * *

בסיפור זה הוצגו שתי שיטות של הפעלת עתודה בהגנה; אף כי הסיפור עוסק ברמה הפלוגתית, אפשר כמובן לסגלו לרמה נמוכה או גבוהה יותר. מה דעתך, הקורא?

מבצעים חיצוניות ומרוחקות מבלי שיוזקק לתחנות-ביניים בארצות זרות.

אכן — כפי שהעיר בשולי סיכום-דברים זה כלי-מבטאו של חיה"א הצרפתי: — „אף הבעת-דעתו זו של מרשל-חיה"א-המלכותי לא הביאה לבעלי-התע-שיה הבריטיים את הזמנות המטוסים להן קיוו; כשם שלא נעשה עדיין דבר גם בעקבות, הספר הלבן בסוגיית ההגנה משנת 1958 שהיתה כלולה בו פסקה המודה-מחדש בחיוביותן, בתקופה-הקרובה לפחות, של משימות המצריכות מטוסים חדישים ומשוכללים ביותר ממספר סוגים בשירות-חילהאוויר הבריטי...“ וזאת לזכור, כי גם את מגמותיו של ראש-המטה וגם את הערות הלואי של הבטאון הצרפתי יש לראות על רקע ההחלטה המרחיקה-לכת (ויש חושבים הנח-פז) אשר נתקבלה בבריטניה לפני שנתיים: לקצץ מאוד את פיתוח הכוח האווירי על מנת לעבור במישרין אל שימוש רחב בנשק „טילי“.

מדינה קטנה - ואחד הגדולים שבצבאות אירופה

ולהכניס-לשירות במשך פרק-זמן של פחות מיומים 9 דיביזיות-רגלים, 3 דיביזיות-הרריות קלות, 3 בריגדות-קלות של גיסות ממונעים ומשוריינים — ועל אלה יש עוד להוסיף, דיביזיה-אווירית אחת, מספר מסוים של בריגדות לחיפוי-גבולות ואת חיל-המצב של, המעוז האלפני: — דהיינו, בסה"כ — למעלה מ-20 עוצבות, שכולן מצוידות ומאומנות“.

לקראת טיל טקטי גדול חדש

יביא למהימנות-תפעול רבה יותר של הטיל, ליתר-פשטות בטיפול בו ובהפעלתו, ולחסכון ניכר באשר למשקלו ולגודלו. כידוע, כבר הטיל „סרג'נט“, המוכל-נס עתה לשירות במקום ה„קורפוראל“, הפגין (אף הוא — כתוצאה משימוש בחומר-דחף מוצק) הקטנה ניכרת במימדים, לעומת קודמו הנ"ל, עתה צפוי, איפוא, שינוי דומה בסוג הגדול-יותר של טילים-טקטיים: — „פרשינג“ יבוא במקום ה„רדסטון“, בעל חומר-ההינע הנחלי. כל זה מעיד כמובן על מגמות לניידות וגמישות-תפעול רבות יותר בלוחמת-טילים אפשרית; שכן יוקל עתה לטלטלם במהירות על פני מרחקים גדולים — ויתכן אף להטיסם לשם כך.

במסגרת הערכה כללית למגמות-ולעתיד של חיה"א הבריטי, ציין ראש-מטהו, סיר דרמוט בול, בשלהי 1958 את חמשת צרכיו הדחופים של חיל זה, ואלה הם: —

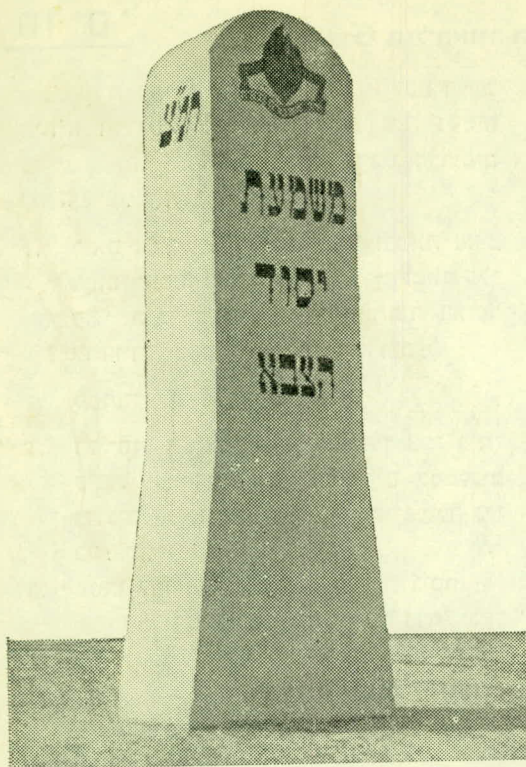
1. מטוס אשר יוכל לשמש בעת ובעונה אחת, מטוס-מיירט, מפציץ-קרב ואוירון לסיוע על-קולי בגבהים קטנים — והמיועד בעיקר לזירות-המבצעים שמחוץ לאירופה;
2. מטוס-יירוט טקטי קל;
3. כלי-טיס מן הסוג ה„הליקופטרי“ בעל בית-קיבול וכושר-נשיאה המתאימים למטענים גדולים או כבדים, וכן בעל טוח-פעולה ניי-כר;
4. מטוס למרחקים-בינוניים להטסת גיסות;
5. מטוס ארוך-טווח ובעל בית-קיבול גדול, שיוכל להעביר משלוחי אספקה אל זירות-

תוך בירורים על המצב הנוכחי של כושר-העמידה של מדינות אירופה במצבי-חירום מבליט הקולונל דיביזיונר מונפור השביצרי (במאמרו שב„השקפה הצבאית“ הכללית) את העובדה כי: „שביצריה הקטנה, אשר מזה כ-150 שנה מקיימת מאמץ-צבאי מתמיד אף בהיותה ארץ-נייטרלית — היא היחידה (עד הזמן-האחרון) אשר מסוגלת לגייס

צבא-ארה"ב מחכה כנראה לגדולות מן הטיל החדש שלו לטוח-בינוני (אל-נא לערבב מושג זה ב„טוחי-בינים“, הארוכים ממנו פי-כמה!), הנתון עתה בתהליך פיתוחו — הוא ה„פרשינג“, על שם מצביא צבא אר-ה"ב בחזית אירופה במלחח"ה הראשונה. הנתונים אשר הותר כבר לפרסמם בעתונות מעידים על כך שהוגבר וחדר בהרבה קצב פיתוחו וסבורים כי הזמן-הכולל שבין שלב-תיכנונו הראשון לבין הגישה אל היצור-ממש הוקטן בששים אחוז. טיל זה, המשוגר באורח דירשליבי, עשוי לשימוש בטוחים שונים מאוד — בהתאם לטיב המשימה הנדרשת. הונהג בו חומר-דחף מטיפוס חדש: מוצק (להבדיל מן הנחל, שהיה רגיל בטיילים הקודמים שבסוג זה), שחומר-היסוד שבו הנו גומי. מומחי צבא-ארה"ב טוענים כי הדבר

משמעת מונעת

אל"מ ד"ר מאיר זוהר

בראשית דברי ברצוני להסביר את נושא מאמרי. אין אני מתכוון להבהיר את המושג "משמעת" במובן הרחב ואת חשיבותה של המשמעת בקיום צבא ובביצוע משימותיו.

למטרת הנושא, בו אני מתכוון לדון, ברצוני לחלק את המשמעת הנדרשת מחייל לשני סוגים: סוג ראשון — זוהי המשמעת בעניינים הנוגעים במישרין במשימות המוטלות על הצבא, משימות — במובנן המקיף והרחב ביותר. לסוג זה של משמעת אני מתכוון לקרוא להלן בשם "משמעת מבצעית" (עם זאת ברצוני להדגיש, כבר במקום זה, שאין אני בטוח לגמרי כי כינוי זה הוא המתאים או המוצלח ביותר מכל הכינויים האפשריים, ואשמח לקבל הצעות לכי-נוי מדויק יותר).

אתן כמה דוגמאות לשם הבהרת מושג זה של "משמעת מבצעית": המשמעת הגורמת לכך שחייל בחזית מסתער ללא היסוסים ופקפוקים ברובה מכר-דן על האויב, כשניתנת לו פקודה לכך ממפקדו — היא "משמעת מבצעית". גם התותחן או הטייס המנ-חיתים אש, בדיקנות ובתיאום מלא, בזמן, במקום ומהסוג הנדרש על-ידי מג"ד חיל-רגלים לו הם מסייעים באש, ממלאים בכך את דרישות "המשמעת המבצעית", וכמוהם כל המכותבים האחרים למיניהם של פקודות-מבצע למיניהן. אולם גם הנהג המביא את הרכב על מטענו למקום המיועד בזמן שנקבע, ואף החיילת במשרד הגומרת, בזמן המיועד, את ההדפסה המסודרת והמדויקת של המכתב, שהוטל עליה להדפיסו — כולם עושים כן מתוך הבנתם או היכנעם לדרישות "המשמעת המבצעית".

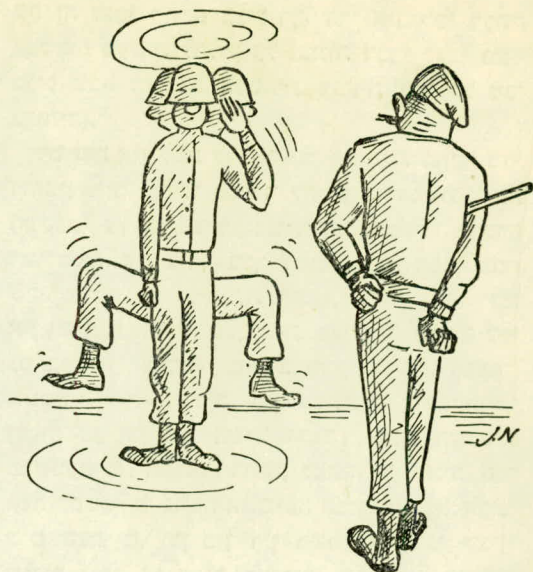
דוגמאות אלו מספיקות, כדי להדגים ולהמחיש מה חיונית "המשמעת המבצעית" לצבא. לכן אין צורך להרבות במלים כדי לשכנע את הקורא כי פיתוחה

של משמעת זו, השגת רמה נאותה בה ושמירה עליה מהווים משימה בחינוך החייל, שאינה נופלת בחשי-בותה מהשגת רמה נאותה בכושרו הגופני של החייל או בהכשרתו הטכנית, ומהשמירה עליהם.

והנה, אחד האמצעים הבדוקים בחינוך החייל ל"משמעת מבצעית" הוא פיתוח אופיו על-ידי כך שנוטעים בו הרגלי ציתנות מלאה, מהירה, מדויקת ומדוקדקת לפקודות הניתנות לו על-ידי מפקדיו למיניהם. החינוך לציתנות הוכנס כבר על-ידי הצ-באות הקדומים ביותר מהידועים לנו, וזכה להנמקה מדעית חיובית ע"י המחקרים הפסיכולוגיים שגע-שו בזמן האחרון בצבאות המודרניים. לשם נטיעה והשרשה מהירה של הרגלי-ציתנות אלה כבר מימיו הראשונים של האזרח במסגרת הצבאית, ז.א. מיומו הראשון בבסיס הטירונים, הכרחי לקיים משטר של משמעת, אשר לכאורה (אבל רק לכאורה) אין בינה ובין "המשמעת המבצעית" ולא כלום. לכן מלמדים אנו את הטירון להקפיד על לבושו, סידור חפציו, האישיים, דיקנות בהופעה לתרגילים ולמסדרים, נקיון אישי וניקוי "מיקרוסקופי" של נשקו וציודו.

עם הקמתו), ויתרו על כך אחרי נסיון קצר וחזרו לשיגרה המקובלת בכל הצבאות האחרים.

אולם אם נמשיך בהשוואה לרפואה מונעת, הרי כפי שקשה להסביר לילדים ולאנשים פרימיטיביים את חשיבותם של כללי ההיגיינה, כן נתקלים אנו בקשיים בהסברת ה"משמעת המונעת" לחיילים. לכן גם מקובל לראות בהסברה זו את אחד התפקידים החשובים והעיקריים של המפקדים הנמוכים, שהם הראשונים הבאים במגע עם טירונים. כתוצאה מהסברה זו של מדריכי הטירונים מתחילים להתפתח אצל הטירונים הניצנים הראשונים של ההרגלים הנחוצים, וכך מקבלים מפקדי היחידות, אליהם נשלחים החיילים בגמר קורס הטירונות, חומר גולמי המתאים בדרך-כלל "לייצור" לוחמים בעלי "משמעת מבצעית" נאותה.

אולם כאן מתחילות התקלות: אם ניתן להגיד שרוב המפקדים (והדבר חל, כמעט במידה שווה, על כל הדרג הפיקודי החל ב"פ" וכלה במח"ט) ערים בדרך-כלל לדרישות ה"משמעת המבצעית", ובמקרה של הפרתה דורשים מן הפרקליטות הצבאית ומב"ת-הדין הצבאיים נקיטת אמצעים מהירים ונמרצים נגד העבריינים למען "ישמעו וייראו", הרי אין לומר אותו הדבר לגבי "המשמעת המונעת". רבים מהם — ואולי רובם — אינם מוכנים להתעמק בחשיבותה של "המשמעת המונעת" להשלטת ה"משמעת המבצעית". סיבות רבות לתופעה זו:

א. ביצוע קפדני של ה"משמעת המונעת" דורש תשומת-לב תמידית מצד המפקדים בכל הדרגים ו"גזול" זמן ותשומת-לב מדברים חשובים אחרים.
ב. ישנם מפקדים הסבורים, כי ההקפדה על ענינים של "מה בכך" עלולה לגרוע מהפופולריות שלהם בעיני חבריהם ופקדיהם, וכתוצאה מכך ייראו בעיניהם לא כ"פייטרים" אלא כ"בירוקרטים" (ואולי אף כקפטן קווג מן "המרד על הקיין"...).

ג. לא מעטים סבורים, כי "המסורת הצבאית" של צה"ל כפי שעוצבה, לפי דעתם, לפני קום המדינה ובראשיתה (בעיקר, כמובן, ב"פלמ"ח") בזה ל"קטנות", וההליכה בתלם זה דורשת חוסר-תשומת לב הפגנתי לסדר חיצוני במחנה צבאי, ביחידה וב"תופעתו של החייל-הבודד.

ד. עם זאת יש להגיע למסקנה, שברוב המקרים הרי הסיבה היא חוסר-הבנה לחשיבותו המכרעת, במציאות הצבאית, של הכלל: "הכל בגלל מסמר

למטרה זו משמשים גם תרגילי סדר, מסדרים, גינוני-הצדעה וצורת הפניה למפקדים. אלו הן רק דוגמאות מעטות מתוך מאות ה"פריטים" של משמעת צבאית, שהמושגן להם, כפי שצינתי לעיל — הוא הרצון לחנך באמצעותם את החייל לציתנות ולמילוי מהיר ומדויק של פקודות.

בכונתי לקרוא לסוג זה של משמעת בהמשך מאמר-י בשם "משמעת מונעת". נימוקי לכינוי זה הוא, שאני סבור, כי מטרתה העיקרית (אולי אף היחידה) חכות קיומה של סוג משמעת זו בצבא, היא — למנוע בעתיד הפרת "משמעת מבצעית". במידה מסוימת אפשר לעשות כאן השוואה ל"רפואה מונעת", אשר תכליתה למנוע — על-ידי נטיעת הרגלי-נקיון והיגיינה אישית — את זיהום גופו של האדם בחידקים ונושאי-מחלות.

הסיבות להזנחה בשטח ה"משמעת המונעת"

כפי שכבר הזכרתי לעיל, הן הנסיון הצבאי העשיר מימים קדומים והן הניתוח המדעי הפסיכולוגי קבעו בצורה ברורה, חד-משמעית, שאינה ניתנת לערעור, את ההכרח של קיום ה"משמעת המונעת" לשם פיתוח ה"משמעת המבצעית". לכן קרה שצבאות, אשר הוקמו אחרי מהפכה סוציאלית ואשר כתוצאה ממנה ניסו לבטל את ה"משמעת המונעת", או את החלק העיקרי ממנה (כגון הצבא הגרמני בשנת 1918, הצבא הרוסי לאחר מהפכת אוקטובר, ובמידה מסוימת אף צה"ל

טח זה לגבי ילדים בגיל רך, הרי אין, לפי דעתי, אפשרות מעשית לחלוק על נכונות דברי לגבי נוער בגיל צבא והנמצא במסגרת צבאית (על כל מגבלותיה).

עם זאת אין לתת לדברי אלו משמעות רחבה מדי ולהבין מהם, כאילו בכונתי להביע בהודמנות זו את השקפתי על העונש במובנו הרחב ותפקידו בחברה המודרנית. אין צורך בכך לשם הבעיה המצומצמת של שמירה על "משמעת מונעת" בחיי צבא, ולכן אין גם בכונתי לדון בכך כעת. בנדון זה מקילה עלי גם בהרבה העובדה, שחש"צ (חוק השיפוט הצבאי) תשט"ו—1955 מבדיל בין "עונשים משמעתיים" (סעיף 22 [א] של חש"צ אומר: "אלה העונשים המשמעתיים: התראה, ריתוק למחנה או לאניה, הפקעת המשכורת, נזיפה או נזיפה חמורה") ובין העונשים האחרים, וכן בין דין משמעתי (לפני קצין שיפוט זוט או בכיר, סעיפים 136—176 לחש"צ) ובין דיון בפני בתי-דין. חלוקה זו חופפת, פחות או יותר, את החלוקה ל"משמעת מבצעית" ו"משמעת מונעת". לכן אפשר להגיד כי בדרך-כלל יובא החייל הפוגע ב"משמעת מבצעית" בפני בית-דין צבאי וייענש באחד העונשים היחודיים של אותו בית דין, והחייל הפוגע ב"משמעת מונעת" ייענש על כך בדין משמעתי באחד העונשים המשמעתיים (או באחד העונשים האחרים שבסמכותו של אותו קצין-שיפוט: מחבוש, הורדה בדרגה לגבי חוגרים עד סמ"ר). אינני מתעלם אף לרגע מאי-הדיוק שבחלוקה זו, ומהעובדה, שבאופן מעשי ישנם מקרים לא מעטים

קטן" (על-אף הפופולריות של השיר על נושא זה, ב"מצעד הפזמונים" של גלי צה"ל...). אפשר למנות סיבות רבות לחוסר-הבנה זה: חוסר-רצון להתעמק בבעיה, דבקות בשיגרת המצב הקיים ואי-רצון לשנותו, אולם העיקרית שבהן היא — חוסר חינוך בשטח זה. בודאי היו סיבות מוצדקות, אשר בגללן לא קיבל "דור המדבר" של מפקדי צה"ל חינוך זה, אבל אין בכך כדי להקטין מחומרת התוצאה השלילית ומהצורך הדחוף לתקן את המעוות, לכל הפחות בשלב מאוחר זה, עם היכנס צה"ל לעשור השני.

האמצעים לשמירה על המשמעת המונעת ולפיתוחה

לאחר שניסיתי (ואני מקווה שאף הצלחתי...) להסביר הן את חשיבותה של ה"משמעת המונעת" והן את הצורך של שיפור מהיר ורדיקלי בשטח זה אצלנו, חייב אני לענות על השאלה: באיזו דרך ובאלו אמצעים מגיעים לשיפור הרצוי?

בתשובתי אין אני מתימר להציע פתרונות מקוריים ומהירים, אולם מעלתו של הפתרון המוצע עליידי היא — שזהו הפתרון הבדוק, בו משתמשת האנושות במשך ארבעת אלפים שנות תרבותה. כונתי היא, כמובן, לחינוך מלווה הענשה.

אין אני מתכון במקום זה להרחיב את הדיבור על דרכי החינוך; אשאיר את זאת לאנשים שמקצועם בכך. ברצוני רק לציין שהגני סבור, כי נימוקי היעדר לוח דורשים לקיים בצבא שילוב מתמיד של כל דרכי החינוך, ובעיקר של הסברה, חזרה ודוגמה אישית.

לעומת זאת מתכון אני להתעכב קמעה על הענשה כאמצעי לשמירה על ה"משמעת המונעת". אינני גורס אף לרגע את האפשרות של הענשה במקום חינוך. אני תמים-דעים עם המחנכים האומרים שבהטלת עונש לא תושג כל מטרה קונסטרוקטיבית אם החייל הנענש לא ידע למה הוא בעצם נענש. אולם כמוהם (או כרובם) אני סבור, הן על יסוד נסיוני המקצועי האישי והן בהסתמכי על חכמת-קדמונים ("יצר לב האדם רע מנעוריו"), כי חינוך אשר איננו מלווה באיום של הענשה, איום המתגשם מדי פעם בפעם בשעת הצורך, אינו חינוך יעיל, ואיננו משיג את מטרתו לגבי רובם של החיילים. ואם, אולי, יכולים להיות חילוקי-דעות בש-

...מקובל לראות בהסברה זו את אחד התפקידים החשובים והעיקריים של המפקדים הנמוכים...

זה גם מסביר את דברי למעלה, כי אין לעמוד מדע-
תי, בענין ההכרח של הצמדת עונש זה לחינוך
ל"משמעת מונעת" — על השקפת עולמי לגבי עונש
בדרך-כלל.

בהם, בהתחשב במסיבות של כל מקרה ומקרה, סו-
טים בתי-דין צבאיים וקציני-שיפוט מחלוקה זו למע-
לה ולמטה; אולם אין חשיבות לדבר לצורך מסקנותי
אני במאמרי זה, וזה מהטעמים הבאים:

א. ברצוני לקבוע כלל מנחה למפקדים ולא
פתרון לכל מקרה אינדיבידואלי.
ב. אפשר להגיד, שכלל זה היה נכון מבחינה
סטטיסטית בעבר, ויש לקוות שיצדיק את עצמו
עוד יותר בעתיד.

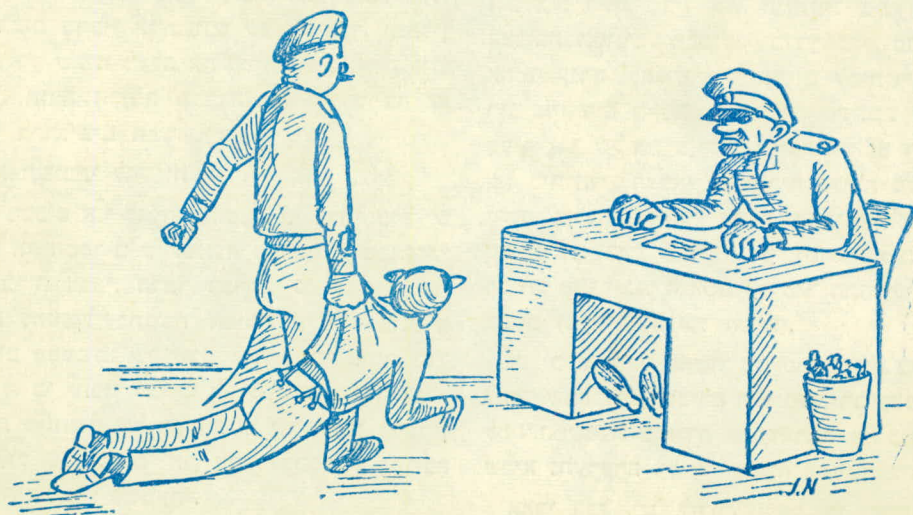
עם זאת קיימים מספר נימוקים כבדי-משקל, אשר
בגללם רצוי כי המפקדים ינהגו לפי כלל זה (אנסח-
נו, כדי שייחרת היטב בזכרוננו של הקורא, בצורה
תמציתית זו: "פגיעה במשמעת מונעת" — לדין
משמעתי לשם הטלת עונש משמעתי"), ואציין רק
את החשובים שבהם:

א. העונש המשמעתי שונה לחלוטין מהעונשים
המוטלים על עבריינים בחיים האזרחיים: אין הוא
מביא את הנענש במגע עם עבריינים מועדים, הע-
לולים לקלקל את אופיו, וכן אין הוא מפריע לביצוע
תכנית אימונו או תעסוקתו של הנענש. בגלל אופיו
ה"חינוכי", הטהור כביכול, זהה למעשה סוג זה
של עונשים עם אלה המוטלים אף על נוער בגיל
הרבה יותר צעיר במוסדות חינוכיים בעלי רמת-
משמעת גבוהה בחו"ל (באנגליה, למשל) ושונה הוא
לחלוטין מעונש "פלילי" שבחיים האזרחיים. אופיו

ב. דין משמעתי מבוצע תוך דיון מהיר וקצר.
הדרישות הפרוצדורליות לגבי דידו הן מעטות ביותר
תר (אפשר להגיד כי "כל התורה על רגל אחת"
קבועה בסעיף 159 לחש"צ: "קצין-שיפוט לא ידון
נאשם ולא יגבה עדויות אלא בפניו; בתחילת הדיון
יקרא בפניו את דברי התלונה ולפני מתן הפסק יתן
לו הזדמנות להשמיע את דברו"). אין לכן כל מניעה
לכך, שהמפקד ידון את מפר המשמעת תוך 24
שעות או אף תוך זמן קצר מזה. עליידי כך מושג
במלואו האפקט החינוכי של ההענשה, והשפעתה
המכסימלית על היחידה.

ג. עליידי בחירה בין סוגי עונשים רבים יחסית
וחוסר כל הגבלה במידת העונש המוטל (פרט, כמור-
בן, לתנאי, שהעונש יהיה בגבולות סמכותו של אותו
קצין-שיפוט), יכול המפקד להקל או להחמיר בעונש
בצורה חופשית בהתחשב עם אופיו של החייל וההש-
פעה המשוערת של העונש עליו ועל היחידה.

ד. לשם הבאת חייל מיחידתו לדין בפניו אין
למפקד צורך לקבל הסכמתו של כל גורם חיצוני
(מפקד גבוה יותר, פרקליט צבאי וכו') או אף
להתיעץ אתו.

דין משמעתי מבוצע תוך דיון מהיר וקצר...

צעת" היא כה חמורה, שאין להסתפק בתגובה מש-
מעית, הרי חייב קודם כל הוא-עצמו לתת ביטוי
להשקפתו על חומרת המעשה שקרה על-ידי כך,
שיאחזו הוא-עצמו באמצעים חמורים ומידיים כלפי
העברין. האמצעי החוקי, הנתון לשם-כך בידו לפי
החוק (ראה סעיפים מ"224 עד 228 של חש"צ) —
הוא פקודת מעצר. המפקד, אשר אינו מוציא פקודת
מעצר נגד אחד מפקודיו, אשר הוא-עצמו מאשימו
בפגיעה חמורה במשמעת, וזה מאחר ואותו עברין
"חיוני" כביכול ביחידה כנהג, כנשק או אף כעובד
שק"ם וכו', מראה בכך קבל עם ועדה, כי הוא-עצמו
אינו מתיחס ברצינות להאשמה, ומה לו לכן כי ילין
על אחרים, על שאף הם אינם רואים את הדבר
כרציני במיוחד?

ג. כפי שאפשר להיווכח מסעיפי חש"צ, שציטטתי
לעיל, נותן החוק בידי המפקד סמכות להוציא ולה-
אריך פקודות מעצר עד לתקופה של חודשיים. נכון
שסמכות זו נמצאת תחת ביקורת ופיקוח של פרק-
ליט צבאי; אולם זה בא, כמובן, רק בכדי למנוע
שרירות והוצאת פקודות מעצר בלתי מבוססות לח-
לוטין (במצאות שלנו נתקלתי רק במקרים מועטים
ביותר בהם התלוננו המפקדים שהוציאו פקודות
מעצר על ביטולן על-ידי פרקליטים; לעומת זאת
היו מקרים רבים, בהם התלוננו הפרקליטים על
שהגיעו לידיהם תיקים על עבירות חמורות, מבלי
שהוצאה על-ידי המפקד פקודת מעצר נגד החשוד).
תקופה כזו של מעצר טרום-משפטי, שהיא מן
הארוכות ביותר בין אלו הניתנות בידי מפקדים
בצבאות השונים, מספיקה, בדרך כלל, כדי לסיים
את החקירה ולהגיש כתב-אישום לבית-דין (במק-
רים מיוחדים קיימת האפשרות להשתמש בהוראות
סעיף 241 של חש"צ ולבקש מאת השופט המשפטי
של בית-הדין הצבאי לערעורים פקודת מעצר לת-
קופה נוספת). לאחר הגשת כתב-האישום קיימת
האפשרות לבקש מביה"ד, כי גם הוא מצדו יוציא
פקודת מעצר נגד הנאשם עד גמר התהליכים המש-
פטיים (סעיף 243 של חש"צ).

ד. כליאתו של החשוד על יסוד פקודת מעצר מיד
לאחר שמתגלית העבירה היא גורם רב-עצמה בהש-
לסת המשמעת ביחידה או החזרתה על כנה, לאחר
שהיא נתערערה על-ידי מעשה הפגיעה בה.

אחרי הכל יש לזכור, שאם כי קיים בחש"צ
עונש מות כעונש החמור ביותר (עבור מעשה בגידה

ה. האפשרות של הטלת מחבוס על-תנאי בדין
משמעתי נותנת בידי המפקד אמצעי-הרתעה בעל
עוצמה רבה, העשוי למנוע עבריונות חוזרת.

ו. קיום עונשים קלים ופעוטים מאפשר למפקד
הענשה על עבירות פעוטות וקלות, מבלי שהדבר
יהיה מלווה הרגשת אי-נעימות בגלל הדיספרופור-
ציה בין העבירה והתגובה.

נדמה לי, שכבר מהטעמים שצינתי חייב כל
מפקד להסכים לדעתי, כי בידו-הוא נמצא כבר אמ-
צעי יעיל ורב-עצמה לשם השלטת ה"משמעת המו-
נעת", ואין לו אלא להאשים את עצמו ולא לתלות
את הקולר באחרים, כגון בחוק "הבלתי מושלם",
בפרקליטים למיניהם, בבתי"ד צבאיים וכו', אם רמת
ה"משמעת המונעת" ביחידתו אינה משביעה רצון.

אמצעים לשמירה על המשמעת המבצעית

אין לי ספק כי ישנם מפקדים אשר — לאחר קרי-
את דברי הקודמים — יבואו ויטיחו כנגדי: "כל
מה שאמרת בדבר הצורך והאמצעים לשמירה על
המשמעת המונעת" הוא טוב ויפה. אבל מה התועלת
בדבר זה אם אנו נתקלים לעתים קרובות מאוד
בסחבת ממושכת ובדיוני סרק פורמליסטיים, שעה
שקורית ביחידה הפרה חמורה של משמעת
מהסוג שאתה קורא לה, משמעת מבצעית, ואנו
פונים לפרקליט הצבאי ולבית"ד צבאי, כדי שהעברין
יבוא על עונשו הצודק והחמור במהירות הדרושה
לשם העלאת קרנה של המשמעת ביחידה. כן קורה,
כי המשפט נגד מפר-משמעת כזה נגמר לאחר חוד-
שים רבים בויכוח או בעונש של מה-בכך, ותהליך
זה לא רק שאינו מעלה את המשמעת ביחידה, אלא
להיפך, תורם תרומה, נכבדה, הן לזלזול בה והן
לזלזול בתהליכים המשפטיים!

וזאת תשובתי להשגות אלו:

א. מסכים אני לדעה שהובעה, כי בדרך-כלל יש
להביא את המקרים של פגיעה ב"משמעת מבצעית"
בפני בית"ד צבאי. הדבר הכרחי, כי פגיעות אלו
חייבות להיתקל בתגובה חמורה על-ידי עונשים
החורגים מסמכותו של קצין-שיפוט. אני אומר, בד-
רך-כלל, כי יתכנו מקרים לא מעטים, כאשר בגלל
מסיבות מיוחדות של המקרה או של החייל העברין
(או בגלל שניהם גם יחד) אפשר להסתפק בתגובה
בגבולות של דין משמעתי.

ב. אם המפקד סבור, כי הפגיעה ב"משמעת המב-

בר נובע מכך, שאנו חיים במדינה, אשר בה בתי המשפט הם בלתי־לויים והתובע הוא — כפי שאומרים האנגלים — „מאשים“ ולא „רודף“ (*). חייבים אנו לנטוע בעצמנו ובחיילינו יחס של כבוד והערכה לבתי־הדין שלנו, ואם כזה יהיה יחסנו, אזי אף פסקי־דין של זיכוי יתרמו תרומה להרמת קרן המשמעת בצה"ל.

סיכום

לא היה בכונתי במאמרי זה ללמד מפקדים חוק; אני בטוח שאת הדבר הזה עושים בהצלחה קציני הדרכה של הפרקליטות הצבאית בהודמנויות הניתנות להם. כונתי העיקרית היתה להראות באיזו מידה יכול החוק הקיים אצלנו, באם הוא יופעל כהלכה ומתוך אבחנה נכונה בין שני סוגי המשמעת, לשרת נאמנה את המפקדים (אם כי אין החוק חופשי ממגרות, כמו כל מעשי־אנוש, ואנו עמלים בהתמדה על סילוקן ההדרגתי). כונתי היא, כמובן, לאלה מהמפקדים המבינים את חשיבות המשמעת, על כל סוגיה, לביצוע משימות צה"ל והשוקדים לכן על קיום עקיב ומתמיד של ה„משמעת המונעת“.

Persecutor לעומת Prosecutor (*)

בתקופת לחימה, הרי למעשה יהיה בדרך כלל העונש החמור ביותר לו צפוי חייל בבי"ד צבאי — מאסר לתקופה זו או אחרת. לכן, אם קיימים הבדלים משפטיים בין מצבו של כלוא לפי פקודת מעצר ובין כלוא לפי פסקי־דין המטיל עונש מאסר, הרי לאור המשותף שבשתי צורות שלילת־חופש אלו אינה נפגמת על־ידי כך ההתרשמות הכללית — הן של העברין והן של חבריו — כי ננקט לגביו באמצעי החמור ביותר.

ה. עובדת המצאותו של החשוד במעצר מקילה מצד אחד על הגורמים החוקרים (מצ"ח, קצין בודק וכו') את סיום החקירה, ומצד שני מדרבנת היא אותם לטיפול נמרץ בתיקו. עובדה זו אף משפיעה על הראשונות המזמנות בקביעת תאריך מוקדם ככל האפשר לקיום המשפט. כך מושג על־ידי פקודת מעצר לא רק האפקט המשמעותי הדרוש, אלא הדבר מביא גם לידי החשה ניכרת בתהליכים הטרום־משפטיים והמשפטיים.

ו. אם הנאשם יצא זכאי בגלל כך שנמצא חף מפשע או מפאת ספק או אפילו כתוצאה משיקולים פרוצדורליים, אל נא נתרגש מכך! זאת היא זכותו של נאשם בפני כל בית־משפט בכל מדינה נאורה לצאת זכאי כתוצאה מאמצעי הגנה לגיטימיים והד-

כי את גבורת ההתמדה באש-המלחמה מולידה ומעצבת לא-במעט שגרת ההתמדה

בדרישותיו היומיומיות (ולעתים — המיגעות) של השרות הצבאי — זוהי אמת מאושרת־בנסיון, שכמעט ונמנית עתה על המוסכמות השגרתיות. אך כל צבא וצבא — של כל עם ועם — חייב לפתור בעצמו ולעצמו את הבעיה: — כיצד מעצבים ומגבשים שיגרת־ההתמדה זו? על סוגיה זו, של טיפוח ההתמדה בדרישות השרות (אשר אותה מכנה המתבר בשם „משמעת מונעת“) עומד במאמרו אלוף־משנה ד"ר מ. זוהר, הפרקליט הצבאי הראשי. אכן, היו צבאות שמשטרם הצבאי נתגבש במשך דורות־דורות של צפית־כוננות ושל מבחני־מלחמה, כשההוי הוליד את המשטר — ושניהם הפכו ליסוד־מסד בחיי האומה; כזה היה צבא רומי,

על משמעת־הברזל „המובנת־מאלה“ שבו. בתקופות וארצות אחרות (וכך, למשל, בצבאות המאה־הי"ח) צמחו מושגי המשמעת־הצבאית, בחילות השכירים או המגויסים, מעצם מושגיו והרגליו של המבנה ההיאררכי של החברה, שהיתה עדיין הפאודלית־למחצה, על דיוטות־המעמדותיה. בהכרח יצטרך יסוד־משמעתו של צה"ל להיות שונה בטבעו ובטיבו, מדוגמאות אלו. יסוד זה של „משמעת מונעת“ רואה אל"מ זוהר בחינוך מכון — המלווה — במידה נכונה של אזהרה ועונשים.

מתן פקודה

דס"ן ג. ברשי

על הפקודה ואופן ביצועה בקרב — אין עוררין. כל מפקד מצפה לכך, וכל תכנון הקרב בנוי על כך, שהחייל יבצע את הפקודה שקיבל במורב המהירות והיעילות וללא היסוס. לכן מבין כל מפקדי, שהפקודה צריכה להיות קצרה, ברורה והחלטית.

מאידך גיסא, יש להבין את החייל לקראת הלחימה; ללמדו את התורה ולאמנו אימונים רבים וקשים, ובמיוחד כאלה, אשר יקנו לו — עד כמה שניתן — את תחושת הקרב. לכן אנו דורשים ממנו לבצע את המוטל עליו במהירות, ביעילות וללא היסוס גם באימונים. המסקנה מכך היא שהפקודה, אשר החייל מקבלת בשעת האימון, חייבת להיות אותה פקודה קצרה, ברורה והחלטית, כמו זו הניתנת בקרב.

לאחר שקיבל את הפקודה, יחשוב ויחליט בעצמו, הן באימונים והן בקרב, איך להענות לפקודה שקיבל, האם לבצעה כנדרש או אולי אחרת, יותר מהר או יותר לאט, במלואה או בחלקה?

הנני מוכרח להודות, לצערי, שיש מקום לכך. וזאת משום שהרגלנו אותו לציית למפקד על בסיס של הערכה אישית ולא דוקא לשמוע, להבין ולבצע, משום שהוא קיבל פקודה ממפקד ויש לבצעה כנדרש. נקודה זו היא אולי הבעיה החשובה ביותר שלגביה התעורר הספק בלבי, אם אמנם עושים אנו את כל האפשרי, על מנת שחייל בקרב ישמע, יבין ויבצע כמו שמפקדיו היו רוצים שיעשה. ברור שכל אחד יענה — „עושים! וכל אחד לפי גישתו-הוא“. לכן ברצוני להציג בפניכם שתי דעות המבדטאות גישות שונות להשגת אותו ציון ומילוי פקודה שאנו דורשים אותם:

הדעה האחת אומרת שיש להרגיל את החייל לקבל פקודה ולבצעה כלשונה וכרוחה במהירות וביעילות. דעה זו מחייבת את המפקד לתת את הפקודה כך שלא יהיה לחייל לא פנאי ולא מקוב, להעלות על דעתו וביצוע שונה מזה שנקבע לו.

למחייבי הדעה הזו נראה, שמטרה זו תושג אם נרגיל את המפקד — לתת פקודות, ואת החייל — לבצע פקודות. זאת אפשר להשיג רק בדרך קיצונית, וכאן אנחנו עוברים לשטח אחר שהוא איננו „קרבי“ טהור אלא ארגוני-מנהלתי; אותו שטח המשתרע מסיבב לתרגול או לאימון, שגם בו חייב החייל

אכן מתעוררת הבעיה הראשונה: בזמן האימון לא קיימת השאיפה ולא ניכר המאמץ לתת את הפקודה הנכונה כפי שהיא צריכה להינתן, אם גם הדרישה מהחייל נשארת אותה דרישה קיצונית של ביצוע מידי כמקודם. בזה אנחנו גורמים לפגם הראשון בביצוע והוא — חוסר ההענות המהירה והיעילה, כתוצאה מפקודה שאיננה החלטית ומצוה. הדבר ניכר באימון בשדה ועוד יותר באימון הטכני בנשק. והרי הבעיה השניה: האם יש מקום לכך שחייל,

לבצע את המוטל עליו במהירות וביעילות. כדי להסביר את הדבר אתן מספר דוגמאות:

מקרה א: מטוח רובה; המ"כ שולח חייל להביא ארגז תחמושת מהסמל.

להלן שתי פקודות אפשריות:

1. "מוישה, גש לסמל המחלקה, הגיד לו שיתן לך ארגז תחמושת, ותביא אותו הנה".

2. "מוישה, קפץ הבא הנה ארגז תחמושת מסמל המחלקה — במהירות".

מקרה ב: אימון מחלקה בשדה; נושא האימון — היתקלות-פתע. המ"מ מכריז "תחת אש יעילה!" ופקוד על כיתת-החוד לבצע את

הפעולות הבאות:

1. "כולם מתפזרים, תופשים עמדות, פותחים באש לכיוון האויב המשוער, עד שאני מפסיק אתכם".

2. "כולם — התפור, בריצה. עמדה קח! צפה! כוננו גררות, פתחו באש עד לפקודה — חדל!"

נשאלת השאלה, לשם מה יש צורך במתן פקודות גם בשטחים שאינם "פקודה לקרב", בשטחים שהם ארגוניים-מנהלתיים או הוראות לביצוע טכני בשדה או בכלי-נשק?

לפניהם עומד מפקד בעל עבר קרבי...

מפקד צריך להחזיק את חייליו בשעת האימון במתח-ביצוע כזה, שלאחר תקופת אימון קצרה ייהפך ענין המהירות והיעילות לדבר שבהרגל, לטבר עי ומובן מאליו. אלא שאת כל זאת ניתן להשיג בתנאי אחד והוא שהמפקד יידע כי הוא חייב לתת פקודה ויידע לתת פקודה נכונה.

מה אומרת הדעה השניה? לא חשוב כלל איך תנתן הפקודה ובאלו תנאים; השאלה היא מי נותן את הפקודה. חייל יבצע כל פקודה במהירות וביעילות, בת-קופת אימון או במחנה, אפילו אם הפקודה ושגרתית, כאשר היא ניתנת על-ידי מפקד מסוים, ומאידך גיסא יימנע מלעשות זאת ואצל מפקד אחר, גם אם הפקודה תהיה מוצה, קצרה ותוקפנית. יעילות הביצוע עומדת ביחס ישר להערכה האישית שרובשים לנותן הפקודה; במידה והחייל יודע, שלפניו עומד מפקד בעל עבר קרבי וצבאי, בעל ותק בידעת המקצוע, ושאת אותם הדברים שהוא דורש מהחייל הוא עצמו ביצע הלבנה למעשה, או אז הוא מוכן לבצע את הנדרש ממנו בראוי.

ועוד אומרת דעה זו: מפקד לא צריך להתחבא מאחורי פקודות ודרגות ולחשוב ושכוח אלה ישיג את רצונו מהחייליו; אלא שעליו לדעת למצוא את הדרך להיות מקובל על אנשיו, לרכוש את אמונם ובטחונם בו, כדי שימלאו את פקודותיו ביעילות, במהירות ומתוך רצון.

מסתבר, שדעה זו מכירה בעובדה, שבמקרים רבים לא יישמע חייל למפקדו או שהענותו לא תהיה מלאה ומהירה, ונשאלת השאלה האם אותו חייל, שבמשך כל תקופת האימון התרגל לא לציות כראוי למפקדו, יוכל להיות חייל טוב וצייתני בקרב?

בטרם אגש להביע דעתי בנדון, ברצוני להעלות מספר נקודות הדורשות בדיקה, ושעליהן אבסס את דעתי בסיכום.

היו זמנים (והם אינם רחוקים ביותר), בהם יהודי לא העלה על דעתו אפשרות של החזקת נשק ושל לחימה; דברים אלה היו מנוגדים לאופיו ולהשקפת עולמו תכלית ניגוד. כוח התנגדותו התבסס בעיקר על תקוה לרחמי שמים, על עזרה הדדית ועל "צרת רבים הצי נחמה".

לה הנכונה; כאן חייב המפקד לחפש את האחריות המשותפת.

מתוך רצון להיות מקובל על הפקודים, לגייס את נאמנותו של החייל, לעשותו שותף באחריות, ומתוך הדאגה למסירותו בקרב, הופך המפקד במקרים רבים, להיות תלוי בפקודיו, ויכולתו להיות מפקד תלויה בהחלטתו של החייל; החייל נותן לו את המינוי — הבלתי רשמי — כמפקד. הוא מכהן בתפקידו בחסדי פקודיו; כתוצאה מכך החלטותיו אינן עצמאיות, אינן נשקלות ברוח חופשית, הוא איננו החלטי, הוא אינו מתעלה לרמה הדרושה של אחראי בלעדי, של מפקד, המצוה ודורש ביצוע מהיר יעיל ומדויק.

מבחינת המינוי הרשמי ממנה הצבא את המפקד, לאחר שהכשירו לכך. לעתים עוברת תקופה ארוכה למדי, עד שהחיילים לומדים להכיר את מפקדם ולהעריכו כראוי, אולם לא תמיד ניתן הזמן לכך. נסיון מבצע קדש יוכיח, מה רב מספר המפקדים ש"מולבשים" על יחידות שונות, ערב קרב, ללא הכרות מוקדמת. ונשאלת השאלה אם החיילים יהיו ממושמצים מיד, או שיבדקו ב"ציציות" המפקד. במקרים רבים, כשמפקד טיפח יחסים אישיים טובים ביותר עם אנשיו והנו מקובל עליהם, הוא מסתבך בכל מה שנוגע להחלטות "לא נעימות" לגבי פקודיו: "לא נעים" לתת לחברים פקודות ולהריץ אותם. בכלל לא נראה לו הצורך, לתת פקודות לקבוצות אנשים בעלי תפקיד ואחריות משותפים. הם מכינים בדבר בדיקת כמות, והוא מצפה מהם שיבצעו פקודה גם בשעה שהוא יגיד "חברה, בואו ונעשה". אולם אז "לא נעים" לגעור במי שלא מבצע כראוי. כל העובדות האלה מחייבות את המסקנה, שגישתו של החייל אל המפקד צריכה להיות מבוססת על

השינוי בא, תחילה באיטיות, שלבים-שלבים ואחר-כך במהירות רבה — מימי "השומר" וה"הגנה" ועד למלחמת השחרור והקמת צה"ל עדים אנו להתעצמות מתמדת של רצון-העמידה וכושר-העמידה של עמנו. מלחמת-השחרור ומלחמת-סיני הוכיחו שאנו יכולים לעמוד במלחמה לא פחות מאחרים, כשזו מתרחשת. בנית הארץ עד למלחמת השחרור התבססה על האידיאל החלוצי, על ההכרה הרעיונית, על הקולקטיב, על היסוד ש"כל ישראל חברים וערבים זה לזה", וביחד — בכוחות משותפים ובאחריות משותפת — מקימים ושומרים על מפעל-החיים החדש. על-גבי רקע זה צמחו שתי תופעות, שבמידה רבה רווחות עדיין בקרבנו ומורגשות בארץ בכלל ובצבא בפרט.

התופעה האחת היא: — ביסוס התעצמותנו הצבאית על אידיאל לאומי, חלוצי; טיפוח הלוחם הישראלי ואימונו לקרב מבוססים על השכנוע שבהכרה, על גיוס רצונו החפשי, נאמנותו ומסירותו למפעל חיינו בארץ.

ואילו התופעה השניה היא: — שעדיין לא התרגל הפרט, כפרט, לקבל על עצמו אחריות ולהחליט ול-בצע; נוסף לכך יש בנו התנגדות פנימית למתן פקודה, להשלטת רצון הפרט על הזולת ללא סייג, בתקיפות ובדרישת ביצוע לאלתר.

יש מפקדים שאין להם הכוח להתעלות במעלות תפקידם כמפקדים, וברוח חפשית מהתלבטויות וחששות לתת פקודה ולחייב ביצוע. הם מחפשים את האחריות המשותפת, את הסכמתו החופשית של הזור-לת בדרג הנמוך, או שפונים הם בחיפושיהם אל הדרג הגבוה.

אין ספק, שטיפוח הלוחם על-ידי שכנוע שבהכרה — ענין חיובי הוא, ובדרך זו אפשר להגיע להשיגים של ממש. למוראל הצבא חלק חשוב בהשגת הנצחון. אמונו המלא של החייל במעשהו מביא אותו לרמת יעילות ומסירות גבוהים ביותר.

בהרהרי בנושא זה נוכחתי שדוקא בשלב הקריטי של הלחימה על היעד, שעה שהחייל עומד פנים אל פנים מול המות והסיסמא היא "אנכי או אתה", אין למפקד שליטה על אנשיו מבחינה טכנית-מעשית, ולא קיים שום גורם שימנע מהחייל לנהוג בניגוד לפקודה שקיבל. במצב גורלי זה ההכרעה היא בידי החייל-הפרט ולא בידי המפקד. כאן יש צורך בשכנוע שבהכרה, בגיוס כל כוחות-הרצון לשם ביצוע הפעו-

מתוך רצון להיות מקובל...

המפקד תלוי ברצונו של הנהג...

מסוגל להחליט בעצמו ובבטחה, לקחת על עצמו את האחריות להחלטה ולביצוע, לתת תוקף להחלטתו ולהשרות בטחון ואמון בכושרו ובידיעתו בקרב פקודיו.

לאמן את החייל ללא הרף ולהכשירו לקרב ולנצחון בו, במיטב היעילות.

ללמוד לתת פקודה נכונה, שתהיה קצרה, ברורה והחלטית, שתחייב ביצוע מלא ומהיר, שלא יהיה בה מקום לערעור, להרהור ולרשלנות במלויה. להרגיל את החייל לקבל פקודות ולבצען בכל שטחי פעילותו: בקרב, באימון, בשטחי ארגון ומשמעת; להניח את היסוד לכך, שהחייל יקבל ויבצע פקודות של כל מפקד ברגע שיקבלן. לטפח את רגשי החברות ואת הקשר האישי על-ידי טיפול אישי בחייל ודאגה לו; על-ידי חינוך רעיוני; ע"י השתתפות בחיי היחידה גם מעבר לחובותיו הפיקודיים המוגדרים; על-ידי היותו דוגמה אישית של מפקד ושל לוחם.

תודות לאלה נוכל במשך הזמן להשיג מספר הישגים שלדעתי הנם הכרחיים:

- א. המפקד יהיה מפקד בכל מקום ולגבי כל חייל.
- ב. פנית המפקד אל החייל תהיה פקודה; הפקודה תהיה קצרה והחלטית.
- ג. החייל יהיה ממושמע, מאומן היטב, מהיר ויעיל, מבצע מושלם בכל מקום ובכל מצב.

ההכרה במינויו ובהכשרתו המקצועית של המפקד, ועל ההרגל לשמוע מהמפקד פקודות ולבצען ללא ערעור. החייל חייב לראות בכל מפקד — מפקד ובכל פקודה — פקודה.

נוצרים לפעמים מצבים — בקרב או במקרה אסון או תאונה — שמפקד אחד משתלט על המצב ונותן פקודות לכל הנוכחים, חיילים ומפקדים בדרגות נמוכות ממנו, למרות שאיננו מפקדם הישיר ואיננו מכירים כלל. אין ספק שרק ציות לפקודות ומילואן המידי יאפשרו „להציל את המצב“ במקרים אלה.

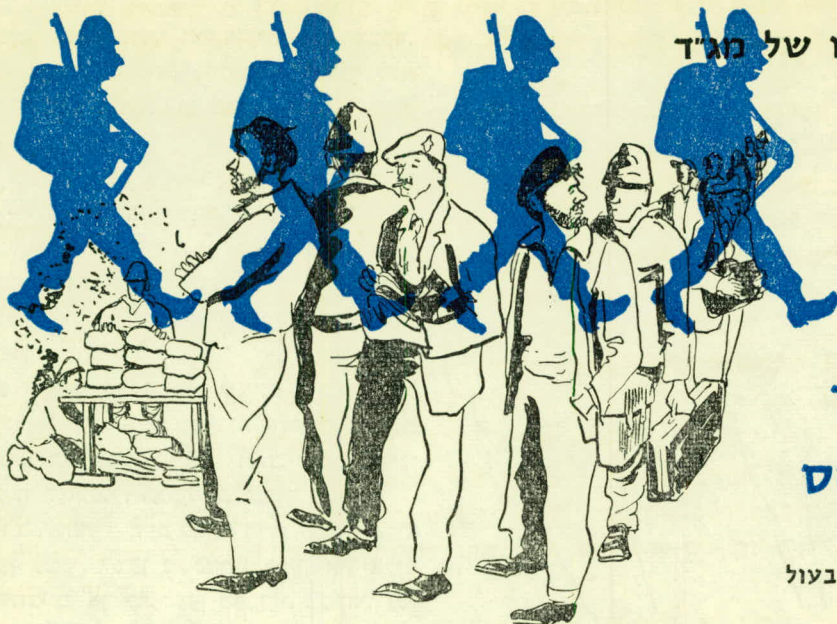
אך האם יישמעו לך חיילים שאינם חייליך, בכל יום ואף בקרב? ישנם היום מפקדים התלויים ברצונם החופשי של נהג, אפסנאי, ש.ג. ומ.צ. והאם בסיני לא שמעת חייל אומר: „אתה לא מפקד שלי!“

לסיכום: החייל חייב להיות חדור הכרה, שהוא לוחם למען עצמו, למען משפחתו, למען אידיאלים לאומיים חלוציים, אך לא למען מפקדיו. מפקדיו נלחמים אתו יחד למען אותו רעיון-עצמו.

ציינתי מקודם שברגע גורלי — בשלב מסוים ב- קרב — היחידי שקובע את אורח התנהגותו של החייל זה הוא-עצמו, הוא-לבדו. יש לזכור שבשלב זה קיים עוד גורם שדוחף אותו קדימה מלבד הכרתו, וזה הרצון להשאר בחיים. לכן מצווה המפקד להתדיר בו ביחד עם „החינוך הרעיוני“ גם כושר ביצוע טכני ושליטה מלאה בנשק, כושר ניצול הקרקע וכושר גופני מעולה. קשה לדעת מהו הגורם המעודד יותר בשלב זה, ההכרה או השליטה המקצועית.

מכאן נובעת המסקנה, שבכל האימונים ובהכנה לקרב חייב החייל לבצע במהירות וביעילות את כל המוטל עליו כאילו היה זה בקרב-ממש. ואז הוא יהיה מסוגל ומאומן לבצע בשעת מיבחן כל דבר, כפי שיצוה לו מפקדו — זה שהוא מכירו מזמן או כל מפקד אחר, שמונה להיות מפקדו זמן קצר לפני-כן. חייבת להיווצר אחות-לוחמים והרגשת שותפות, אשר בכוחן לתת משנה תנופה לרצון ולכוח-הביצוע, ולהניע לגילויי גבורה ומסירות. אחות-לוחמים זו חייבת לכלול את מסגרת החיילים על מפקדיהם. אולם חייב החייל לדעת בדיוק נמרץ את הגבול בין החבר והמפקד, ולא יחשוב, שחברו הוא המפקד, אלא שה- מפקד הוא חברו. ובמלוא רגש החברות הוא חייב לדעת להיות פקוד.

ולעומת כל אלה, מהן חובותיו של המפקד? • שקידה על לימוד בלתי-פוסק של תורת-הלחמה, כדי שיהיה ראוי למינוי-כמפקד; כדי שיהיה

הגדוד מתגייס

סא"ל ש. גבעול

הנה הם נוהרים ובאים.
זרם דליל שנמשך שעות ללא הפוגה, מאות בני אדם. הם באים ברגל וברכב,
בכבישים ובדרכי עפר. בגדיהם שונים וארצות מוצאם שונות. רובם נושאים חבילות,
מוזדות, תרמילים או צרורות עטופים בממחטה. הם מתיצבים לקריאה.
אחדים מהם, שעה שהם מברכים את המפקד לשלום, מביעים את דאגתם: —
"הזמן לא טוב, בחיי המפקד, תמיד לא אכפת לי מילואים, אבל הפעם יצא לי לא בסדר".
הם אינם מבקשים שחרור, אבל חשוב להם שהמפקד ידע את המצב ולא יעכב
אותם סתם ככה שאין הכרח.

אחרים יש להם דאגות מסוג אחר לגמרי:
— "שלום המפקד! אנחנו מקוים שהפעם לא גייסו אותנו לחינם. שיצא מזה
משהו! אם יהיה משהו לא יהיו לי טענות, אבל אם זה לחינם... יש לי הפסד גדול".
בודדים מהם, הסבורים שהם באמת במצוקה הראויה הפעם להתחשבות מיוחדת,
מתגודדים לפני אוהל השליש; בידם מסמכים ואישורים, ומצפים הם בחרדה להחלטה.
רוב רובם אינו אומר דבר. הם מתיצבים, מצטיידים ועושים את המוטל עליהם.
יתכן, שהם מספרים על דאגתם לחבר וידיד; אך אין הם פונים אל המפקד.
הערב יורד.

בשעות החשיכה הראשונות נשמעת עדיין המולת התארגנות. אחרוני החיילים
חוגרים את החגור ומאכסנים את חפציהם האזרחיים. אי-ישם פותחים ארגז תחמושת
נוסף ומחלקים תחמושת לחיילים. שארית הציוד והתחמושת נפרקת מהמחסנים ומוצאת
את מקומה בפלוגה, בתד"ל או בדרג א. הפקודות הרמות והקריאות משתתקות לאיטן
ודממה משתררת. באוהל משרד הגדוד מסיימים את דו"ח ההתייצבות לאור פנס רוח.
הלילה מכסה על המון אדם שהפך להיות גדוד חיל-רגלים. האנשים נחים,
מהרהרים בביתם שנעזב לפתע ובסיכויים לימים הקרובים.
השמש האירה למחרת ומצאה את הגדוד הרחק ממקום ההתארגנות, גילתה פנים
חדשות ודאגות אחרות לגמרי.

פלוגי שהתאינו על העסק הסגור משום שהוא ועוזרו גויסו, יש לו טענות חדשות
"מדוע אין מנשאים במידה מספקת? מה יהיה אם נצטרך לסחוב את מכונות היריה
על גבנו?"

זה, שלבו נקפו על העגבניות ההולכות לטמיון במשקו, מתמרמר על שלא חילקו
לו רימוני-יד.

אחר, שהגיוס מצאו בזמן קשה ואתמול טרח לספר זאת למפקד, היום הוא
שואל: "מדוע לא החליפו לי את הסטן בעווי?"

המפקד ממחר ונחפז, עוסק בכל עשרות הדברים שעליו לעשותם, מקשיב
בחוסר סבלנות מוסתר לדבריו של חייל אחד המעכב אותו.

— "המפקד מכיר אותי?"

כן, המפקד מכיר אותו. הרי הוא מוכר ירקות באחת המושבות. אתמול הביא
צורר קשור בכפיה וחילק מלפפונים צעירים לחבריו.

— "ודאי שאני מכיר אותך, מה שלומך? אני ממהר."

— "המפקד, רגע אחד! באימונים האחרונים אני פגעתי הכי טוב ברובה רומה הנ"ט,

שתי פצצות הכנסתי ישר לחבית, אחת משכיבה ואחת מעמידה. המפקד זוכר? אז
מדוע לא נתנו לי היום רומה? בשביל מה האימונים אם בסוף לא נותנים לי את
הנשק? זה בזבוז!"

רוב רובם אינו פונה למפקד. הם מצייתים בשקט, מקבלים את הנשק שנמסר
להם כדבר המובן מאליהם. הם מסתדרים באוהל-הסיירים עם בני-זוגם כאילו הורגלו לכך
כל ימות השנה.

האם גם הם התגברו על הדאגה והגעגועים הביתה ומחשבתם מרוכזת בנשקם
ובמלחמה הצפויה?

הרואים הם בנשק, שנמסר לידם, כלי שיציל את חייהם בשעת הלחימה ויאפשר
לכולנו להשכים ולהרוג את זה שבא להורגנו?

קשה לענות על שאלה זו, אך ברור שהם כולם ממלאים את חובתם ללא דופי. אין
נסיונות של השתמטות. הם נשמעים למפקדיהם ללא ערעור ומאמינים בהם.

הם אינם אנשי מלחמה

מחפשי-הרפתקאות, ובכל

עת יהיו מוכנים לשמוע

שכבר אין צורך בשרותם.

בקוצר רוח יחזירו את ה-

נשק והציוד ויעלמו במ-

הירות מבלי לחכות לה-

סעה, כשם שהגיעו למ-

קום בכוחות עצמם.

הם אנשי שלום הדו-

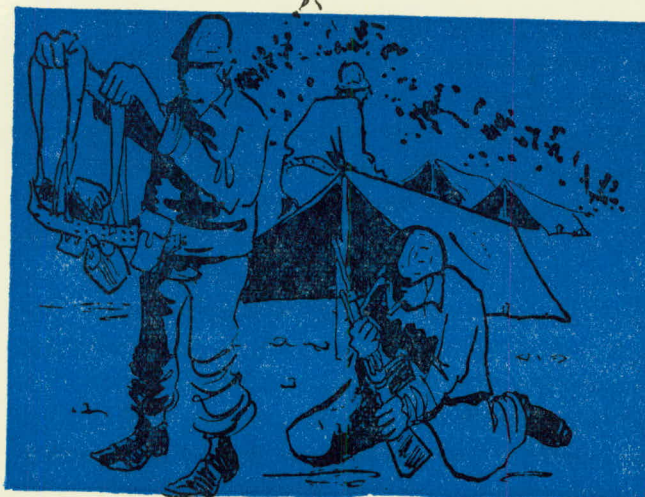
אגים לביתם, משפחתם ו-

עסקיהם — אנשי המי-

לואים אשר הם החרב-

והחומה של מדינת יש-

ראל.

שיא רב

מאת אלכס

הבשלון לא תמיד קורה בגלל
סיבה בולטת וברורה. לעתים הוא
נרקם מגורמים קטנים ורבים.
נסה נא לזהות מתוך הסיפור
מה הוליד כאן כשלון.

נורות חשמל בודדות החלו ממזגות את אורן עם אפלולית בין הערביים. "הו, אורות מוכרים וכה ארוכים" שחו הכל בלבם בזעמם על אותות הלילה, הנושא עמו נדודי שינה והרהורים מיאשים. לא שקנאו בסרג'ו, אך תוך היותם מפזלים לעברו במבטים סקרניים, לא יכלו שלא לרצות באותה מנת אושר זעומה של מי שישן שנת כלורפורם עמוקה. המחלקה הכירורגית של בית-החולים נתונה היתה במין שקט מהול בקולות נמוכים-מתלחשים. הכל כמו עשו יד אחת שלא להעיק על סרג'ו — אף כי שכב אותה שעה חסר הכרה לחלוטין.

רצועת האופק החלה מתבהרת ויום חדש, שאנן ותמים הפציע בפאתי מזרח. קרני שמש ראשונות פיזו על פניו החיורים של סרג'ו. עפעפיו כמו נדקרו באורן. הוא מיצמץ מתוך אי-נוחות עד אשר פקח את עיניו. כמו בא מתוך עולם זר ורחוק, החל לתהות על סביבותיו. החלון הגדול ועץ התמרים הנשקף מבעדו, הסדין הלבן, הכל כה מוכר ורחוק זה... הא אי אי... כמו צבת אדירה אחזה בחזהו, כאבים חדים פילחו לסרוגין את לבו הפועם בחוזקה. לפתע חש כאב מוזר בכף רגלו הימנית, ניסה לכוצה ולא עלה בידו. מכנית שלח עיניו אל עבר הסדין, ברקים החלו מרצדים אל מול פניו, ראשו כבד לפתע, החדר החל לסוב כגלגל וידיה, שרעד קל ניכר בהן, החלו לגשש אל עבר רגלו הימנית — מקום שם קצרה השמיכה מתמיד.

*

בחדרה הקטן של האחות התורנית הצטרד רדיו קטן במנגינת ואלס ענוגה. על ספה רכה נח לו גופה החטוב של האחראית על משמרת הלילה. ספר־כיס בכריכה מבריקה התגולל בסמוך — זה עתה השירה אותו מידה משנוכחה כי חולפת היא על פני השורות מבלי הבן פשר הכתוב. עכשיו, משזנחה את הספר, חופשית היתה לנעוץ מבטה אי-שם בתקרה ולהרהר כאות נפשה. לפתע, בקלות מפתיעה לגבי מי שהשינה לא פקדה אותו זה זמן רב, ניתרה מן הספה וכמו גמלה החלטה בלבה שמה פעמיה אל עבר המשרד — מקום שם ניצבו בארונות ברזל עמוקים תיקי החולים ושאר ניירות משרד. בתנועות עצבניות חיפשה את האות „סמך” ומשמצאה, שלפה משם תיק בכריכה ירוקה. על העטיפה בצדה השמאלי רשומות היו המלים: לויטננט סרג'ו, גדוד 470. בסקרנית גלויה, תוך היותה שעונה אל דופן הארון, החלה מדפדפת בין העמודים. לפתע השתהה מבטה על עמוד כתוב במכונת כתיבה. מתחת הכותרת: „דו”ח פציעה נערך בידי קפטן גורדין, שלישי הגדוד” — רשום היה הסיפור הנורא, בקוצר רוח החלה לקרוא:

1. בתאריך X נדרש לויטננט סרג'ו לצאת בראש כוח ולבצע מארב.
2. המשימה — כפי שהוגדרה על-ידי המג”ד — היתה: לתקוף את מכוניות האספקה אשר מדי לילה בלילה בשעות משתנות, הובילו מזון וציוד למוצבי ה”פרפרים” — בהם התמקם האויב מתוך כוונה לשלוט בשטח ההפקר.
3. למפקד הפלוגה ניתנה הוראה לספק למחלקתו של סרג'ו את הנשק הנ.ט. שלה והכלים האוטומטיים ככל שיידרש.
4. בשעה 19.00 הוסעה יחידתו של סרג'ו, שכללה קצת למעלה משתי כיתות, בשתי משאיות שאורותיהן מאופלים, עד קצה כביש החצץ.
5. לאחר מסע רגלי של כשעתיים הגיע סרג'ו אל קרבת המקום. לאחר סיור חפז, מיקם את כוחו ומסר פקודות מקדימות.
6. בשעה 22.00 פתח כוח־המארב באש על שתי משאיות ומכונית פיקוד שנעה בראש. תוך כדי חילופי יריות עם האויב נערכה עליהם הסתערות מלקחיים מצפון ומדרום בכוח כולל של מחלקה לערך; לאחר ההסתערות ניסתה המחלקה לסגת, כשהיא מוציאה תחילה את פצועיה.
7. סרג'ו הועיק תגבורת שרוכזה בקצה כביש החצץ והוסעה למקום; הודות לתגבורת נתאפשרה חליצת המחלקה ונשיאת הפצועים.
8. שלושה הרוגים נשארו מוטלים באיזור המארב ועד כתיבת דו”ח זה, רשומים הם כנעדרים; יש להניח כי נאספו ע”י האויב.
9. רצו”ב דו”ח רופא בית־החולים על הפציעה וכן תיאור המסיבות אשר הביאו לקטיעת רגלו של לויטננט סרג'ו...

לא, בזאת אין לה צורך לעיין, היא מכירה הכל לפרטי פרטים — בעצמה היתה נוכחת בשעת הקטיעה. ותוך שאחזה בתיק בפיוזר נפש, עלתה לנגד עיניה תמונת שולחן הניתוחים. סרג'ו טרם הורדם בנרקוזה, התעות ביסורים. אך דוקא דרך התאפקותו שלעתים חסרה אצל חולים אחרים, היא שכבשה את לבו. לאחר הרהורים מעטים דומה כי גמלה בלבה ההחלטה, שכן שמה פעמיה אל חדר החולים — לעבר מיטתו של סרג'ו.

*

הנקישות הקצובות שבפרוזודור המוסד הפיזיותרפי העידו כי סרג'ו מסגל

לעצמו את רגלו החדשה. רצועות העור חתכו בבשרו, אך הוא התמיד בעקשנות של מי שדבק בחיים בכל מאודו. לא ארכו הימים והוא נראה מדדה על קביים ונושך שפתיו מכאב. אך עם כל היותו מסתגל לאורח חייו שנשתנה, הוסיפו העצב והמרירות לשכון בלבו. מעיני האחות, — אותה אחות, שטיפלה בו בבית החולים לאחר הניתוח — ושבאחרונה השיגה רשות העברה אל המוסד בו אושפז סרג'ו — לא נעלם הדבר. אין זאת בלתי אם משום שאינה מעסיקה אותו בשעותיו הפנויות, הרהרה, ובלבה החליטה כי תרבה שעותיהם בצותא.

לעת ערב, משגמרה עבודתה, יצאו יחדיו אל מקום הסתר הקבוע שלהם שבקצה הדשא בחצר בית-החולים. היא ידעה שאין טעם לענותו בהפצרות אך ניסתה לעודדו:

„מי שבא לבקר אותך מספר כיצד היית אמיץ לב בקרב. כולם מהללים אותך.

המ"פ אומר שהמג"ד המליץ על ציון לשבח...”

דבריה היו לו כמדקרות וכאילו רצה להמנע מהם, היה מתכוין כקיפוד נפחד, עד שלפתע פרץ בבכי. לרגע זה ייחלה בכל לבה. ידעה שכל אדם מגיע אי פעם למצב, בו פוקד אותו משבר נפשי. אותה שניה בת-חלוף המשחררת אותו מערטולי השריון החיצוני בפני החברה והסביבה, וכשמגיע הוא לכך, שוב אין דבר אשר יעצור בעדו מלגלות את צפונותיו. ועכשיו, דומה כי קרוב הוא לכך יותר מתמיד.

„במו ידי הרגתי אותם, את

מבינה מה זה?”

„אל תהיה תינוק, אינך אחראי לכך יותר מאשר אחראית המל-חמה הארורה הזו”.

„מה את מדברת לי בשפת ספר-רות. הסיבות הרבה יותר פשוטות; אלמלא הייתי ממקם אותם כל כך רחוק מאתנו — חשבתי שלא ארגיש במכוניות מבעוד מועד”.

„ובאמת, מה דאגת? הרי יכול היית לבטוח ברעש המנועים ו-האורות”.

„מה את שחה? רעש מטעה מאוד ולאורות כלשהם בכלל לא ציפיתי; אבל אפילו הייתי סור-מך על הרעש לא יכולתי לדעת אם הן קרובות אל מה שאנחנו מכנים שטח ההריגה או לא. מ-שום שבחרתי אותו קצת מאחורי העיקול”.

„ומדוע בחרת דוקא שם?”

„מפני שזה היה המקום הטוב ביותר. עוד לפני הסיור ראיתי זאת על גבי

המפה.”

„סרג'ו, אתה שוכח שאני מבינה בזה כמו חמור ב...”

„טוב שתקי! אספר מההתחלה: קיבלתי פקודה לשים מארב למכוניות האספקה של ה„פרפרים”. היות וזה קצת מרוחק לא יצאתי לסיור מוקדם — סמכתי בעיקר על המפה ועל השהות שתהיה לי בזמן עריכת המארב. נסענו עד קצה כביש-החצץ הנמצא בגבולנו ומשם הלכנו ישר למקום המארב — כשעתיים הליכה. אינך יכולה להבין עד כמה בטוח הייתי בעצמי. למדתי כל פרט על גבי המפה ודימיתי כי הדרך מוכרת לי ממש כאילו הלכתי בה פעמים רבות.”

„בו, ומה באמת הסתבר כשהלכת בה?”

„מה הסתבר? הסתבר שכל כיפונת במפה נראית כהר בשטח, והכיפות בשטח

— אינן מסומנות במפה.”

„טפשוך, הרי יכולת לקחת זאת בחשבון מקודם.”

„יכולתי, ויכולתי, אלפי דברים צריך הייתי לקחת בחשבון מקודם ובכל זאת

קרה מה שקרה.”

עיניו של סרג'ו יבשו, ראשו הצטלל ורק תחושת רכות נעימה נותרה בו. אחז

בידה, הסמיכה אל לחיו וקולו שוב נשמע, מהורהר קמעה.

„היה שם מקוון מצוין למארב. הסתובבתי לאורך הכביש עם פרדו...”

„מיהו פרדו?”

„הרץ האישי שלי שהוא גם קשר. בשום אופן לא נראה לי מקום טוב מזה שבחרתי;

מימין לדרך הזדקר מצוק כזה שרק עם כנפיים ניתן לעבור עליו. נכון שתחילתו קצת

מודרגת, אך זה דוקא היה נוח מאוד בשבילנו. מיקמתי את הכוח על המדרגה הראשונה

של המצוק והיתה לי שליטה מצוינת על שטח ההריגה. ולצד שמאל של הדרך כלל

לא דאגתי — היה שם מורד כה תלול ששום מכונית לא היתה עוברת דרכו ונשארת

על ארבעת גלגליה. ממש התבקש שאמקם שם את המארב.”

„סרג'ו, שכחת לספר איך התריעו שהמכוניות קרבות.”

„פשוט מאוד. בפנית הדרך, ליד העיקול שסיפרתי לך עליו, נמצאה כיפונת.

ממנה ניתן היה בקלות לצפות לאורך הדרך. כך גם הסכתי לי אנשים, משום שהצבתי

שם שלושה אנשים ועל שלושתם הוטל גם להתריע על בואן של המכוניות וגם לחסום

את נסיגתן; לשם כך גם נתתי להם שני מקלעונים ובזוקה. הם היו רחוקים מאתנו

כ־100 מ', אני פשוט לא מבין איך עלו עליהם כל כך בקלות.”

סרג'ו עוד הוסיף וסיפר עד אשר הוקל לו מעט, ומשהביט בשמים נדהם

לראות כיצד ירח חיקני של חצות מגיה מבין צמרות העצים ומעיד על הזמן שחלף

כה מהר. קמו ומיהרו לשוב לביתן של סרג'ו. חום נעים וביתיות, שלא פקדוהו זמן

רב, שבו והציפוהו מתחת להר השמיכות שהתכסה בהן. מקץ שעה קלה, כשנתעייף

מן ההרהורים, אחזוהו לפתע הזיות של מי שספק ישן ספק הוזה. כמו ספינה שהועלתה

ממצולות, חלודה ועמוסת זנבות ים ירוקים ולחים, — שבה ועלתה לנגד עיניו תמונת

ליל המארב במלואה...

„לנוע אחרי! להעביר הלאה, לנוע בשקט!”

„חושך ארוך, אינני רואה דבר, לעזאזל, נדמה לי שאבדתי את הכיוון המדויק.”

דכאון של אולת-יד מלווה אותה תחושה בלתי-נעימה שמתעוררת סביב

הסרעפת, החל פוקד אותו. „סימפטומים של התרגשות” — הרהר בלבו.

„צריך להחליט, אסור להתמהמה; נו מילא, נתקדם הלאה והכל ודאי יתברר עם הזמן“.

אזור גבעי מתון אך מבוטר במקומות רבים היה נופו של נתיב המסע. עשו דרכם בצדי גאיות כשבראש נעה כיתת חוד פרושה ונכונה להיתקלות. סרג'ו ידע אמנם היטב את מקומו במבנה התנועה — אך נראה כי הרבה לבדוק את טור הנחש המתפתל של יחידתו, ולעתים קרובות מצא עצמו ממתין עד שהמחלקה תחלוף על פניו כשאותה שעה מוליך ומנוט — המ"כ.

„סוף סוף — הואדי הגדול; עכשיו רק להכנס פה ימינה בערוץ הנכון, והוא מוציא אותנו בדיוק אל הכביש לפני המצוק“.

זנבו של הנחש עוד התפתל באמצע הגיא, שעה שראשוני המחלקה החלו בולטים על רקע הרקיע — סימן כי הגיעו אל קו הרכס.

„להשאיר את המחלקה עם הסמל ולערוך סיור? לא, אין חשק וקצת חבל גם על הזמן“.

התכופף ולחש באזני הסמוכים אליו.

„ננוע יחד עד סמוך לכביש, ומשם ארד לסייר עם מפקדי הכיתות את המקום המדויק“.

כשנתגלה הכביש במעורפל, עצר סרג'ו פתאומית את אנשיו, ואלה, שהעליה הכהתה מעט את חושיהם, לא נמנעו מ"להכנס האחד בשני“.

„סמל! ששש, לא להקים רעש! ערוך את המחלקה במקום זה הקפית! אנחנו יורדים לסיור קצר, שלח אלי את מפקדי הכיתות!“

בוזה אחר זה הופיעו המכי"ם וגחנו בסמוך למ"מ שהיה בראש הטור.

„בואו, נלך צפונה במקביל לכביש, ואם לא נמצא מקום מתאים נשוב לכיוון

הפוך. לכו אחרי בצד הדרך! הנה כאן“.

חבורת המפקדים הגיעה אל המשטח שהשתרע משני עברי הכביש.

„מה דעתכם?“

„לא, לא בא בחשבון“.

„מדוע?“

„משום שבצדי הדרך אמנם קרקע-טרשים, אך זו עלולה להיות עבירה למכוניות וניתן יהיה לאויב לחמוק בצדדים“.

„בואו, נמשיך עד הפיתול!“

„היכן פיתול ארוך זה?“

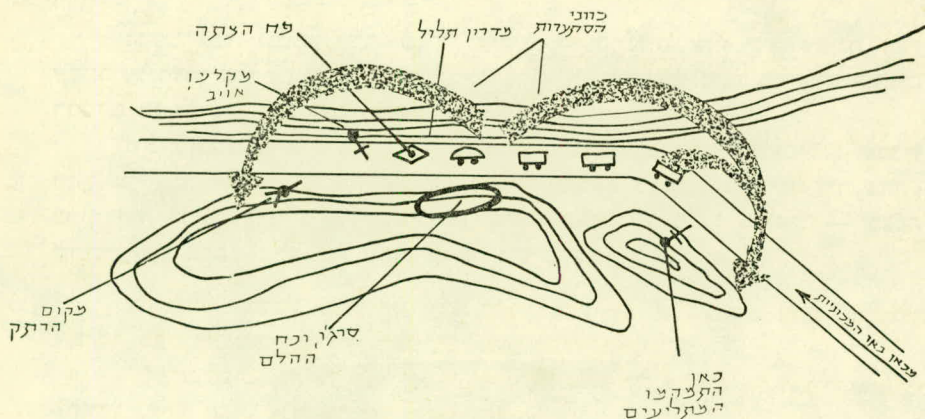
„המתן חביבי, עוד תראה איזה פיתול נפלא, וההליכה אליו — ענין של כעשר דקות“.

עשו דרכם בצד הדרך כשלפתע הבחין סרג'ו בפיתול.

„הנה אנו קרבים אל העקול. אורחו, כאילו תוכנן עבורנו; יאיט את מהירותם למינימום, כי הרי המכוניות שלהם תבואנה ודאי מעבר הצפון. נו, לגבי ההלם זה ברור, נמקם אותו שם, על המדרגה שלמרגלות המצוק“.

„מה, יסתערו עליו? — שטויות! מצד זה, מן המערב, ודאי שלא יצליחו. נצטרך לקחת בחשבון את הצד הצפוני — אבל הרי נכניס תחילה את כל המכוניות לשטח הריגה זה. שבין המצוק מעבר זה של הכביש ובין המדרון מן העבר ההוא; ואם דוקא ירוצו בחזרה — אל דאגה! יימצא שם הכוח המתריע והחוסם והוא יטפל בהם. בואו, התקבצו סביבי! אסביר מה עליכם לעשות והיכן להתמקם, אחרי-כך נעלה לקחת את הכיתות“.

”הכביש, כאן סמוך לעיקול, יהיה שטח ההריגה. מימין, במדרגה שמתחת למצוק, יהיה מקום ההלם. רואים את הכיפה סמוך לעיקול?”
 ”מה, כל כך רחוק?”
 ”איזה רחוק! בואו, זה ענין של 100 מטר, נבדוק אותה!”
 ”נו, אין מערערים שכאן המקום להציב את המתריע? ואנחנו נעשה אותו גם לחסימה!”
 ”פטרו, אתה ואנשיך תתמקמו כאן על הכיפה עם שני מקלעונים ובזוקה”.

”בידר, את הרתק שלך עם הבזוקה השניה תציב שם ממול על התלולית משמאל להלם וקצת למזרח. דאג להסתוות כהוגן! זכור שאתה מרתק! עליך לחסום בכל מחיר המשך תנועתם דרומה! בענין הבטחה... נו, תנו לחשוב רגע. מאחורינו מלמעלה המצוק — אין מקום לדאגה! כאן משמאל הרתק — נחוץ לתת להם מקלעים; והבזוקה שתהיה טעונה, ופצצות מוכנות בסמוך! חולית ההתרעה — פטרו, דאג למתוח חבל לעמדת הרתק!”

”רבותי, נשוב לקחת את האנשים שהרץ קידם לכאן, ותוך שלושים דקות אני רוצה לראות את כולם בעמדותיהם.

”אה, תסלחו לי עוד דקה אחת! קסטינו, דאג שנושאי פח-ההצתה יציבו אותו באופן מתאים ליד הדרך. נו, בהצלחה לכולנו”.

”מה רע עד כאן, האם לא תכננתי הכל מראש?” הררר סרג'ו, ספק הוזה, בעיניים עצומות ”לקחתי הכל בחשבון. אמנם לא הרביתי בפירוט המשימה, אבל הרי נמצאתי בסמוך להם ופקודות ההפעלה היו בידי — ומה טעם יש בבזבז זמן על שיחות בטלות במקום המארב?”

לכאורה צריכה היתה תחושה של סיפוק-עצמי ושיעור-רצון לשורר בו; ואכן אולי זוהי אשר גרמה לו לשקוע בשינה. אך נראה כי לא לזמן ארוך. עוד טרם הספיקה נשימתו להיות קצובה כשל ישן, ובפניו החלה לבצבץ, כטל בוקר, מעין לחות וזיעה. שפתיו התנועעו לאט...

”רעש מנועים? מה זה? אני שומע מכוניות!”.

בטנו התכוצה גם עכשיו, כאז לפני ימים.

העיף מבט על פני אנשיו הגחונים לקרקע ודימה לשמוע את נחרתם עולה

באזניו.

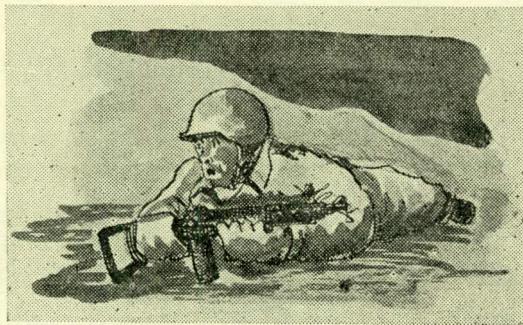
”להעיר את כולם!”

„הרתק. לעזאזל! לו יכולתי להיות בסמוך לו. דוקא עכשיו איני יודע אם שמעו גם הם“.

„פס, פס“. סרג'ו טפח ברגלי שכניו ששכבו בסמוך, מימינו ומשמאלו. לבו פעם עד שדימה כי חולצתו גם היא תופחת עם הלמות הלב, אך ראשו היה צלול לחלוטין. רעש המנועים הלך וגבר, אך נתמזג להמהום אחיד ומונוטוני — דבר שהכביד מאוד על קביעת מספר המכוניות שבשיירה.

„לכל הרוחות. איך יכול אני לדעת עכשיו אם אמנס הפעיל המתריע את הרתק!“.

הרעש גבר, ונשמע כבר, סמוך לעיקול. הפעם נלוו אליו קול מערכת חצץ שפוזר על הדרך כדי לשוות לה מראה כביש. סרג'ו תיאר לעצמו כיצד מורידים הנהגים דגליהם מן הדושה, הנה קצת „ברקס“ לפני הסיבוב, ממשיכים ... גוש שחור ומאיים מופיע על רקע החצץ הלבן, הגוש מתקדם לאטו ... ואחריו מה? או, הנה השניה, שחורה וגבוהה, משאית מכוסה ברזנט; ואחריה עוד אחת; צריך היה להיות ערני מאוד עכשיו, אך משום מה נתקע מבטו בעיקול — מצפה שתופיע עוד אחת ... לא. אין יותר. שלשה גושים שחורים קרבים.

„מדוע כל כך לאט?“

... בום

„מטורפים! מדוע כל כך מוקדם?“

שלהבת אדירה השתוללה באויר. לאורה נתגלה הגוש השחור והיה דומה מאד למכונית פיקוד. תוך דקות ספורות היו הכביש והמדרון מוארים באור הלהבות שעלו ממכונית הפיקוד. סרג'ו שאג בכל גרונו „אאשש“! מכל העברים הדהדו צרורות ארוכים, קליעים למאות ננעצו בכביש ובמכוניות. סרג'ו לא גרע עין מן המכוניות הדוממות. „גמרנו את המלאכה“ — הרהר בלבו. אש המחלקה גועה במקצת והוא לא טרח להגבירה. „לרדת עליהם עכשיו? קשה, קצת תלול מדי, נמתין עוד קצת ונוסיף לירות במכוניות“.

לפתע טרטר מקלע מכיוון הכביש. עוד סרג'ו מתלבט אם היה זה מעשה ידי הרתק וצרור נתקע בסמוך אליו, מכונית הפיקוד עדיין האירה את הסביבה ומאמצי לגלות מניין יורים עלו בתוהו.

„הו, מה זה?“

נקודות שחורות, מתוך המשאיות קפצו בזה אחר זה גופיפים קטנים ושחורים כנמלים.

“יורדים” מהמשאיות, להגביר את האש! אאשש על החיילים! המקלעים מהרה!”
“לאן הם רצים?”

הדמויות השחורות נעלמו במדרון שמעברו השני של הכביש. המקלע מעברו השני של הכביש ירה בהם שוב, הפעם צרורות קצרים ותכופים ואילץ את אנשי סרג'ו להנמיך ראשיהם. להבות המכונות הבוערת דעכו במקצת ונראה כי מקלען האויב התרומם מעט כדי להיטיב לפגוע, רשפי האש מלוע מקלעו החלו מהבהבים עד כי אפשרו לאחד הרובאים להצמיד רימון נ"ט לרובהו ולשלחו לעבר המקלע. ההתפוצצות לא איחרה לבוא, והמקלע החצוף נשתתק. אך כמו להמשיך את הסימפוזיה נראו עתה הבהקים תכופים מכיפת המתריעים, ושניות ספורות לאחר מכן נשמעו פצפוצי היריות.

סרג'ו הודה בלבו למתריעים על שסוף סוף פתחו גם הם באש.
לפתע — הופיעו דמויות בסמוך.

“מי אלה? מי?”

“אנשי הרתק המפקד!”

“ראיתם לאן הם רצו?” צעק לעברם סרג'ו.

“כן המפקד ראינו. רבים מהם עברו למדרון ורצו שמאלה, דרומה, אז עלינו הנה בשביל שנתרכז.”

“טוב, זוזו מהר שמאלה ותתמקמו לשם, יתכן וינסו לעלות עלינו מדרום.”

הבהקי יריות נראו שוב מכיפת המתריעים, פז... פז...

“טינופות, מדוע הם יורים עלינו? הלהבה על הכביש הרי מראה להם לאן צריך לירות! שוב יורים עלינו. הורידו את הראשים! הם השתגעו לגמרי!”

רק לאחר שצרורות ארוכים תזו רסיסי סלע באיזור עמדתו של סרג'ו, עלה בדעתו כי יתכן ונותרה עוד מכונת שלא נכנסה לשטח ההריגה. מחשבת אימים עלתה במוחו:

“יתכן ועלו על אנשי-ההתרעה; אחרת כיצד להסביר את האש שהם יורים עלינו משם?”

עד כמה ערה תשומת-הלב אותה מקדישים צבאות העולם לסוגיית המארב

— על כך ניתן לשפוט לא רק מן התיאורים המפורטים והרבים שניתנו בשעתם למארבי קוריאה (ראה ב“מערכות” חוברת פ' את הפרשה “מחסום הדרך”; וכן פרקים בספר “קרבנות קוריאה” שבהוצאת “מערכות”) — אלא גם מן התרגומים של פרסומי השנים האחרונות. בירחונים בריטיים ואוסטרליים, אשר ניתנו בחוברות 66 ו-68 של “צקלון” (“כיצד אפשר לגבור על מערב” מאת מיוז ג. לאנגטארי, ו“פרקי מארב”). יש מבחינה זו עניין גם בפרקים מספרו של גנ-ברייג.

ס.ל.א. מרשל “קדל חזיר” (העומד להתפרסם בעברית), שהובאו בחוברת “צקלון” מס' 69 (“הפטרול שלא ייאמן”) ומס' 72 (“הפטרול שגורלו נחרץ”).

הַפֶּקֶד הַמְטְרִידוֹת לֹא בָא...

סאל גרשון ריבלי

לא אחת בא סיפור קטן ושופך אור על בעיה נכבדה או מבהיר אותה. כזה, לדעתי, הסיפור על דוד המלך ועל השלושה ממערכת עדולם, שעליהם מסופר בדברי־הימים א', י"א. בין הבעיות המטרידות את מחשבתו של מפקד במגעו עם פקודיו, אחת הכבדות היא בעיית יצירת היחס הרצוי ביניהם, כיצד לשמור על הסמכות מחד גיסא וכיצד לשמור ולפתח יחס רעות מאידך גיסא. הרבה רצפטים ניתנו לכך, הרבה עצות יועצו והרבה מצוות־עשה ולא־תעשה הומטרו על המפקד הזוטר להחכימו בענין זה.

הקושי הוא בכך כי הבעיה אינה טכנית. זוהי בעיה הנוגעת בנפש האדם, ונובעת ממנה. אומרים לעתים קרובות, כי הפתרון הבדוק הוא בדוגמה אישית של לויאליות שיגלה המפקד, לויאליות שתפעל בשני הכיוונים: כלפי מעלה, אל המפקד הממונה עליו, וכלפי מטה, אל פקודיו־הוא. ובצדק מסבירים ואומרים, כי אם השיג המפקד מטרה זו וביחידתו קיימת נאמנות דו־סיטרית כזאת, הרי מובטחת היחידה כי תגיע אל השלמות המבוקשת מגוף צבאי. על כן, זאת צריכה להיות שאיפתו ומגמתו של כל מפקד המתיחס ברצינות לתפקידו הפיקודי. המפקד הטוב חייב לשקוד, בשכבו ובקומו, על השגת מגמה זו ולבקש נתיבים להחדירה באנשיו בכל הזדמנות. אבל אם תישאל השאלה: הבו דוגמה ללויאליות הדדית כזו — חוששני כי נתקשה להביאה. ודאי, כל קצין ינסח את הנראה בעיניו כהולם ביותר לסבר את האוזן. אך הצד החלש בכל התשובות האלו הוא, כי הן מציגות את המשאלה, את מירב הרצוי, אך לא קל להעלות מן המציאות דוגמה, שיהא בה מן השלמות.

*

הסיפור הקטן הנזכר בראשיתה של רשימה זו דומני כי הוא גולם בו את עיקרון הלויאליות והנאמנות בין מפקד ואנשיו. מה מסופר שם, בדברי הימים א', י"א? הפרק מונה את "ראשי הגבורים אשר לדויד" — מן הלוחמים עמו בפלשתים. שלושים "גבורי החילים" ואת עלילות "ישבעם בן חכמוני... ואבשי אחי־יואב" שכל אחד מהם "עורר

(המשך מעמוד 51)

כעת היה לו יסוד להאמין כי הוא אוגף מימין.

"המקלעים מימין!! פתחו באש לכיפת המתריעים; הם לקחו אותה!"

מצד שמאל נשמעו צעקות: "הם עולים מכאן!"

סרג'ו השיב להם בקול שופר: "דפקו עליהם, זרקו עליהם רימונים!"

קול התבקעותם של רימונים השיב את התוקפים משמאל קצת לאחור, ולאחר דקות מספר שכחה מעט האש. סרג'ו, לאחר שנוכח כי הוא אוגף מימין ומשמאל, החל פוקד לפתע:

"קשר, הודיע לגדוד כי הותקפנו". אחר פנה אל אנשיו: "אנחנו נסוגים — כל

המקלעים נשארים אתי! להעביר הלאה!"

שוב החלו צרורות ארוכים, מן העבר השני של הכביש, להתקע סביבם.

קולו של סרג'ו נתמוג ברעם היריות.

"המקלעים, מהרה! אש! סמל, קח את המחלקה לאחור, תחזרו לגיא!"

את חנייתו על שלש מאות חלל בפעם אחת" ו"בניה בן יהוידע בן איש חיל... הוא הכה את שני אריאל מואב, והוא ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג; והוא הכה את האיש המצרי איש מדה חמש באמה, וביד המצרי חנית כמנור אורגים וירד אליו בשבט ויגזל את-החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו".

אבל לאחר תיאור גבורתם ותעוזתם מוסיף עליהם (על "אבשי אחי-יואב" ועל "בניה בן יהוידע") הפסוק: "...ועד השלושה לא בא" — "...ואל השלושה לא בא".
מה היה מעשה הגבורה של אותם שלושה ובמה זכו שאין איש יכול לבוא עדיהם? סיפור קצר וממצה מספר זאת בחמישה פסוקים (ט"ו—י"ט):

פִּלְשְׁתִּים וַיִּשְׁאָבְרִימִם מִבּוֹר בֵּית-לָחֶם אֲשֶׁר בְּשַׁע
וַיִּשָּׂא נֶבֶכַד אֶל-דָּוִד וְלֹא-אָבָה דָּוִד לְשַׁחֲתָם וַיִּנְסֹף
אֹתָם לַדֶּחִי: וַיֹּאמֶר הַלֵּלָה לִי מֵאֵלֶּיךָ מִנְּשׂוֹת וְאֵת
הַדָּם הָאֲשֶׁר הָאֵלֹה אֶסְתָּה בְּנַפְשׁוֹתָם כִּי בְּנַפְשׁוֹתָם
הִבְיָאִים וְלֹא אָבָה לְשַׁחֲתָם אֲלֵה עָשׂוּ שְׁלֹשָׁת הַגִּבּוֹרִים:

הָרָדוּ שְׁלוֹשָׁה מִן-הַשְּׁלֹשִׁים רֹאשׁ עַל-
הָעַל אֶל-דָּוִד. אֶל-מַעֲרַת עֲדֻלָּם וּמִחֲנֵה פִּלְשְׁתִּים חָנָה
בְּעֵמֶק רַפְאִים: דָּוִד אָן בְּמַעֲרַת וַעֲבִיר פִּלְשְׁתִּים אָן
בְּבֵית לָחֶם: וַיִּחַא דָּוִד וַיֹּאמֶר מִי יִשְׁקֵנִי מִים מִבּוֹר
בֵּית-לָחֶם אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר: וַיִּבְקַע הַשְּׁלֹשָׁה בְּמַחְנֵה

מסופקני אם יש עוד אח ודוגמה לתיאור ממצה זה של לויאליות הדדית שבין מפקד לאנשיו. דברי דוד המסתתר במערת עדולם, "מי ישקני" נאמרים כמשאלה, כגעגועים למים חיים מבאר בית-לחם, עיר מולדתו, וכהבעת תקווה לימים טובים שעוד יבואו. השמעת משאלה זו די היה בה לעודד אנשים, שאך זה הסתננו בסכנת נפש ואחר הרפתקאות דרך שטחי אויב אל דוד (שם, יג—יד), לקום ולהבקיע לעצמם דרך במחנה האויב ולהביא את המים לדוד. אך דוד, המפקד הנבון, אינו מוכן לשתות מן המים הללו, שכה אוה אותם. אנשיו יקרים עליו. אין הוא מוכן שיסכנו את חייהם למען טובתו. אך גם לפגוע בהם, לאחר שעשו המעשה למענו, אינו יכול, והריהו מוצא מוצא של כבוד: הוא נוסך לה' את המים הללו אשר השלושה הביאום בנפשותם.

אבל גדולת המעשה של השלושה אינה נשכחת. היא משמשת מופת לגיבורי דוד כולם. סיפור קטן בן חמישה פסוקים. הוא לא נשכח. הוא מובא לאחר תיאור המלכתו של דוד, לאחר שכבר נמשח למלך על ישראל, לאחר שנכבשה מצודת ציון, לאחר תיאור גדולת דוד כנאמר: — "וילך דויד הלוך וגדול, וה' צבאות עמו". (שם, ט').

הנאמנות אינה נשכחת. המופת חקוק לזכרון.
גשנן יפה-יפה לעצמנו ולמפקדינו את הנאמנות למופת האצורה בחמשת פסוקים אלה.

סרג'ו שמע את קולו של הסמל — היה לו קול חזק, נוסך בטחון.
גניחות.

"מישהו נפגע? סמל, הורידו אותו עם המחלקה!"

"קשר, לכל הרוחות מה הענין? אין קשר? תן לי את המכשיר!"

"הלו חבצלת — כאן גרדום. לא נוכל להחליץ לבד, שלחו את החליצה לקראתנו.

יש לנו מספר פצועים!"

נראה כי האויב התאושש מעט. מכיפת המתריעים החלו לשגר פצצות 52 מ"מ.

כעת לא היה ספק, כי אכן היתה שם עוד מכונית שלא הבחינו בה — ואולי הגיעה מאוחר יותר.

בום... בום... פצצות מרגמה החלו מתבקעות סביב סרג'ו ואנשיו, לחץ חזק

היכה על אוזניו ופיו נתמלא עפר עד כדי מחנק.

"נפצעתי נפצע..."

יד חמה, שנחה על מצחו, החזירתהו אל המציאות. האחות ניצבה למראשותיו וחייכה בהבנה.

בצת מערכות

אחות-לוחמים או משמעת — מה עדיף?

בהתאם לנוהל המקובל התקשרתי עם מפקדת הגדוד ובקשתי לשוחח עם הקצין התורן. השיבו לי כי הוא איננו. נקבתי בשמותיהם של הסמל התורן, שלישי הגדוד והרס"ר, אך תשובת הטלפוניסטית היתה אחת: — "איננו!" כיוון שהמצב נראה לי כחמור, התקשרתי עם מחלקת הרכב בגדוד ובקשתי כי ישלחו מכונית לחפש אחרי אנשי התצפית. הנהג התורן, שהיה הנפש היחידה במחלקה, השיבני, כי הרכב נסע לבילוי.

עד כה, פרט להתקשרות הישירה עם הרכב, היה הכל כשורה: נהגתי על-פי ההוראות שניתנו לי מראש, אך, מכיון שטרם נמצא פתרון, גמרתי בלבי לאחר הרהור קל, לפנות אל החטיבה באופן ישיר. ביקשתי לדבר עם קצין המבצעים. לאחר דקות מספר של המתנה קלחה השיחה בינינו. הסברתי לו את המצב והוא נאות לשלוח רכב בהקדם.

כיוון שלא גורלם של אנשי התצפית הוא נושא רשימתי — לא אתעכב על המוצאות אותם. מכל מקום קיבלתי את הידיעה המשמחת, כי האנשים שבו בשלום. בלב שמח שכבנו לישון. לא עבר זמן רב וצלצול טלפון העיריני שוב. שמעתי את קולו התקיף של שלישי הגדוד מעברו השני של הקו: — "איך העזת להתקשר ישירות עם החטיבה? ידעת שאתה חייב תחילה לפנות אל הגדוד!" כמעט ודימיתי לראות את פניו הסמוקים מכעס שעה שהוסיף: "המפקד שלך עוד יטפל בכך ישירות מחר בבוקר!". בלב דואב שכבתי על יצועי כששנתי נודדת: מה פשע עוללתי כאן? האמנם צריך הייתי לזנוח ולהפקיר את אנשי התצפית — ובלבד שלא לעקוף את דרג הגדוד לצורך התקשרות? לא מצאתי כל פסול במעט הביטוי שנתתי ליזמתי. למחרת נקראתי אל מפקדי, אך נראה שגם הלז לא סבר, כי היה בכך משום כפירה במשמעת, שכן בחיך מאופק שלחני מעל פניו. ואף על פי כן הבעיה בעיניה עומדת: מה קודם למה, המשמעת או אחות-לוחמים?

סמל אהרון ביר

מילואים

זלזול במשמעת, כמוהו כבגידה באחות הלוחמים. זאת משמעת מתוך מאמרו של סא"ל גרשון ריבלין "אחות-לוחמים ומש-מעת" (מערכות קט"ז). ועצתו — שאלתו: — כלום לא עדיף להקפיד יותר על המשמעת במילוי הוראות בכל עת ולא להביא לידי-כך שפנינה יקרה זו, אחות-לוחמים, תבחזו על "הצלת המצב", לאחר שזה שובש בעקבות זלזול בקיום המשמעת?

אספקט אחר של אחות-לוחמים — במקרה שזו מתנגשת עם המשמעת — מביא כותב רשימה זו.

המקרה אמנם ארע מזה זמן רב, ובצבא שטרם אורגן כהלכה, אך הצגת הבעיה מנקודת ראות של חייל, הנמצא במבוכה נוכח ההתנגשות שבין אחות-לוחמים ומשמעת, מעלה אותה כפי שהיא עשויה להתעורר בחיי היום יום. הדרך, בה נקט כותב הרשימה, מעידה על כך שבמצבים מסוימים אין תחליף לתבונתו ויזמתו האישית של החייל.

השאלה שמציג סא"ל גרשון ריבלין במאמרו "אחות לוחמים ומשמעת" (מערכות קט"ז), העלתה בזכרוני מקרה שארע לי בימי מלחמת השחרור. גם מקרה זה ענינו מש-מעת ואחות-לוחמים, אך הפעם נראה כי עמדו הם זה מול זה דוקא.

היתה שבת אחה"צ וה"חברה" נסעו לבלות בעיר הסמוכה. מפאת קדושת-השבת העדפתי להשאר במשלט — אף כי היה תורי לנסוע הפעם. נותרו אתי במשלט מ"כ אחד ועוד מספר חיילים. היום העריב, ועלינו על יצוענו. לפתע צלצל הטלפון מאחד המשלטים; הודיעונו, כי אנשי התצפית — שיצאו מבעוד יום מן המשלט הסמוך — טרם חזרו.

על פקודות בכתב ובעל־פה

הבה נבדוק את שלבי הכנת הפקודה משלב הסיור בנוהל הקרב. קצין האג"מ, המשתתף בקבוצת הסיור החטיבתית ושלד נהירים כונת המפקד, תכניתו ופרטי הדברים הדורשים תיאום, הוא, מיד עם שובו למפקדה, ימסור לקציני המטה את עיקרי הדברים ויטיל עליהם את המשימות, או שיעשה זאת ראש המטה. קצין האג"מ יגש מיד לכתיבת הפקודה, ואין הצדקה להטיל כתיבתה על מישהו אחר, שממילא בקיא פחות בכל הנעשה עד כה. הוא יתאם עם שאר הגורמים כגון ארטילריה, מודיעין, שריון וקשר ויכין טיוטה של מרשם הקרב. טבעי שחלק האג"מ שבפקודה יהיה מוכן הראשון. לכל שאר הקצינים אין הזמן, שעמד לרשותם עד לאותו רגע, מספיק להוציא את חלקם הם בפקודה. קצין האפסנאות, לדוגמה, יתחיל בהתרוצצויותיו רק לאחר שיובהרו לו פרטי המשימה והתכנית. ראינו כיצד "ממתנה" הפקודה לנספחיה, ואט־אט נשתרש הנוהל לשלוח פקודה ללא נספחים, כשאלה מגיעים אחרי־כן ע"י רץ מיוחד. בקבוצת הפקודות (בראשונה לפחות) נמסר חלק האג"מ כמעט בשלמותו; החלק המנהלתי לא יוכל להמסר כולו, אך ממילא אין הוא מעסיק את כל הפורום, ודברים נוספים יימסרו אחרי־כן לאלה הנוגעים בענין ישירות.

במקרים רבים של עבודה בלחץ־זמן, שנבע מתוך שינוי משימה או תכנית, נשלחה הפקודה והגיעה לתעודתה ליחידות המשנה בשעה כזו, שלא היה לה כבר כל ערך ממשי. יש להדגיש שלעיתים הכרחי להודיע ליחידות פרטים מסוימים עוד לפני בוא הפקודה־עצמה, וזאת כדי לאפשר ליחידות המשנה לעבד את תכניתיהם הם. ההוראות האלה הגיעו לפני הפקודה־עצמה בכל דרך שהיא — באלחוט, על־ידי רץ או על־ידי ביקור קציני המפקדה ביחידות המשנה. הפקודה בכתב, שהגיעה לתעודתה עם תזוזת הגדוד או היחידה לביצוע המשימה, או שהגיעה בש' פחות 30, לא היה לה ערך. כל ההכנות, שנעשו עד כה, היו בהתאם לאמור בפקודה שבעל־פה בקבוצות הפקודות והודות לתיאום הבלתי־אמצעי של קציני המטה המתאמים והמקצועיים.

האם נחוצה פקודה בכתב לאישור הפקודה בעל־פה? האם פקודה זו תביא ליתר דיוק בביצוע או שהיא רק "כיסוי"? הפקודה שבעל־פה, בין אם היא ניתנת במסגרת קבוצת הפקודות העוצבתיות ובין אם היא ניתנת בנפרד למפקד יחידת המשנה, תהיה מספיקה כדי לבצע את המשימה המוגדרת ותבהיר את כל הפרטים הדורשים תיאום וטיפול. יש לשאוף לכך, שהפקודה בעל־פה תהיה מפורטת וברורה, ושלא יוש"א "משהו" לפקודה שבכתב. ובאם מפאת לחץ־זמן או תקלה אחרת לא תוצא פקודה בכתב, תבצענה יחידות־המשנה את

הבעיה שהועלתה על־ידי סא"ל מ. פעיל (בחוברת "מערכות ק"ד") אינה מתיחסת למסגרת הגדוד בלבד, אם כי לדעתי היא מוצאת את ביטוייה החריף יותר בגדוד או אפילו במסגרות קטנות יותר — ביחידות עצמאיות קטנות מגדוד. נראה לי שבועית הפקודה שבכתב העסיקה ומעסיקה את קציני המטה גם ברמה שמעל לגדוד — במפקדת העוצבה. מנסינו כקצין מטה בעוצבה למדתי, שעם כל השכלול שחל בכתיבה כשלעצמה, בסדרה ובצורה, תה, במתכונתה ובלשונה, הרי שהגענו לעומת זאת לסדר בול הפקודה ולהשתעבדות לה בשלבי ההכנה השונים, להוצאתה לאור ב"כריכה מהודרת". ונוסף על כל אלה מגיעה היא לתעודתה לאחר מעשה או בסמוך לו, בש' פחות דקות מספר, וערכה של הפקודה — בגנז.

מלחקי התרגילים העוצבתיים אנו למדים, שבמקום בהם היתה "יורדת" הפקודה מהדרג הגבוה כמה ימים לפני "תחילת המלחמה" או התרגיל, הרי קיים נוהל־הקרב במלואו, ללא לחץ זמן. במקרים אלה בוצעו סיורי מפקדים, קוימו קבוצות דיון וקבוצות פקודות — ראשונה וסופית — והוכנה פקודה בכתב על נספחיה ומוספיה. עם שלבי התמרון הועמדה העוצבה בפני לחץ זמן, שינויי משימה ותכנית, דבר ששיבש את העבודה הרגילה, "המסור־דרת", חייב קיצור נוהל־הקרב — הנה אומר, קיצור תהליכי ההכנות למבצע המוגדר.

בדוגמה כגון זו — מה מקומה של הפקודה שבכתב על כל נספחיה, מרשמה ותשקיפיה? האם אין להסתפק בפקודה בעל־פה או בהפצת הוראות מבצעיות קצרות שתגדנה את שינויי־המשימה ופרטים הכרחיים בלבד, כגון איבוד כוחות (במידה ומשנתה), ארטילריה וכיו"ב?

ההכנה הטכנית של הפקודה על כל שלביה — כתיבתה, איסוף הנספחים השונים (קשר, אפסנאות, שלישות, מודיעין, ארטילריה) תיאום, הכנת תשקיפים ומרשמים, הגהת הפקודה, הכנת תשקיפי השמש (במקרה הטוב, כשאין הכרח להכניס בלילה לקראת הבוקר) ולבסוף עריכתה והדפסתה; כל אלה במסגרת כוח־האדם הנתון, גורמים לעומס במפקדה ולניטרול של כמה ממלאי תפקידים המועסקים במלאכת העריכה, ההגהה וה"תשקוף". האם אין קיצור נוהל־הקרב מתיחס גם לנושא הפקודה? האם אין אפשרות לותר (לפחות במידת האפשר) על תהליך מייגע זה? וזאת לאחר קבוצת פקודות מנהלתית בה השתתפו מג"ד, סמג"ד, מ"פ המפקדה, קמב"ץ, קמ"ן ועוד. האם הפקודה שבכתב לאחר כל אלה הכרחית?

תפקידן כאמור בעל־פה ובמירב הדיקנות והדבקות במטרה. אנו מכירים לפחות צורת־קרב אחת, אשר בה לרוב לא תכתבנה כל פקודות — קרב הרדיפה. משהתחילה העוצבה ברדיפתה, לאחר ניצול ההצלחה, תוצאנה הפקודות רק בעל־פה, ומשנתקלה יחידת החלוץ באויב או במערך חדש, תתוכנן ההתקפה ותוצאנה פקודות בעל־פה, בין באלחוט ובין בקבוצת פקודות בשטח, כשהמפקד עם חבורת הפיקוד שלו נמצאים קדימה ככל האפשר. בדרך לחימה זו יתכן גם שתינתנה פקודות לכוח החלוץ או למשמר הקדמי על־ידי המפקד עצמו, שיימצא, כאמור, עם חבורת הפיקוד, ויאלץ להנתק מהמפקדה העיקרית בצורת קרב זו. ההסי־תפקוד בפקודה שבעל־פה ברמה זו מחייבת אולי שינוי בעבודת המטה, באשר היא מחייבת יותר קשר בלתי־אמצעי בין קציני המטה והיחידה; מאידך־גיסא מחייבת היא את

קציני המטה „להיות בתמונה“ המשתנית מרגע לרגע. הד־רמת האינפורמציה צריכה להיות מהירה ותכופה יותר, כדי שכולם יוכלו לעקוב אחרי השינויים ולמלא את דרישות היחידות המתעוררות ברגע האחרון עקב תכנון חדש או שינוי פקודה.

הפקודה בכתב, סרבולה הגיע למידים מדאיגים. עוביה, כריכתה והוצאתה המהודרת הפכו לנושאי תחרות, שבסופו של דבר מכבידים על היחידות וכובלים את קציני המטה. יש צורך בקיצור נמרץ של הנספחים השונים, בעיקר נספחי המנהלה והמודיעין. יש להרגיל את המפקדים לקבל פקודות בעל־פה ולדעת לבצע את האמור בהן כדי לחסוך זמן ואמ־צעים ולקצר ממילא את נוהלי־הקרב. הלהיטות אחר הפקודה הכתובה, מן הדין לתת את הדעת עליה.

רס"ן אפרים מרקוס

אל תקצץ כנפים למפקדי־המשנה שלך !

לאמיתו של דבר, אילו הייתם מעתיקים את המכתב הזה מכתב־עצבאי לבעיות חיל־רגלים בצבא ארה"ב, היה הדבר פשוט יותר. אך מאחר שאותן הנקודות, אשר הוספתי, מאמ־תות את תוכנו ונותנות לו אסמכתא במטבע מקומי, ומאחר שבעיה זו קרובה ללבי ואני נתקל בה יום־יום, רוצה אני להיות הגורם המפיק.

רב הדמיון, ואף רבה הזהות, של הבעיות בחיל־רגלים בארה"ב עם אלו שביחידות הקרביות שלנו. אך העיון בלבד בבעיות אינו מספיק ; כאן יש מקום לתיקון המצב ולבחניה־מחדש של הערכים הנהוגים אצלנו.

טענתי היא, שהמפקדים רוצים לעשות את הכל „בעצמם“. ואין זה גובע דוקא מתוך רצון להוכיח את עצמם. המחזור ריות מעבירה מפקד מתפקיד לתפקיד לעתים קרובות. וב־טרם הספיק המפקד לחוש „בבית“ בסביבה החדשה, וכבר מוטלים עליו תפקידים ומשימות. ואז מחליט הוא את ההחלטות בעצמו. המפקד אינו מסוגל לבטוח בפקודיו, במ־פקדים הצעירים שטרם הכיר אותם.

ונעשה כאן עול גדול : לא זו בלבד שלא נוצר ביחידה מה שנקרא „קו יחידתי“, אלא ששוררת אי־יציבות בחיי היחידה היום־יומיים, וכתוצאה מכך לא יכולה להיוצר שפה משותפת בין המפקד לבין מפקדי־המשנה שלו. ובמשך הזמן מתהווה אצל מפקדי־המשנה — מתוך הרגשת אי־בטחון לגבי ה„קו“ החדש — חוסר רצון לקבל על עצמם אפילו אותן ההחלטות, הנמצאות בגדר סמכותם וכושר־הכרעתם.

ברור כי קשים חיי המפקד, החי בצל אותן הבעיות: מלמעלה

הדרישה והלחץ לביצוע, וכלפי מטה — חוסר בטחון הנובע מאי־ידיעת כוח־האדם העומד תחת פיקודו. ואז הוא מגיע לאותו פתרון שצינתי אותו בדברי הראשונים: המפקד עושה את הכל „בעצמו“. ואילו מפקדי־המשנה יושבים בחיבוק ידיים.

מובן שהראשון להפגע מנוהג זה הוא המ"מ הצעיר. יומתו, אשר טופחה במשך תקופה ארוכה בכל מיני קורסים והש־תלמויות, ורצונו לבצע נחנקים מחמת קבלת הוראות מפו־רטות — יתר על המידה. אם כי הוראות אלו נראות לעתים כנחוצות, הרי כאשר מרבה המפקד להשתמש בהן, הופך הוא את מפקדי־המשנה הצעירים שלו לרצים אישיים ול־מעבירי פקודות.

הכשלון בטיפוח ובפיתוח הינומה ורגש האחיות בקרב המפקדים הצעירים מביא לכשלון היחידה. מפקד מוטרד מדי גורם ישירות לירידה ברוח חייליו. יתכן, כי כלפי חוץ יהיו ממושעים והברק החיצוני הזה יסגור את עיני המשקיף השטחי, אך יחידה כזאת לא תוכל לעמוד תחת לחץ של ביצוע ורצף פעולות. כי אלה אינן מרשות למפקד להתרכז רק בבעיות הרגע, השוטפות, אלא דורשות את תשומת־לבו באותו זמן גם לפעולות יחידתו בעתיד; ואז יאבד הוא בהכרח את שליטתו על היחידה כאשר מפקדי־המשנה יעמדו חסרי־אונים מול בעיות־יסוד — כי הרי ריכוז האחיות וסמכות ההחלטה לגבי כל עניני היחידה היו עד כה בידי המפקד בלבד.

מפקדים צעירים רבים — והם הטובים שבנו — אינם מוכנים לעבוד בתנאים כאלה, כי הם מרגישים שאין בוטחים

מפקדי-המשנה — לדאוג לכך כי המפקד הצעיר יבין את ה"קו", יידע את הבעיות וכיצד לפתור אותן. פרט לכך עליו להמנע מללחוץ על המפקד הצעיר ולהניח לו להאבק בעצמו עם הקשיים הקשורים בביצוע המשימה. אם דרושה לו עזרה, יתן המפקד את הסיוע הדרוש — אך במנות אשר אפשר לבלוע אותן מבלי להתחנק; ואל ימנע ממנו את רגש הגאווה, שהוא עושה את עבודתו, ועושה איתה היטב.

מפקדי היחידות, חשבו נא וזכרו, כי באחד הימים ייהפך אותו מפקד צעיר למ"פ ויעמוד לבדו בפני בעיות — ותשובה אין בפיו: כי כנפיו קוצצו!

סגן עזרא שניצר

בהם אפילו בביצוע של משימות פשוטות. ההרגשה הטובה של "היחידה שלי", "העבודה שלנו", "אנחנו" אינה מצויה אצלם. יחד עם הרגשת ההשתייכות אל היחידה והרגשת ההזדהות אתה שאבדו, אובד גם הרצון לשרת ביחידה כזו בכלל.

למפקד הצעיר נחוצה הדרכה, כמו לכל מפקד אחר, אך הוא אינו רוצה ש"יפנקו" אותו. יתר על כן: המפקד הצעיר, כבעל רצון ורגש-אחריות, מתנגד להוראות מפורטות מדי, לשינויים תכופים מדי ומחסרי משמעות אמיתית בכל דבר שבו הוא עוסק; אין הדברים בעיניו אלא "נדנוד" מתמיד. על המפקד הבכיר החש בתמורות אלה אצל פקודיו —

"רסיסי-מחשבה" לויכוח "משמעת ו/או אחות-לוחמים"

בעקבות רשימתו של סא"ל ג. ריבלין ב"מערכות" קט"ז

- הגדרה קלסית אומרת שמשמעות המשמעת לצבא משולה להשוואת בית בנוי לעומת ערמה של חמרי בנין. מבלי להתעמק בסודות האדריכלות רצוי אולי להבחין בהקמת מבנה בשני מיני יציבות, זאת שבאה לאותו מבנה משימוש בחיבורים חיצוניים — קורות ברזל, מלט, ובמידת-מה — אפילו הטיח החיצוני (כל אלה משולים כנגד המשמעת) וזאת שבאה מאופן הנחת האבנים והלחץ ההדדי ביניהן — הרי זו אחות-לוחמים.
- משמעת מודגה ביצוע בינוני בטוח בכל המצבים; אחות-לוחמים יכולה להצמיח השגי שיא מבודדים ובלתי-צפויים מראש.
- משמעת ואחות-לוחמים אינן נוגדות זו לזו כלל ועיקר; המשמעת יפה לתנאי השירות, ואחות-לוחמים — לחיי-הלוחמים בצותא בשעות הפנאי ובעת צרה.
- אחות-הלוחמים מסוגלת להאיץ לוחם אמיץ למעשה גבורה; אך אין כמשמעת להגנת הלוחם הרגיל בפני הפחד הטבעי.
- חשיבותה העיקרית של המשמעת היא בתקופת הטירונות, בה הופכים אזרח רודף שלום ללוחם. אחות-הלוחמים נוצרת מעצמה כשהחיילים — חיילים, המפקד — מפקד, ובפני הכל — כשמצבם של החיילים רווי סכנה.
- אחת היא המטרה של המשמעת ואחות-הלוחמים, על אף השוני שבאמצעים, כדוגמת השוט וקוביית הסוכר לסוס.
- אחות-לוחמים היא כאילו נאה הצומח על האדמה הטובה של המשמעת. טיפוח אחות-הלוחמים עלידי המפקד דורש ממנו רמה אנשית גבוהה, שהנה לעתים מעבר ליכולתו המקצועית.
- בניגוד להנחתו של האזרח יודע המפקד שהחייל נמשך למשמעת, והמפקד הוא-הוא שנמשך לאחות-הלוחמים הבלתי פורמלית; אכן, המשמעת משחררת במקצת את הפרט מאחריותו ואחות-הלוחמים מבדירותו.
- השיקול של "משמעת ואחות-לוחמים" — מה עדיף? נראה כמיוחד לצבאנו, ובפני הכל היה מיוחד לכוחות הבטחון של המדינה-בדרך. כמה גורמים לדבר: — אנשי תרבות ויצירה נדחסים מתוך הכרת צורך-השעה למלאכה פרימיטיבית יותר; עדת אנשים מפותחים, איש איש לפי נטיותיו, צריכה להיפך לעדר מאורגן; פעולותיהם של כוחות-הבטחון בעבר בוצעו באמצעי לחימה כה מוגבלים שקשה היה לתת לכל פרט ענין של ממש בהפעלתם; עצם הסודיות מנעה אפשרויות רבות של הבלטת המשמעת בשירות. בשל גורמים אלה ודומיהם נתפתחה נטיה לא ללכת במסלול המשמעת המקובל בצבאות ולהמתיק את הגזירה עלידי יחסי אנוש מפותחים.

דדעון לביארי

קלע ופוגע!

במקום מדים בשלל צבעים ססגוני — בגדי קרב ירוקים ויעילים.
במקום כובע מקושט נוצות — כובע פלדה פשוט בצבעי הסוואה.
במקום כפתורים נוצצים — אחרים, פשוטים יותר ומוסתרים בקפלי-הבגד.
לתהליך זה — של אורח הלחימה המנסה להדביק את האמצעים הטכניים —
הצטרף בשנים האחרונות חזיון נוסף: המרת אימוני הקליעה המקובלים
ב„אש-קרב“.

ציפה כי תהיה בהתבוננו בתוהו, בהריסות ובחוסר-
המעשה רואה הוא בהם אות תבוסה, שכן עצביו לא
חושלו ועינו לא הורגלה למצוא את סימני הסדר
וההתקדמות בתוך המהומה...".
על רקע זה קל יותר להבין את התוצאות הסטטי-
סטיות המצביעות על כך,
שבקרב יורה מספר קטן של
חיילים, ומתוכם רק מעטים
פוגעים ממש, השאר — „זו-
רעים לרוח“.

אש-קרב

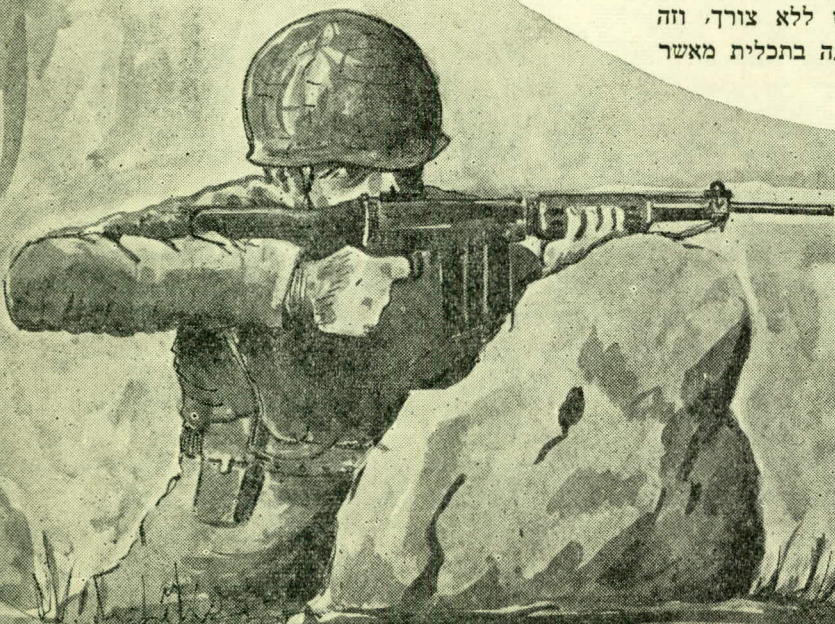
תוצאות מאלפות אלו הביאו

לידי עריכת מחקר פסיכולוגי מקיף על חויותיו של
החייל בשדה-הקרב, וכיצד להקדים ולהכשירו לקראת
הצפוי שם על-ידי אימון מציאותי ככל האפשר. מכך
גם יובן כי תוך ההתרגשות העזה, הפוקדת את החייל,

הרובה והטכניקה. מבחינה טכנית „רובה-הסער“
Sturmgewehr הוא תשובת המתכננים לדרישות האש
של הפרט במלחמה החדשה. הוא מאפשר קצב-אש
מהיר של 20 כדורים לדקה ב„בודדת“ — לעומת
10 כדורים לדקה ברובה שרות רגיל. משקלו של
רובה אופייני מסוג זה הוא
3.900 ק"ג — מכאן שגם
ניידותו לא פחתה; הוא קטן
יותר ונוח לנשיאה, מוזן מח-
סנית — ועל-כן טעינתו
קלה ומהירה. תכונות אלו

נתנו בידי חיל-הרגלים אמצעי-לחימה ההולם את
דרישות הקרב החדש. אך כנגד זה יש לציין, כי
רובה חדש זה עורר בכל חומרתה את בעית התחמו-
שת אשר החייל הפרט חייב לשאת אתו.

הלחם ואימת הקרב. על אי סדר ותהפוכות הקרב
כותב בריג-גנ. מרשל בספרו „אנשים מול אש“:
„מה רבים המקרים, בהם הנך רואה בשדה-הקרב
מפקד צעיר נבעת ונרעש ללא צורך, וזה
משום שהמציאות הנה שונה בתכלית מאשר

יהיה זה אופטימי מדי לצפות לכך, כי יתקין את גררת רובהו בהתאם לטוח — שגם אותו מתקשה הוא לקבוע. מכלול עובדות זה הוא שהר ליד את „אש הקרב“ ושיטת איפוס-הקרב כחלק בלתי-נפרד ממנה. איפוס-קרב. החייל, לאחר שה-

שיג מקבץ צפוף ככל האפשר מטוח של 25 מ' במצבי היריה השונים, ניגש לאפס את רובהו „איפוס-קרב“.

איפוס זה מבוצע בטוח של 100 מ'; כמטרת-איפוס משמשת מטרת-דמות עם תורכיוון. כדי להשיג נקודת פגיעה ממוצעת בנקודת המכון בטוח של 300 מטר יבוצע האיפוס ב-100 מ' כך שנקודת הפגיעה הממוצעת תימצא 20 ס"מ מעל לנקודת המכון. הפרש זה (של 20 ס"מ) בין נקודת פגיעה לבין נקודת המכון, בטוחים של 100 מ', בא לפצות הפסד גובה הקליע בהגיעו לטוח של 300 מ', הודות לחישוב מובטח שנקודת הפגיעה הממוצעת „תכסה“ את תורכיוון ב-300 מ'.

מובן מאליו, שבטוחים עד 300 מ' אין אזי עוד צורך לטפל בגררה ולהתקינה; לכן נוסח „חוק הכיוון-הקרבי“ עד 300 מ' כלהלן: —

כון אל קריה-חגורה, ואם הוא נסתר — כון לתחתית החלק הנגלה של המטרה. שדה מטוחים לא מציאותי. שדה המטוחים, שהיה

מקובל אצלנו עד כה, והי מקובל עדיין במרבית ה-צבאות שטרם סגלו לעצמם שיטת אש-קרב, מכיל

כידוע חומת-מפגע, לפני מוצבות מטרות מיון סכ-מטיות ונקודות-יריה בטוחים קצובים מ-100 מ' עד 400 מ'. שדה-מטוחים בנוסח זה היה אולי נוח למת-אמנים אך לא ייצג בנאמנות מספקת את שדה-הקרב. לעומת זאת כבר לפי מראהו של שדה-המטוחים הנחוג באש-קרב בולט לעין כיצד הוא עשוי במכוון ליצור תחושת-שדה-קרב מציאותית על מנת להנחילה לחייל עוד טרם לחימה. למען הדיוק יש להזכיר כי גם בשיטות ה-„מטוח הרגיל“ נעשו נסיונות להמ-חיש את האויב. אך אש מהירה ויריות חתף, כפי שבוצעו אז, לא היו אלא „סנוניות“ שמהן נתגבשה סופית שיטת אש-קרב*.)

* * *

אנחנו מביאים בזה מדבריהם של מדריכים, אשר הושמעו באותה תקופה בה צעדה אש-קרב את צעדיה הראשונים; אך למרות זאת יש ענין רב בהבאתם, משום שנוסף על העלאת הבעיות והלבטים מצויות בהם הערות והצעות מעשיות לרוב, והם מגלים כושר-יישום-ותושיה של הדוברים-עצמם.

הראשון פתח בזו הלשון:

— „לצבא האמריקאי, שממנו לקחנו את שיטת אש-הקרב, ודאי שאין בעיות כוח-אדם ובעיות טכניות, כשם שהן קיימות אצלנו. ברצוני לגעת בשלש בעיות כאלה, כפי שנתגלו אצלנו: המתקן המכני להזקפת מטרות, כפי שהוא בשימוש כיום, נמצא לוקה במספר מגבלות: הוא פועל בעזרת כבל פלדה — הנוטה להיקרע לעתים תכופות, ותיקונו נעשה לרוב על חשבון זמן האמון. אני מקוה כי עם הכנסת המתקן החשמלי לשימוש תיפתר בעיה זו. שיטת סימון הפגיעות כפי שהיא נהוגה במתקן זה — אף היא מצריכה זמן רב מדי. גם על כך ניתן יהיה להתגבר בעזרת המתקן החדש. שם, כידוע, נופלת המטרה מאליה עם כל פגיעה בה.

(*) ראה „יסודות אש-קרב“ מאת סא"ל אלחנן אורן — „מערכות“ ק"ה.

המטווח המכני "הישן", הפעלת מטרת בעזרת כבלים.

● מתעוררות בעיות מנהלתיות — וזאת ברוב המקרים בגלל ארגון גרוע של המקצים. המסקנה חייבת להיות שאין כל טעם לערוך את המטווח עם יחידה גדולה. תדרוך מדויק של מפקדי המטווח וארגון יעיל של תנועת המקצים — גם הם עשויים להועיל ולהסוך בזמן.

● אני מבחין בין שני "קטבים" שלכאורה קיימת ביניהם סתירה: האחד הוא ההכרח לאמן את החייל באופן יסודי ולהקפיד על כל פרט ולו גם הקטן ביותר. כידוע, קיימת לצורך זה בשיטת אש-קרב "קבוצת שיפורים", השוקדת על תרגול נוסף לאלה שאינם משיגים את הרמה הנדרשת. אימון נוסף זה, שהוא לעיתים "מנדנד", עלול להמאים את מלאכת הקליעה על החייל. מאידך גיסא מובן כי הקליעה הטובה מותנית במידה רבה ברצונו של החייל-הפרט, וכשהלה אינו ניגש בהתלהבות לאימון — יפחתו סיכוייו להצליח.

נשאלת השאלה: כיצד לשמור על מתח אימונים רצוף, גם בשעה שהחייל מקבל את האימון ה"נדרש" כביכול? אין לי תשובה אחרת לכך אלא הקריאה לכל המפקדים העוסקים בכך, שיעשו מאמץ להעביר כל אימון — ויהיה זה הנדוש ביותר — בערנות תוך שילוב סממנים של תחרות ופרסום-תוצאות שהם בבחינת "פילפל" לחייל.

מבלי שאסתור בכך את דברי הקודמים, עלי להוסיף ולומר, כי גם אם יעשו המדריכים כמיטב יכולתם, לא מן הנמנע הוא שעקב התעסקות חוזרת ונשנית בהדרכת אימוני קליעה יירד עליהם שעמום — והדבר עלול לגרוע מדריכות האימונים. חשוב כי מפקדים יתנו את דעתם על כך וידאגו לרוטציה המגוונת את עבודתו של המדריך. זאת ועוד, נוכחנו שמדריכים השרויים אצל שדה-המטוחים משך זמן רב — חשים באוניהם, והרי נימוק נוסף לצורך בהחלפת תפקידים בין מדריכי הצות.

★

השני בין אלה שהעלו מזכר נסיונותיהם ולקחם, חזר תחילה על אחדות מהערותיו של קודמו ואף חזקן בדוגמאות מתוך נסיונו הוא. הוא, למשל, זוקף את הקלקולים שארעו במתקן-ההרמה על חשבון היותו מורכב מאוד. גם הוא מצפה לתועלת שיביא מתקן חשמלי, אך הוא עדיין גורס את שיטת השוחות, כפי שהיתה פעם נהוגה בשיטת "אש-קרב": דהיינו — שוחות חפורות במפוזר על פני שדה-המטוחים, ובתוך כל אחת מהן נמצאים שני חיילים מפעילי-מטרות. את ההוראות להרמה והורדה של המטרה מקבלים הם באמצעות טלפון-שדה ממפקד המטווח. שיטה זו אף מאפשרת הסואת שדה-המטוחים ודימויו לשדה קרב רגיל, כפי שיוזמן לחייל במציאות. נוסף להערותיו אלה ישנן למדריך זה גם מספר הצעות והערות מועילות; וזו לשונן:

● "אינני מסכים עם מה שנאמר ביחס למדריכי הקליעה. כשם שמדריך אספורט אינו נלאה לאמן את חייליו אימון-גופני — כך גם מדריך הקליעה אין הצדקה שירפו ידיו. מובן, שכשם

שהמדריך לאימון-גופני חייב להיות בעל נתונים מתאימים וחובב ספורט מובהק — כך גם מדריך הקליעה צריך שיהיה מצויד מלכתחילה בנתונים מתאימים. אני משוכנע שבאותה כמות תחמושת ובאותו פרק זמן ניתן היה, בעזרת מדריכים מקצועיים, להביא לרמה גבוהה פי כמה מזו שהושגה.

- אין ספק ששיטת אש-הקרב מוכיחה את עצמה, אך נדמה שלעיתים הפכה לפולחן אש-קרב. במקום לתוות אמצעי יעיל שיבטיח קליעה טובה בתרגילי הסתערות — ובעיקר בקרב עצמו שהוא המבחן האמיתי של השיטה — הפך אימון אש-קרב לתכלית בפני עצמה.
- ברצוני להציע שני שיפורים שהם בבחינת שלבי-ביניים בין אימון באש-קרב לבין האימון בתרגילי הסתערות.

א. תרגול השוחות באם יונהג מחדש, עשוי יותר מכל צורת אימון אחרת לתת לחייל את תחושת המציאות. מובן שתרגיל זה יבוצע רק לאחר שהחייל השיג את הרמה הנדרשת במטוח אש-קרב המקובל. את תרגילי השוחות ניתן לגוון בלבי-סוף, החל בשימוש מכון בצמחיה (אף ע"י שתילה כביכול) להאלמה חלקית של המטרות וכלה בהפעלת רמקולים, שישדרו קולות-נפץ מוקלטים ומשק מעופם של קליעים מעל הראש. אפשר גם להפעיל פצצות עשן, שיערפלו את המטרות בפני עיני היורה משך זמן מה.

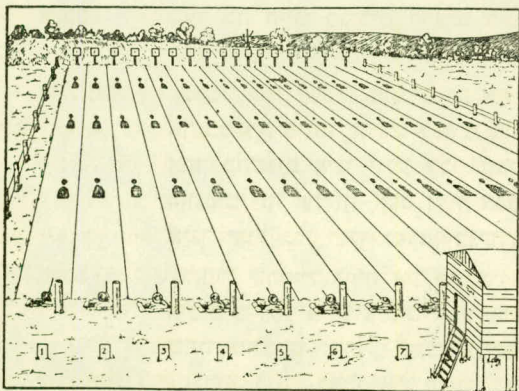
ב. ואשר לבעיית הקליעה בתרגולים טקטיים: הצעתי היא בבחינת "רצפט" למפקדים: טוב יעשה מפקד אם יקפיד על הצבת מטרות-דמות קופצות הבולטות על היעד וידגיש בפני חייליו את הצורך לקלוע בהן. בגמר התרגיל תיבדקנה המטרות והמפקד ישבח את חייליו בהתאם להישגיהם.

*

הדעה הבאה מציגה את ענין אש-הקרב מנקודת ראותו של מג"ד. השאלות המוצגות נקבעו מתוך נסיון בשעתו, באימון לפי שיטת אש-קרב בגדוד שחייליו היו בעלי ותק שונה ורמת קליעה שונה.

- „עוד לפני שניגשנו לעצם האימון עלתה בפנינו השאלה: באיזה פרק מאימונו של הטירון יש לשלב את אש-הקרב?

לראשונה הדרכנו באש-קרב פלוגת טירונים כשבוע לאחר גיוסם. כשלב מכין לאש-קרב נתנו להם מספר שיעורים הכרחיים ברובה ובשדאות-פרט. האימון באש-קרב ערך עשרה ימים, החומר היה מרוכז ושדה-המטחים היה משופר. אף-על-פי-כן היו התוצאות גרועות, ואני מיחס זאת למספר סיבות: ראשית, רמת אימונם של החיילים ברובה לא היתה מספיקה — דבר זה נתגלה במיוחד כאשר החייל צריך היה להתגבר על מעצורים בזמן היריה; שנית, גילינו אצלם מידה מסוימת של היסוס וחשש בבואם לירות.

המטוח המשוכלל עם הפעלת-מטרות חשמלית.
(בול העץ ליד השוחה משמש משען במצבי היריה השונים)

בגלל ההכרח לדחוס חומר הדרכתי רב לזמן אימונים מוגבל נמצא הטירון יורה 4 שעות תמימות ביום; בהדרגה ירד המתח ואתו — גם הרצון להשיג תוצאות טובות ביריה. גם בענף שדאות-פרט לא היה הטי-רון מאומן די הצורך, בעיקר חסר לו אימון מספיק בשיעורי איכון מטרות ואומדן מרחקים. לשם השלמת התמונה עלי להדגיש כי מפקדיו של הטירון לא היה ברור למדריך די הצורך, ולעיתים לא היה ברור למדריך

היכן קצה גבול יכולתו של היורה, מתי מסוגל הוא למאמץ נוסף ומתי אינו רוצה. לאור הנסיון שרכשנו השתדלנו לשפר במחזור השני את כל הליקויים שצינתי לעיל. פיזרנו את שיעורי אש-הקרב על פני ימים רבים יותר, ושלבנו אותם עם פרקים באימון הפרט ואימון הפרט בלילה, ולסיכום בבוחן יכולת. נמצא, אפוא, שהחייל ירה לא יותר משעתיים ליום, והתאמן תוך גיוון מלא של נושאים. התוצאות לא אחרו לבוא והיו טובות מן המקווה. יצר-התחרות ומתח רב שלטו משך כל תקופת אימון זו והתוצאות היו משביעות-רצון. אותו נסיון עצמו ערכנו גם בפלוגה ותיקה, שתוצאות קליעותיה במטוחים ה"מקובלים" היו בדרך כלל גרועות, וגם אצלה הגענו לעליה ניכרת בהישגים.

- כדי לשמור על רמת הקליעה ביחידה נדרשות תשובות על שאלות אלו:
 - א. מהי כמות התחמושת הנחוצה — ובאיזו תכיפות יש לתזר על אימוני יריה במטוחי אש-קרב כדי לשמור על הרמה?
 - ב. באיזו מידה יעמדו לרשותנו מטוחים מותקנים לירי אש-קרב במועדים הרצויים לנו?
 - ג. כיצד נמחיש את יסודות שיטת אש-קרב (מטרות מופיעות לסרוגין, רעש קרב וכו') בתרגילי התקפה טקטיים בשדה?

בקיץ 1958 נפגשו בבית-מלון "אוסטנקינו" שבמוסקבה סגן-אלוף אלכס אלירז וקולונל וולש מחיל-המרינס האמריקאי. היו אלה שני מדריכי משלחות שהשתתפו באלופות העולם בקליעה. כחברים למקצוע מצאו ענין בהחלפת דעות על שיטות אימון, סוגי תרגילים, תחמושת ועוד כגון אלה; אלא שאלכס החליט לשמוע משהו מ"מקור ראשון" על שיטת "אש-קרב" ופתח בזו הלשון:

אלכס: "אני מעונין להחליף אתך מספר מילים על אודות, אש-הקרב, שיטה שפותחה באחרונה בארה"ב. מה דעתך על השיטה הזו?"

קול. וולש: "אני חושב ששיטת, אש-קרב' היא טובה אך כפי שמפעילים אותה — רותמים את העגלה לפני הסוס'. החייל מקבל קורס שטחי ומקוטע ברובה ומובא למטוח, לתרגילי-ירי, כאשר לא עבר כלל, או רק מעט, אימון ראשוני בקליעה. דבר זה נוגד את עקרונות האימון לקלעות טובה. יש לאמן את החייל אימון ראשוני, המבוצע בלי תחמושת, והמקנה לחייל מהירות ובטחון בטיפול ברובה, שליטה במצבי יריה, דיוק בכיוון ולחיצת הדק נכונה."

אלכס: "עד כה היינו רגילים להציב חונכים על-יד כל יורה. נראה, שבשיטת אש-קרב חונך יורה אחד את השני. האם זה נכון?"

קול. וולש: "כאשר שני קלעים חונכים זה את זה, הרי שהדבר טוב — שניהם מתאמנים אך במקרה מיוחד זה יש לפנינו דוגמה נאה של, הסומא המוביל את העיור, אף אחד מהשנים אינו יודע דבר במקצוע שנקרא קליעה וחניכה, והא לך אותם חונכים' זה את זה. אפס ועוד אפס שוה לאפס! אינך יכול בלי חונך מאומן בנקודת היריה."

אלכס: "לאחר שהחייל יורה את מקבציו הראשונים במטוח של 25 מ' ועובר מטוח אפוס ב-100 מ' מוציאים אותו מיד ליריה במטוח אש-הקרב. האם אינך חושב שהיה מתבקש להוסיף שלב ביניים?"

קול. וולש: "הכרחי הוא לאמן את החייל ביסודות הקליעה הטובה בטוחים ידועים-לך מקודם שבשדה-המטוחים המקובל, כשהוא מתקין את הגררה בהתאם לטוח. רק לאחר שהשיג שם הישגים מתקבלים על הדעת עובר הוא למטוחי אש-קרב."

נוכחנו שבתרגילי התקפה אלה אמנם ניטחת אש ואף בכמות רצינית — אך הפגיעות הן ברובן, בשטח הרחב של היעד, ולא במטרות.
ולבסוף, אני מביע את משאלתי כי מבחן 'אות-הקלע' יותאם לשיטת האימון החדשה".

★

לאחרונה נביא את דבריו של "הזקן שבחבורה":

● "נגד עיני ניצבת תמונה של אש-קרב לא כדבר בפני עצמו, אלא כפי ששיטה זו משתלבת — או צריכה להשתלב — באימון בשדאות-הפרט. לא חשבתי אף לרגע שאש-הקרב חייבת להפוך לפולחן, כערך בפני עצמו, אלא שיש לשלבה בכל תהליך אימונו של החייל. אע"ר מספר הערות לאופן שילובה בשדאות-הפרט שבפרק, אימון החייל:

● איכון המטרות. בגלל חיוניותו של שיעור זה יש ללמדו כבר בסמוך לשיעורי הרובה הראשונים.

● ציון מטרות ואבחנתן. דעתי היא ששיעור זה הוא בבחינת "תפסת מרובה — לא תפסת!" נהוג ללמד מספר רב של שיטות ולבסוף עומד החייל בפני אפשרויות רבות מבלי שיוכל לברור

כך הוא יפיק מאימון מאוד מעשי זה תועלת הרבה יותר גדולה מזו שיפיק, באם הוא מובא אל מטוח אש-הקרב מיד. קורס הקליעה במטוחים המקובלים (כאשר הטוחים אל המטרות ידועות לידה) וקורס הקליעה במטוחי אש-קרב חייבים להשלים זה את זה. שילוב זה יביא תועלת מכסימלית לחייל והצלחה בעבודתו של המדריך המשקיע מאמץ, זמן ואמצעים כה רבים בעבודתו".

אלכס: "מה דעתך על האפוס ל-300 מ' ? החייל יורה בטוחים עד 300 מ' ואין לו צורך להתקין את גררתו מחדש".

קול. וולש: "אני חושב שזה מאד מעשי. כבר השתמשתי בשיטה זו במלחמת העולם השנייה, שעה שהדרכתני צלפים בחיל-המרינס".

אלכס: "מה, לפי נסיוןך, צריכה להיות כמות תחמושת-האימון הנחוצה, כדי שחייל יוכל לפגוע במטרות עד לטוח של 300 מ' ?"

קול. וולש: "זה תלוי קודם-כל בחייל-הפרט. אך הבה וניקח חייל ממוצע — נניח חייל מה-מרינס' — אשר עבר גם את השלב המוקדם של האימון הראשוני שמשתרע על שבוע ימים. אני חושב שחייל כזה, לאחר שירה 500 כדור בתרגילי-ירי השונים היה שולט במקצועו".

אלכס: "כשאנו מדברים על תחמושת, האם לקחת בחשבון שימוש ברובה זעיר לפני שאתה מתחיל לירות ברובה שרות? או אולי שימוש ברובה שרות, שמותקן ליריה בתחמושת 0.22?"

קול. וולש: "לא לקחתי זאת בחשבון, אך האימון ברובה זעיר הוא מצויין, והוא יכול להפחית את כמות התחמושת הנחוצה לאימון ברובה שרות. השימוש ברובה שרות, אשר מותקן לתחמושת זעירה, הוא רעיון טוב מאד!"

אלכס: "לבסוף עוד שאלה אחת: שיטת אש-הקרב, האם כבר נתקבלה בכל יחידות צבא ארה"ב?"

קול. וולש: "אינני יודע אם השיטה תתקבל בכל הצבא כולו. בינתיים הותקנו מספר מטוחים כאלה, וביחידות יפעילו שיטה זו בעתיד הקרוב ביותר".

בראשית תולדות ארצנו היו אבותינו טובי הקלעים בעולם. לשם קיומם היו הם תלויים בכושרם להשתמש בכלי-הנשק. קליעתם כללה ממש אותם הדברים שנחוצים לנו לקרב; ירי-שדה, מטרות נעות-במהירות, מעבר מהיר ל"מצב היכון" ודיוק. אך הזמנים נשתנו. כאומה, כושר הקליעה שלנו הלך ופחת באופן הדרגתי. במלחמת העולם הראשונה הוציא החייל האמריקאי 7,000 כדור על כל אויב שנפגע. במלחמת העולם השנייה המספר היה 25,000 כדור ובקוריאה — 50,000 כדור. אם גם יש לזקוף הרבה מגידול היחס המספרי הזה על חשבון כלי-הנשק עם מהירות-האש היותר גדולה וכן על חשבון תפיסת אלומת-האש לעומת האש המכוונת, הרי נובע גידול זה — לפחות בחלקו — מהירידה הכללית החלה אצל אנשינו במידת דבקותם ברובה ושליתתם בו.

מדברי גנ' ו. ג. ויימן, צבא ארה"ב

לו את הטובה שבהן. השיטה ה"ישירה" ושיטת ה"תובלה" — די בהן לצרכיו של החייל הרובאי. כדי שלא תאשימו אותי בבריחה מהנושא — הריני שב לעצם ענין הקליעה. במאמרו של סא"ל אלירז על אליפות העולם בקליעה במוסקבה מוזכר ספר רוסי הון במקצוע הקליעה (*). בעל הספר מרחיב את הדיבור על שמירת כושר הקליעה; והנה מסתבר, שאין לך קלעי טוב המוותר על אימון בקליעה. ולו רק ליום אחד. אותו הדין, לדעתי, לגבי חייל בשרות סדיר, כמובן, אף אם הוא איננו אלוף קליעה. כדי לשמור על כושרו עליו להתאמן יום יום. אני כבר שומע אתכם שואלים את השאלה, איך עושים זאת? והרי מספר הצעות:

א. להרבות באימוני קליעה ברובה זעיר 0.22. הניתנים לביצוע בכל מקום ובכל מזג אויר, כי בימות החורף כל סככה המותקנת בעזרת שקי חול יכולה לשמש שדה-מטוחים זעיר.
ב. להקים בכל יחידה מועדון קליעה. ואולי לחקות לשם כך את מועדוני הקצינים וכדוגמתם להקים מועדוני קליעה. לאנשים רבים ישנו תחביב מסוים, ראש תחביבו של החייל צריך שיהיה — הקליעה. אני משוכנע שניתן לאפשר לחייל לירות כמות מסוימת של תחמושת בשדה-המטוחים של היחידה בזמנו הפנוי. ובאיזורים מסוימים יכול שדה-המטוחים לשמש גם את אנשי המילואים — כפי שנעשה הדבר, למשל, בשביצריה.
מובן ששדה-מטוחים זה חייב להיות פתוח משך שעתיים ביום לפחות, ובפיקוחו של קצין תורן או קצין אחר שימונה לכך במיוחד. מובן שסוג זה של קליעה ספורטיבית אינו זהה עם אש-קרב אבל בהכרח יתן אימון ספורטיבי זה בסיס לתרגילי אש-קרב שיבואו בעקבותיו.
רעיון זה עשוי לשרת בנאמנות גם את הנוער הטרומ-צבאי שאצלו אין כמעט כל קושי ליצור יחס חיובי לספורט הקליעה.

• ועתה, אוסיף מילים אחדות על האיפוס ועל ירי הקרב במסגרת טקטית.
כידוע יורה החייל, לראשונה, למטרה בטוח 25 מ'. בירי זה הוא שואף להשיג מקבץ טוב ככל האפשר. אחרי-כן הוא ניגש לאיפוס הרובה ב-100 מ' ומשם מיד למטוח אש-קרב. איך אמרו חז"ל: 'צא ולמד...' ובכן הבה ואמחיש לפניכם את הבעיה המנקרת במוחי: במטוח אש-קרב יורה החייל אל מטרות דמות מזדמנות החל מטוח של 100 מ' עד 300 מ'. אם הוא פוגע — מה טוב. ואם הוא מחטיא... הידע כמה החטיא ולאיוזה צד? כאשר החייל החטיא בשדה-מטוחים, המקובל, כפי שלא אחת קרה — הרי שאת שיעור הטעות שלו היה יודע מיד לפי הסימון המבוצע בחומת המפגע. השאלה היא, איפוא, כיצד יוכלו החייל (וחונכו) לדעת את שיעור-החטיא שלו במידה והחטיא? יש חשש שמחוסר אפשרות של ביקורת הפגיעות

(*) ראה מאמרו של סא"ל א. אלירז "כיצד יוצגה ישראל באליפות העולם בקליעה במוסקבה 1958" המופיע בחוברת זו.

כיצד יוצגה ישראל במוסקבה באליפות העולם בקליעה 1958?

מאת סא"ל אלכס אלירז

ארוכים גבולותיה של ישראל, עליהם היא שומרת, ורחבות גם הזירות המדיניות בהן ישראל מתמודדת הרחק מגבולות ארצה. אך אם בזירה המדינית לוחמים נציגינו כנאום ובעט, הרי ישנה זירה אחרת — בה לוחמים נציגי ישראל את המלחמה המדינית בכוח שריריהם — זוהי זירת הספורט הבין-לאומית.

באוגוסט 1958 יצאה משלחת הקלעים לאליפות העולם, והניפה את דגל ישראל במוסקבה.

ההכנות

פות אימון אלו ובעיקר בחזרנו ממוסקבה, יכולנו לסכם: "רק אימון מתמיד, ולאו דוקא לקראת אלי-פות, מבטיח רמה נאה". כמובן שחוסר הזמן אצל הקלעים מנע מהם אימון במידה מספקת.

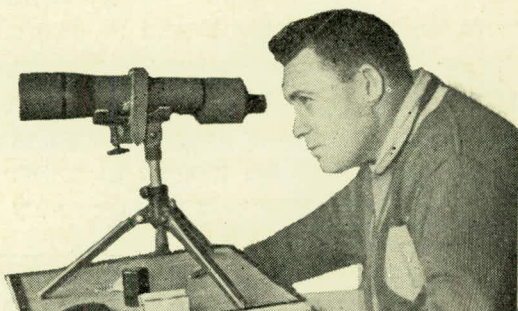
מטרת-הנייר, הינה ראי נאמן ליכולת קליעתם בקרב של אלה המתמודדים במטוח ושל שולחיהם. לא יפלא על כן שצבאות כל העולם תומכים במש-לחות ארצותיהן, היוצאות לאליפות העולם בקליעה. ישראל, זו בפעם הראשונה, נכנסה לגוב האריות של הקלעים ויצאה בשלום ובכבוד.

הנשק היה בחלקו "שטוצרים" בעלי קליבר זעיר מתוצרת פינלנד, ובחלקו רובים שביצריים לשלוש-מאות מטר. קניהם של רובים אלה הוחלפו לקנים אחרים בעלי קליבר 7.62 מ"מ מתוצרת התעשייה הצבאית שלנו. מצאנו, שקנים אלה בשילוב עם התחמושת, שאף היא מתוצרת התע"ש, נותנים את המיקבץ הטוב ביותר. מלבד שני סוגי נשק אלה שהזכרתי, השתמשנו באקדחים שביצריים 0.22 לטוח 50 מטר, ברובי-ציד וברובים רוסיים מקליבר 7.62 מ"מ. כמה מילים ביחס לרובים אלה: הנוהג הוא, שכל מדינה המארגנת את אליפות העולם, רשאית לכלול תרגיל אחד הנהוג בצבאה, ברובה הצבאי שלה. מסיבה זו כללו הרוסים בתכנית האליפות תרגיל "אש-מהירה" ברובה הרוסי מקליבר 7.62 מ"מ בעל בריח ומכודן. התרגיל כולל ארבע פעמים חמש יריות, כל חמשיה בזמן של 30 שניות. שתי הסדרות הראשונות של חמש-יריות במצב שכיבה עם רצועה וללא משען, והשתיים האחרות במשען וללא רצועה.

אליפות העולם בקליעה נערכת אחת לארבע שנים, מדי פעם במקום אחר. הפעם היא נערכה במוסקבה, וישראל, כיתר החברות ב"התאחדות הבין-לאומית לקליעה", הוזמנה להשתתף באליפות זו.

משלחת ישראל היתה מורכבת מ-19 חברים שרק שניים מהם אינם קלעים: ראש המשלחת מר ישראל כרמי (שהוא גם יו"ר ההתאחדות לספורט בישראל) וכתב המשלחת אמנון חלד. הכנתה של המשלחת נערכה בשתי תקופות אימונים של שלושה שבועות כל אחת, מלבד תחרויות מבחן במסגרת אליפות ישראל בקליעה, שנערכו לפני הנסיעה.

הערכת-מצב מוקדמת של סיכויינו לא נתנה לנו תקוות גדולות לזכות במקומות נכבדים, אך ידענו, שהשתתפות באליפות תצמיד את ענף הקליעה למטרה בארץ בבת-אחת קדימה. ואכן, אחרי תקו-

"קפיטן" נבחרת הקלעים, סא"ל א. אלירז, צופה את הפגיעות בשעת התחרות.

המסע למוסקבה

עדיין על תילו קיר ועליו השלט: „מכאן הובלו מאות אלפים מישראל לטבח“. ביקור זה בורשה השאיר משקע לימים רבים, וחומר למחשבה, למי שכל חייו חי בישראל ונשם את אוירה החופשי.

בעיר הגבול הסוביאטית ברסט-דליטא ניקרתה לנו החוויה הראשונה של פגישה עם אחים יהודים. חוויה זו, שלא ידענוה מראש, ליותה אותנו כל עת שהותנו בבריה"מ וזיכרה נשאר עמנו גם בחזרנו ארצה. עמדנו בהצטלבות רחובות בברסט, וקהל של עשרות אנשים התאסף סביבנו. יכולנו להבחין ביניהם גם ביהודים: — אך הם לא פנו ושוחחו עמנו, רק הסתכלו בנו ובסמלי המגידוד שעל דשי-בגדינו. אחדים העזו לומר, כבדרך אגב, „שלום עליכם“ או „ישראל“, וכך זיהו עצמם ורמזו להזדהות אתנו. בדרךנו חזרה לרכבת צעדנו בסך, ושרנו שירי יש-ראל בליווי האקורדיון שלנו. הרגשנו עם כל צעד שלנו, כי הד שירינו ברחובות ברסט ישאר לימים רבים לאחים יהודים שם.

המסע הלך באניה „תיאודור הרצל“ היה נעים ומועיל: הקלעים נחו אחר עמל האימונים של השבועות האחרונים. היו מספר תקלות בהעברת התחמושת דרך הגבולות שעברנו ברכבת מונציה ועד מוסקבה; אך מדי פעם, במאמץ גדול, באמצעים מקובלים ובמעשי-ניסים, התגברו על הקשיים. לאחר מספר ימי שהיה בוניה ואימון במטוח המשרה שם, עברנו ברכבת את גבול אוסטריה והגענו לורשה. לצברים שבינינו, לאלה שמעולם לא יצאו מגבולות הארץ, היתה הנסיעה כשלעצמה חוויה גדולה והביקור בורשה בפרט; זכר מרד הגיטו, שהיה טבוע עמוק בלבנו, התחיה שוב בהגיענו לעיר זו. עשרים וארבע השעות ששהינו בה נוצלו לביקור אותו חלק של העיר, שהיה פעם גיטו. כיום אותו חלק הינו אחד הרובעים החדשים של העיר, אשר ניבנה על חורבות הגיטו שיושרו בטרקטורים. אכן, חלק זה מוגבה מעל הרחו-בות שבשכנותו, ומהגיטו לא נותר אלא מצבה לזכר מגיניו ותל הבונקר של המפקדה, כמו-כן עומד

פגישות עם המשלחות האחרות והשתתפות בקונגרס

פרט ליפנים. סיבה נוספת לפופולריות של משלחתנו היתה הרוח העליזה ששררה בינינו. בערב השני להגיי-ענו התארגנה מסיבה ספונטנית באחד מאולמות הקומה הרביעית של המלון, בה נמצאו גם חדרינו. במסיבה ניגן האקורדיוניסט שלנו שירים ישראליים ושירי עמים, הרקיד אמריקנים עם רומניות, וליות בנגינתו שירה דרום-אמריקנית. במסיבה זו, כב-מקרים אחרים, נוכחנו כי האהדה לישראל, לא תמיד היא רשמית בלבד. יתר-על-כן — חשנו את אהדתם של חברי משלחות, שגילוי זה, רשמית, נחשב בארצם לחטא.

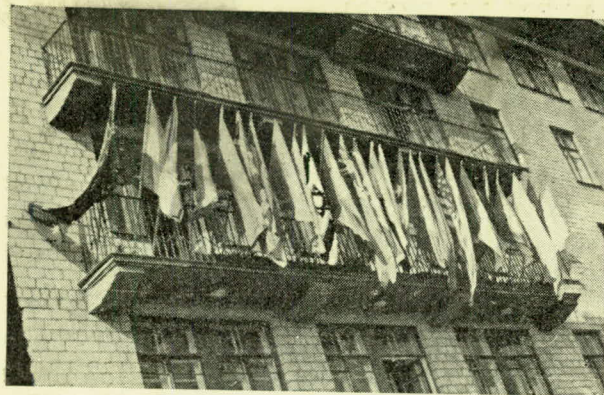
יחסם של המצרים לחברי משלחתנו, כפי שהור-גלנו כבר בפגישות בין-לאומיות שונות, הוא יחס של „ברוגז“. גם כאן הם שיחקו תחילה אותו משחק, אך כשראו את האהדה שרחשו לנו שאר המשלחות, החליטו גם הם שלא נאה לנקוט כאן „פוליטיקה עוינת“. אחרי יום נשבר הקרח והיחסים בינינו ובין

ברדתנו מהרכבת פגשנו שני חברים מהועדה המארגנת של האליפות. היו שם גם חברים משגרי-רותנו והם פגשנו כמובן בשמחה רבה. הגענו ימים מספר לפני פתיחת האליפות (היו רק שתי משלחות שהקדימונו) ונלקחנו באוטובוס למלון „אוסטנקינו“, ששימש לנו כאכסניה במשך עשרים הימים הבאים. למחרת בואנו החלו להופיע משלחות קלעים נוספות ומיד נתקשרו בינינו יחסים ידידותיים. יחסים אלה נמשכו כל עת שהותנו שם ובחלקם נמשכים גם כיום באמצעות הדואר.

כיון שמשלחתנו היתה בקיאה בשפות רבות (היו בינינו ארבעה חברים שדיברו רוסית), הפכה היא במהרה למרכז החברה, למתוכת ומסייעת לקלעים אחרים. הן בפגישות רשמיות עם הרוסים והן בחיי יום יום, כמו הזמנת מנת אוכל מיוחדת וכד'. מלבד רוסית, דיברו חברינו אנגלית, צרפתית, גרמנית וספרדית. בשפות אלו יכולנו להדבר עם כולם.

XXXVII ПЕРВЕНСТВО МИРА ПО СТРЕЛЬБЕ

Москва 17—26 августа 1958 г.

דגל ישראל מתנסס על גזזתרת המלון "אוסטנקיוו". כאן נפלו מהיצות בין עמים שעה שאמריקאים רקדו עם רומניות לצליליו של אק רדיוניסט ישראלי.

את הצבא שלכם". הייתי גאה מאוד בזכות צה"ל. בעת האליפות נערך גם הקונגרס של "ההתאחדות הבין-לאומית לקליעה". גם אנו השתתפנו בו וחברנו, רב-סרן איזי גולדשטיין, יצג אותנו בהצלחה רבה. לצערנו גם בקונגרסים אלה אין "המלחמה הקרה" נספקת וה"גושים" מתמודדים בעת הבחירות לועדות שונות ולנשיאות. גם כאן מתנהלת "דיפלומטיה" במסדרונות והעניינים מוכנים כבר לפני ההצבעות. חברנו גולדשטיין נבחר ל"ועדת האקדח" הקבועה ובכך הפכה נציגותנו ב"ועדה הבין-לאומית לקליעה" לפעילה. נציגנו הצליח להעמיד באורה הנכון בעיה עקרונית אחת, שעמדה לדיון בקונגרס: דנו בשאלת מקומה של האליפות העולמית הבאה, ומצרים הציעה עצמה כמארחת. חברנו, בתמיכת משלחות אחרות ידידותיות, טען, שאין מצדנו התנגדות להצעה, בתנאי שמצרים תבטיח להזמין את כל הארצות החברות בהתאחדות ולאפשר את השתתפותן. נציג מצרים ענה שהוא מבטיח כי רוב החברות בהתאחדות תזו-מננה: להצעה זו התנגד חברנו, כשהוא נתמך ע"י משלחות נוספות. ההצעה נפלה, על-כן, והועברה לדיון מאוחר יותר בנשיאות ההתאחדות. יש לקוות שהנשיאות לא תוכל להתעלם ממקרה זה, ותאפשר את השתתפותנו באליפות הבאה.

המצרים היו טובים וחבריים. כמובן שיחסים אלה הצטמצמו בכך, שהיינו משוחחים על נושאים מקצור עיים בלבד, אוכלים ליד שולחן אחד ונוסעים ביחד באוטובוס למטות.

דו-שיח מעניין היה לי עם ראש המשלחת מארצות-הברית. ביום הראשון לאימוננו במטוח הגיעה קבוצת החלוץ האמריקנית; הגנרל, ראש המשלחת, כש-ראני לבוש ב"טריינינג" ושם ישראל עליו, ניגש אלי ושאלני: "אתה מישראל?" עניתי "כן". ואז אמר: "אני שמח לראותך, הצבא שלנו מעריך מאוד

לאחר הצלחתנו בתחרות "אש מהירה" ברובה הרוסי, בה זכינו במקום הרביעי בין תשע הקבוצות שהשתתפו, פנה אחד מחברי המשלחת המצרית ספונטנית אל חבר שלנו ואמר: "שאתם עוד צריכים ללמוד לירות בכריעה ובעמידה, זאת אנו יודעים, אך יודעים אנו גם שאתם קלעים טובים ברובה הצבאי". (מי כמוהם יודע זאת...). ואפשר לא-מת כאן שוב את הדעה שקבוצה ספורטיבית מלוכדת שהופעתה בספורט ובחברה נאה, היא אחד השגרירים הטובים ביותר של מדינה.

XXXVII ПЕРВЕНСТВО МИРА ПО СТРЕЛЬБЕ

Москва 17—26 августа 1958 г.

פגישות עם יהודים במוסקבה

של יהודי, הנוגע בבגדו של בחור שלנו ובוכה ללא אומר. תפילת השבת הרגילה הפכה הפעם למחזה, הנראה לפעמים ביום הכיפור בשעת תפילת "נתנה" תוקף". אכן גם כאן עמדה באויר השאלה "מי יחיה ומי ימות?" ועיני המתפללים מסתכלות וכלות.

לכאורה רב המרחק בין קבוצות "שקוצים" יש-ראליים, שבאו לאליפות הקליעה להתמודד עם גויים, ובין היהודים בבית הכנסת במוסקבה; אך היו רגעים, שללא מילים ואומר כמו הפכו ישראלים ויהודים זקנים בבית הכנסת והיו לאחד.

הפתיחה הרשמית של האליפות נערכה ב-17 באוגוסט. אנו הופענו על דגלנו ותלבושתנו בין 29 המשלחות האחרות. למרות ריחוק המטוח מהעיר באו אלפי אזרחים לחזות בפתיחה וביניהם יהודים רבים. מאוחר יותר שמענו מאנשים, שחזו במצעד המשלחות, כי הופעתנו היתה נאה ביותר. ידענו מראש כי זו תרומת זכרון יחידה אותה נוכל להעניק לאחינו, בבואם למגרש לראותנו צועדים בגאווה על דגלנו.

הגענו למוסקבה ביום הששי, 8 באוגוסט, וכיון שלא עמד לרשותנו עדיין מטוח לאימון, יכולנו לנצל ימים אלה להכרת העיר. ואכן, מספר שעות לאחר בואנו יצאנו למרחק, לראות כל אר-

תם המקומות המפורסמים ששמענו עליהם כה רבות. האוטובוס הביאנו עד לתיאטרון "בולשוי", ומשם, מהלך מספר צעדים, הכיכר האדומה, הקרמלין והמאוזולאום.

למחרת חלה השבת הראשונה לבואנו. קיימנו את המנהג המקובל על משלחות הספורט שלנו בחו"ל וביקרנו אף אנו בבית הכנסת. את החוויות שהיו לנו שם קשה לתאר במילים, שכן אם ידענו מראש, מה יש להכין ל"אליפות-עולם בקליעה" מבחינת אימון וציוד, הרי שלא יכולנו לחזות מראש, כי נהפך לפתע ל"ציון", בעצם נוכחותנו. קשה לתאר את הרטט

ההתמודדות באליפות ולקחה

המטוח המשוכלל בו שימשו חיילים סוביאטיים כסמנים.

לא קל לארגן אליפות עולם בשום ענף ובודאי לא בקליעה שבעיות בטחון כרוכות בה. הועדה המארגנת של האליפות במוסקבה התגברה על הקשיים לאחר מספר תקלות בימים הראשונים. האליפות כללה שבעה עשר מקצועות שונים של קליעה בנשק שונה ובסוגי יריה שונים, וההתמודדות נערכה בכל מקצוע ומקצוע בנפרד, הן על המקומות הבודדים והן על הקבוצתיים. המדינות עמדו מאחורי משלחותיהן שהופיעו באליפות, וצבאות המדינות השתקפו אף הם; יכולת לראות זאת לפי ארגוני הנשק והתחמושת של הקבוצה האמריקאית, שהיו מסומנים ב"U.S Army ושל בריה"מ, שגם הם היו מסומנים בחלקם, כ"תחמושת צבאית".

חברי המשלחת תורה בעלת ערך. למעשה, רק הבדלים מעטים במצב היריה ובטכניקה מבדילים בין אלוף העולם ובין אלה שפיגרו בעשר נקודות מאחוריו. אך כדי להפוך פרטים חשובים אלה מ-

תורה למעשה — יש להקדיש זמן. וכאן עיקר הבעיה: הוברר לנו, שקלעים בקבוצה של ברית המועצות משתתפים כמעט מדי שבוע, במשך ששה או שבעה חדשים בשנה, בתחרות, אם זו תחרות בין רפובליקות, בין ערים, בין ארצות מזרח-אירופה, או תחרות בין-לאומית אחרת.

אני קורא את ספרו של "יורב" — הספר הטוב ביותר בנושא הקליעה שהנני מכיר עד עתה — ומעיין בתכנית האימונים המפורטת שם ותוהה: הסופר הרוסי הזה מציע לקלע — שעה של אימון גופני ליום, 4 שעות "אימון יבש" בקליעה, פעמיים בשבוע תרגיל יריה שלם במטוח, הגוול 6 שעות יריה בלבד. נוסף לכך, בקיץ לשחות, ובחורף להתליק על שלג או קרח — לשמירת גמישותו של הגוף וכושרו. רשימה זו אינה הצעה בלבד, כי הסופר מונה רבים מאלופי בריה"מ, ומתאר את פעילות כל אחד מהם בתחום הקליעה לשמה והאימון הגופני. ואז נשאלת השאלה: "ומתי אדם עובד?"...

גם במשלחת של ארה"ב היו הפעם רוב חברי-הקבוצה אנשי צבא. במשך שנה וחצי — עד מועד האליפות — נמצאו במחנה מרוכז והתאמנו. זוהי הסיבה, שקבוצה זו הצליחה כל-כך הפעם. אכן, סימן השאלה בנדון — האם אנו רוצים בספורט אלפים או אלופים? — בעיני עומד.

הישגי משלחתנו באליפות

בתחרויות שלושת המצבים ל-50 מטר בקליבר זעיר ול-300 מטר ברובה חופשי היינו לרוב במקומות האחרונים או קרוב אליהם, וזה נגרם תמיד על-ידי התוצאות הנמוכות במצבי כריעה ועמידה. במצבי יריה אלה עוד דרוש לנו אימון רב. גם בקליעה באקדח היו אנשינו קרוב לסוף הרשימה, וכן בצלחות החרס. הצלחתנו הגדולה היתה בתרגיל "אש מהי-רה" ברובה הרוסי: בין תשע קבוצות בנות ארבעה קלעים, שהתחרו על האליפות בתרגיל זה, תפסה

בסיכום התוצאות צעדו הסוביאטים בראש. על אף העובדה, שאת המקום הראשון לנוער ברובה קליבר זעיר ל-50 מטר נטל נער גרמני ומספר מקומות בראש הטבלה התחלקו בין אמריקאים, שבדים ופינים, נשארה הבכורה, ובעיקר הקבוצתית בידי הרוסים. ניצלנו כל פגישה לשיחות עם אלוף העולם, כדי ללמוד מהם לקח; ולבסוף התגבשה אצל כל

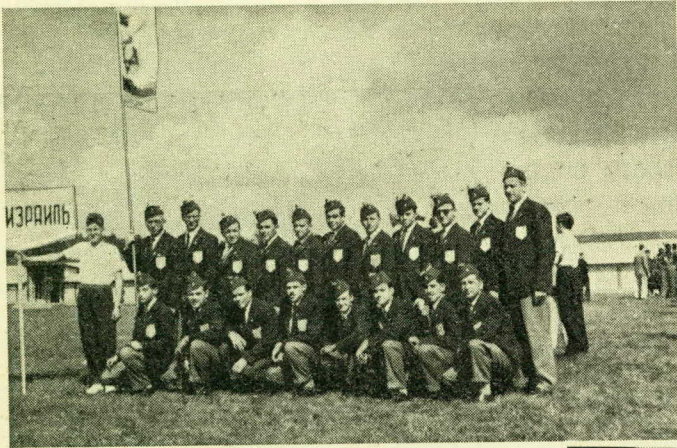

על-יד לוח התוצאות

לא היו לנו אשליות שנוכה במקומות ראשונים באליפות. תקוה אחת היתה בלבנו: שנוכה במספר מדליות בתחרות על "סמל הקלע הבין-לאומי". במסגרת האליפות. כל תרגיל מבוצע פעמיים; בראשונה ל"סמל הקלע" ובשניה לאליפות. בביצוע הראשון מקבל כל קלע, שהשיג סכום נקודות מסוים, מדליה. היו שלוש דרגות, שנחלקו כך: זהב לדרגה א', כסף לדרגה ב' וארד לדרגה ג'. ואכן, תקוותנו לא נכזבה וצברנו 11 מדליות, — מהן אחת זהב.

לנו שמחה רבה. כן רכשו הקלעים בעקבותיה ידי-
דים רבים ממשלחות זרות. בין 38 הקלעים שהשתתפו
בתחרות זו, תפסו שנים מקבוצתנו, בדירוג הבודדים,
את המקום השביעי ואת המקום האחד-עשר.

קבוצתנו את המקום הרביעי. הקדימו אותנו בריה"מ,
צ'כיה וצפון קוריאה — כולן ארצות, שהרובה הזה
הוא נשקן. אחרינו היו ארה"ב, פינלנד, שבדיה,
אוסטריה ובריטניה. ההצלחה ברובה הצבאי גרמה

משמאל: משלחתנו לאחר
המסדר החגיגי

מימין: המשלחת המצרית
ליד הגביע, פרס ראשון ב-
אליפות (שלא הם זכו בו).

סיכום

בשורה "משם", כפי שמתבטאים היהודים במוסקבה.
ובאשר לשאלה, אם אנו צריכים להמשיך ולהש-
תת בפגישות בין-לאומיות, אני אומר "כן!" בלי
פגישות אלו לא נוכל להציע את ענף-הספורט הזה
קדימה. אך מתבקשת מכאן מסקנה נוספת: אם
להשתתף — יש לייצג את ישראל בכבוד, ולא רק
להפסיד בכבוד, ויצוג בכבוד יושג רק לאחר אימון
מתמיד וממושך, בכלים הטובים ביותר הנהוגים
בענף זה. הקליעה, על אף היותה ספורט, זקוקה
לעזרה ואף לאימוץ על-ידי צה"ל. הקלע האזרח —
חייל-מילואים הוא; והקלע מישראל, בזירה הבין-
לאומית, את צה"ל הוא מייצג.

לסיכום הישגינו אפשר לומר, שאם גם לא
תפסנו מקומות טובים בדירוג התוצאות, השאירה
המשלחת בכל זאת רושם, שאמנם יש קלעים טובים,
בישראל. רושם זה נוצר הודות למקומות טובים,
שחברינו זכו בהם במצב שכיבה, וכמובן הודות
להישגינו ב"אש מהירה". באשר לקשר עם אחינו
היהודים בברייה"מ היתה זו חוויה בלתי נשכחת.
חברינו הצעירים שבמשלחת ואלה שלא הורגלו
בהסברת "ציונות" בגולה, הפכו מבלי דעת לשליחי
ישראל בגולה. מאידך, ביקור זה השאיר בלב מאות
ואלפים יהודים בברייה"מ את זכר המשלחת —
משלחת של יהודים צעירים, שהגיעו אליהם והביאו

רכבי קרב אחד בגלגוליו

ה"סקורפיון" (M-56)

עומדים להנהיגו ב"מחלקות תותח-סער" אלו גם בדיביות הרגלים האמריקאיות ה"רגילות", לפי מעמד זה כ"תותח סער" ישמש הכלי בתפקידים רבים, כולל התגברות על בנינים מוגנים, מצדים וכיו"ב. אך יש להניח כי השימוש הרחב ביותר צפוי לו בכל זאת בתפקידו הנגד-טנקי.

ראינו איפוא, כי מוצדק לחלוטין הציון אשר ניתן בפתח סקירה קצרה זו: — שה"סקורפיון" הוא כלי-נשק "הקובע ברכה לעצמו".

אך הצלחת-יתרה של כלי חדש עשויה לעתים לפתוח פתח למשפחת כלים שלמה המתבססת עליו. בעית האחדות החימוש בתחום כל צבא וצבא הנה כיום בעיה "בוערת". ממילא הופיעה (בחוגי "בה"ס לרגלים" של צבא ארה"ב) המחשבה לעשות את "שלדת-הפלא" של ה"עקרב" לרכב קרב "בסיסי" של הרגלים, אשר ישמש את כל צרכי נידות כלי-הקרב (ואולי — אף נידות הלוחמים) בחיל זה. להלן — מקצת מתנבות הנסיונות והניסויים שנערכו במגמה זו.

ה"סקורפיון" וצאצאיו...

יתכן כי המושך ביותר — אך אולי גם זה הנתון ביותר במחלקת — שבין הנסיונות השונים הוא רכב-ה"עקרב" הנושא קנה ללא-רתע בן 106 מ"מ. רבים הם המקבלים את ההנחה הכללית כי יש הכרח ב"רכב-קרב כללי" לרגלים, והמודים כי על אף המגבלות שברכב ה"עקרב" מוטב בכל זאת לכך עתה להשתמש בו (מתוך ידיעה שפיתוח רכב נושא חדש יצריך שנים — ואילו "מסיע-הגיסות" M-59 המאפשר אף הוא הצבת כלים כגון מרגמות, הגו כבד ויקר (מדי); שכן לקח "הטביעה בבזך" של הגרמנים בסתיו הרוסי, ולקחים דומים משטחי חולות, שלג וכיו"ב, הוכיחו את ההכרח ברכב-חלי "עובר-בכל" ליחידות הרגלים. אך גם בין אלה יש המפקפקים האם הכרחי צירוף חדש כזה לגבי הקנה בן 106 המ"מ, הניתן כבר ליחידות כשהוא מורכב על ג'יפ. לעומת זאת אותם המצדדים בכך מודים אמנם כי הצירוף החדש יכבד מן הצמד "קנה-ג'יפ" (זה המכונה "באט"); אך הם מציינים שכושר-המעבר של רכב ה"עקרב" בכל סוגי-שטח עולה בהרבה על זה של ג'יפ, ושאלף הבעיה החיונית של תחמושת תמצא אזי את פתרינה, שכן כושר-הנשיאה של ה"באט" הוא רק 7 פגזים שעה שב"ב M-56 הוא 30 פגז ואילו בהשוואה עם ה"עקרב" חמושי-התותח היתרון שבצירוף החדש הוא בהקטנת הלחץ על הקרקע

כלי-הנשק הנגד-טנקי המוטס החדש לדיביות-המוטסות — ובקרב גם לדיביות-הרגלים הרגילות — של צבא ארה"ב ודאי שהגו נשק "הקובע ברכה לעצמו". כושר-ההיטס שלו (כתוצאה מקלותו — $7\frac{1}{2}$ טון בלבד, כולל תותח, אביזרים ותחמושת), והתאמתו להצנחה, נותנים לו ולעוצבות הנעזרות על-ידו את הניידות האיסטרטגית בכל סוגי-ארץ שהוא; אך השלדה עליה הוא מוצב, בעלת הוחלים הגמישים במיוחד, מקנה לו מהירות-תנועה רבה וניידות טקטית העולה אף על זו של הג'יפ. העדרה-שריון עושה אמנם את הצות לפגיע יותר מאשר בטנק, אך נמיכות ה"צללית" שלו (1,94 מ') מקלה על הסתגלותו לקרקע, על הסתרתו והסואתו. בהיות כושר-הפגיעה של תותחו שזה לשל טנק "פסון" (וכן — טוחו, בן 2000 המ' כמעט), נועד למעשה כלי זה לשמש לדיביות המוטסות כמעין "ממלא מקום" חסר-שריון של משחית-הטנקים בהיתקלן בשריון אויב. מן החשובות שב"גולותיו" — קלות-לחצו על הקרקע (324 גרם לס"מ מרובע) המאפשרת תנועה לא רק בשטח בוצי אלא אף בחולות. כלי זה, המכונה עתה "סקורפיון" (עקרב), עשוי לספס בשיפוע בן 60 מעלות, לגבור על מכשול-אנכי בן $\frac{3}{4}$ מטר, "לגשור" על פני תעלה נגד-טנקית בת 1,2 מ' ולצלוח מים שעומקם מטר אחד (ואם צויד למים עמוקים — יצלח גם בעומק של 1,6 מטר). מנועו מקורר האויר, בן 200 כוה"ס ו-6 צילינדרים, מקנה לו מהירות-מוצעת של 50 קמ"ש, אם כי על פני כבישים (אך לא בחצית שטחים) יכול הוא גם לעלות עליה. 50 גלון הדלק מאפשרים טוחי-פעולה בן 80—240 ק"מ — הכל לפי אופי הקרקע ומהירות התנועה. 29 פגזים לתותחו בן 90 מ"מ נישאים על "סיפון" השלדה. כושר-הצידוד של התותח — עד 60 מעלות; ההגבהה — עד 15 מעלות; ההנמכה — עד 10 מעלות. נוסף על כך מאפשרת השלדה סיבוב מלא של הכלי כולו "על המקום" במעגל בן 5 מטר. הצות — 4: מפקד, תותחן, טען ונהג. וזאת לזכור כי להבדיל מרוב הטנקים, אין לתותח ה"סקורפיון" "כלי-נלווה" בדמות מקלע ("מקביל" או עצמאי). אחד מפלאי ה"סקורפיון" הוא כי מקובל שתחזוקתו אינה עולה על זו הנחוצה בשביל ג'יפ.

טבעי היה כי ה"סקורפיון" נועד להחליף את טנק "פסון" ב"מחלקת-תותח-סער" של "צוית הקרב" (מאין גדודי רגלים-מוגברים במבנה-הדיביות החדש), של הדיביות

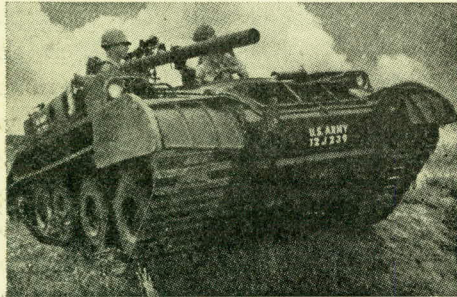
„ספיגת“ הרתיעה לא הכבירה על הרכב, והדיוק מתקבל על הדעת. אף מטען-מכסימום של המרגמה בת 4,2 אינץ' לא נראה כי גרם נזק לרכב. בשל משקלה של מרגמה כבדה זו יתכן כי ה„מינוע“ שלה בעזרת רכב M-56 עשוי להיות אחד החידושים ברישימוש ביותר. על כל פנים יהיה בו כדי לאפשר בשבילה גמישות טקטית העולה על זו של אותה המרגמה 4,2 המוצבת במסיעה-גיסות M-59.

★

בין הכלים בחימושו של צבא ארה״ב שבמשך שנים „לא נמצאה להם תקנה“ הוא המקלע הכבד „המרובע“ בן 0,5 האינץ' הנגד-מטוסי. הצבתו — כפי שהיה נהוג — בנחל-למחצה לא זו בלבד שהגביהה אותו למדי (דבר שלא היה בגדר מעלה בהפעלה נגד מטווח-קרקע, אשר נדרשה לעתים קרובות) אלא אף הגבילה לאי-מעט את ניידותו בשטחים קשי-מעבר; ומשתי בחינות אלו משרת אותו הצבתו ברכב ה„עקרב“ (אם כי, כמובן, במחיר ויתור-מה: — על השריון החלקי שבנחל-למחצה). אנשי המקלעים הנ״מ האמריקאיים על כל פנים, היו גלהבים מהצירוף החדש — שכן „הכלי מצא סוף-סוף את עצמו...“

★

לנוכח הדגש כיום (בצבאות המערב ובצבא הסובייטי כאחד) על רכב-גיסות אמפיבי, שיבטל את העיכובים הטקטיים הנובעים מצליחת זרמי מים — נערכים ניסויים ובחנים

למעלה: ה„אנדרוגינוס“ של „באט“ מזה ו„סקור“ פיון“ מזה: קנה ללא-רתע בן 106 מ״מ מוצב על רכבו של ה„עקרב“.

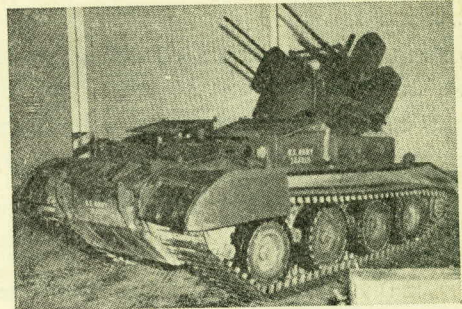
מימין: ה„טנק בלי שריון“ של כוחות-מוטסים: ה„סקורפיון“ (M-56) עם תותחו בן 90 המ״מ.

(כ־40 אחוז), בהקטנת המשקל-הכולל בכמעט $2\frac{1}{2}$ טון, בניידות מוגברת בחולות ובבוץ, באימוץ-תותחנות-ותחזוקה פשוט יותר, ובכושר-הדיר-שריון משופר. ההפסד הוא באשר לטווח: כ־1400 מ' לעומת כ־1850 מ'.

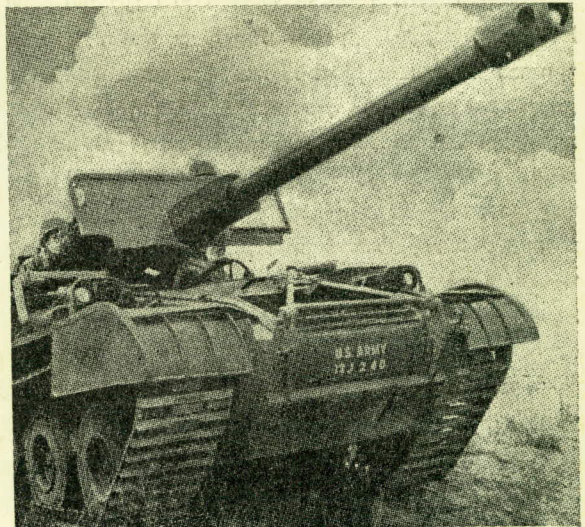
יצויין כי הצירוף של רכב-„עקרב“ וה„קנה“ נוסה בהיטס הליקופטר; אם כי כלי-היטס נזקק למאמץ מכסימלי בשביל להרים את הרכב עם הקנה והתחמושת, הרי משהמריא — הצליח להטיסו למרחק של למעלה מ־3 ק״מ. בכך אולי — יתרונו הנוסף על ה„סקורפיון“ התקין. (כמובן שבמטוסים רגילים ניתן להטיס — וגם להצניח — הן את ה„סקורפיון“ התקין וכן את גלגוליו האפשריים השונים).

★

אשר למרגמות — נוסתה התקנתן גם של זו בת 81 המ״מ וגם של בת 4,2 האינץ'. ניסויי-הירי הצליחו מאד,

למעלה: M-56 בתפקיד נגד-מטוסי — כנושא מקלע-כבד „מרובע“ בן הקוטר 0,5 אינץ'.

★

אופינית אולי בשביל בעיות של "משק צבאי" היא הטענה אותה משמיעים קציני רגלים מעל דפי "רבעון-בה"ס ל- רגלים" האמריקאי בתבעם כי בכיתות הנגד-טנקיות של כל פלוגות הרובאים בצבא-הפעיל יונהגו קנים בני 106 מ"מ המורכבים על נושאים M-56: — לדבריהם, ההשקעה ה- נדרשת היא 8.400.000 דולר — "לא-הרבה לעומת 8.000.000 הדולר בעד מפציץ B-58 אחד. והרי בפיתוחו ויצירו של ה- M-56 ("סקורפיון") לתפקידו כתותח-סער — "כבר הוש- קעו 11.000.000 דולר..."

בגלגול אמפיבי של M-56 אשר ישא, כ"מסיע-רגלים", 9 חיילים. הנסיונות נראים כמוצלחים — הם מבטיחים "מסיע-רגלים" שיהיה קל בהרבה מה"מסיע" M-59 (6 $\frac{1}{2}$ טון לעומת 19 $\frac{1}{2}$ טון!) וקטן-מידים ממנו, יהיה בעל כושר- מעבר מוגבר בשטחים קשים — ויעלה הרבה יותר בזול. אין המקורות האמריקאיים מציינים את העובדה (שהנה ודאית) כי הוא יהיה אף הרבה פחות נוח...

★

ועוד שני שימושים אשר טרם נוסו — אך מציינים כי הם מבטיחים רבות. משגר הרקטות רבי-הקנים בני 4 $\frac{1}{2}$

האינץ' האמריקאי M-20 טרם מצא לו את תיקונו במערכת החימוש של צבא ארה"ב — כנראה בשל הקושי להכניסו לעמדות-ירי מתאימות; וזאת על אף היותו כלי-זין העשוי להטיל מסכי-אש אדירים על מטרות מן הסוג האיזורי והפועל פעולה פסיכולוגית מוחצת על האויב. הניסויים בכך לא התקדמו הרבה בשל הצורך במאמץ טכני רב-יותר בשביל הפקת הבסיס המתאים להצבתו ברכב זה — אך סבורים כי יש ענין להמשיך בדבר.

קשה לפקפק בכך כי רכב M-56 עשוי יהיה לשמש משטח-ירי מצוינת בשביל טילים-מונחים נגד-טנקיים — בדומה ל"דארט" האמריקאי (שהוצב עד כה על רכב-גלגלי, או לטילים הצרפתיים הנרכשים עתה כנראה על-ידי צבא ארה"ב.

למעלה: עמדות-ירי ניידת למרגמה: — במקרה זה — מרגמת 4,2 אינץ' שהותקנה ברכבו של ה"סקורפיון".

מימין: הגלגול הכפול: — מנושא-משק למסיע גיטות; ומרכב-יבשתי לרכב אמפיבי, נושא 9 חיילים.

מה יכולתו של הטיל הנ"מ, הרקולס?

מחיר-צידו הכולל של גודד טילי "ניקא" - "הרקולס" הוא 19.4 מיליון דולר — סכום הנראה כנמוך במידה בלתי-רגילה. כלולים בכך 6.8 מיליון דולר לציד-קרקע, 8.6 מיליון — לטי-לים, ו-4 מיליון — לרכישת הקרקע ולהקמת בנינים שונים.

"הרקולס" זה — אפשר לומר כי צמח מתוך ה"איאקס" שקדם לו, ורבים מחלקיו ואביזריו של הלו נשארו ברישימוש גם לגביו, ואילו בשביל הטיל החדש-שבחדיש "ניקא" - "איאקס", העומד בפיתוחו ואשר נועד לשמש כטיל נגד-טילים — יתרום ה"הרקולס" עצמו למעלה מ-60 אחוז מן החלקים והמרכיבים השונים אשר יכלול הלו. בעובדה זו רואים אנשי פיתוח הטילים של הצבא ראייה לכך כי אמנם מקיימים הם בפועל את סיסמתם: "ליצר תמיד משהו שיש בו כבר כדי להביא תועלת — ושאפשר יהיה לשפרו ולשכללו" והרי זו סיסמה אשר נוסחה על-ידם במקצת גם כ"סיכת-דקירה" כלפי חיל-האוויר — אשר כלפיו טוענים הם כי הלו נתפס לפיתוח טיפוס-טילים התופסים את-המרובה, ואינם מהווים שלבי-עליה הדרגים וטבעיים בהי-שגים ובמשימות, ובמידה שאינם מצליחים — כמוהם כגרוטאות.

בפולמוס-התעמולתי המתנהל בין צבא-ארה"ב לבין חיל-האוויר האמריקאי, בו נוטים דובריו של כל צד לזלזל בערך חימושו והישגיו של הזולת, ראה את עצמו הצבא נאלץ, בסוף 1958, לצאת בסנגוריה על הטיל הנגד-מטוסי החדש שלו "ניקא" - הרקולס (שבא לרשת את מקומו של ה"גלגול" הקודם, והמושלס-פחות, את ה"ניקא" - "איאקס"). אגב סנגוריה זו מתבררת לנו תמונת-טיבו של טיל זה, והרי הנקודות העיקריות שבה, במבחינה-הירי של ה"הרקולס", למעלה מ-190 מספרם (ונכללו במספר זה אף ניסויי-הירי שב-שלב פיתוחו של הטיל — אשר בהם, כמובן, אחוז הא-הצלחות היה בודאי גבוה-במיוחד), הושג בממוצע האחוז של 65-למאה של יריות בהצלחה, מאז הוכנס הטיל (ביוני 1958) לשימוש מבצעי, ועד לראשית אוקטובר, נורו טילי "הרקולס" 27 פעמים — וב-23 מקרים פגעו בהצלחה במטרו-תיהם הטסות-במהירות. לפיכך זכה "הרקולס" ל"מכנה-של-מהימנות" ברמה של 85 אחוז — וזאת ב"תקופת שכלול-הנוסף" הנמשכת עדיין אף כשהטיל מופק כבר ביצור-רחב. 6 מתוך 23 הפגיעות המוצלחות הושגו ע"י יחידות נ"מ. הנמצאות בשירות-תקי, במהלכו של "מבחן-שדה" — ואין מקום לדבר כאן על "תנאים וסי-דורים מיוחדים".

ועוד על ה"הרקולס"

להגנה-אווירית מאשר להגנת-נקודות להבדיל מ"ניקא" על שני גלגוליה.

בתשובה להערות האומרות כי אין תכלית ב"הרקולס" כנגד מטוסים מנמיכי-טוט: —

"הרקולס" הוכיח יכולתו להשמיד מטרות אף בג"בהים של פחות מ-1000 רגל. שום זין מושתת-קרקע שנועד להגנה-אווירית לא הוכיח כזאת — פרט להוק' (פרס), טילו המצוין של הצבא, שהשמיד מטרות בגבהים של פחות אפילו ממאה רגל (ואשר נועד במיוחד לפעולה נגד אוירונים מנמיכי-טוט, כהשלמה למערכת טיל-ניקא' — המער'). ושוב — הרקולס' מסוגל לפעול נגד מטרות בגבהים נמוכים-בהרבה

והרי עוד "עובדות מחכימות" אשר דוברי צבא-ארה"ב מעלים בתשובה להשמצות המור-פצות (כפי שהם טוענים) ע"י חוגי חיל-האוויר: — בתשובה לטענה כי אין ביכולת "הרקולס" לטפל במטוס-הסילון הרוסי החדש המצטיין במהירותו: "אין כיום בעולם מטוס שיוכל לעוף מעל לרום של 100.000 הרגל, שהוא תחום-היכולת של "הרקולס" (שכן התקרה של הטילים כיום טרם עלתה על 80.000). ולא זו בלבד אלא שהרום של "הרקולס" עולה ב-50% בערך, על זה של בומארק', טילו הנגד-מטוסי בעל-הכנף של חיל-האוויר — אשר יכנס כנראה בקרוב לשירות, ואשר סבורים כי נועד, בדרך-כלל, יותר

„הרקולס“ — הוטס הטיל ממדינת טאקסאס אל מדינת פלורידה (במטוס „גלובמאסטר“ הענקי של חיל-האוויר). התכלית היתה „לכ- אורה, להביא את הטיל לפלורידה לצורך בחני- ירי; אך הדגש היה, כמובן, ביכולת העברה מהירה של סוללות „הרקולס“ אל מקומות מרוחקים, בהם תידרשנה לפתע.

מאשר, בומארק — ויש לזכור כי אין לחיל-האוויר זין בדומה להוק, וכנראה שאינו מתכנן לפתח זין כגון דא“.

★

בשלהי 1958, כמפגן למידת-ניידותו של הטיל-המונחה הנגד-מטוסי של צבא ארה“ב

טיל נגד-טנקי צרפתי לצבא ארה“ב

קליעים-מונחים“, שכל תכליתו היתה פעולה נגד טנקים. החלטת הצבא האמריקאי, שנתפרסמה לפני זמן קצר בעתונות, להזמין לחימושו (ולא רק לדוגמה מחקרית, כפי שכבר הזמין בעבר) את טילי SS-10 הצרפתיים הנה על-כן רבת-משמעות, וכנראה שהיא מסמלת, בין השאר, גם האחדה מרחיקה-לכת של מערכת-הזין הנגד-טנקית לטוחים בינוניים או ארו- כים של כוחות „נאטו“ החונים באירופה; שכן הצבא הגרמני כבר הנהיג, מזה שנתיים או שלוש, את הטיל הצרפתי הנ“ל בחימושו.

מזה שלוש-ארבע שנים עסק צבא ארה“ב בפיתוח אינטנסיבי של טילים (קצרי-טווח יחסית) שנועדו לפעולה נגד-טנקית, או שעשויים היו למלא, בצד תפקידים אחרים, גם משימות נגד-טנקיות. לפני זמן מה נתעורר ספק האם ישאר במערך-הטילים של הצבא הטיל „לאקרוס“, אשר במסיבות ידועות אפשר היה להשתמש בו גם נגד כוחות-שריון. עתה חל כנראה מפנה יסודי לגבי הטיל „דארט“ (פרטים רבים עליו ניתנו בשעתו בחובר ק”ט של „מערכות“, במא- מרים „ציפורים — וסכנה בכנפיהם“ וכן „טנקי

מה פשר שינוי זה?

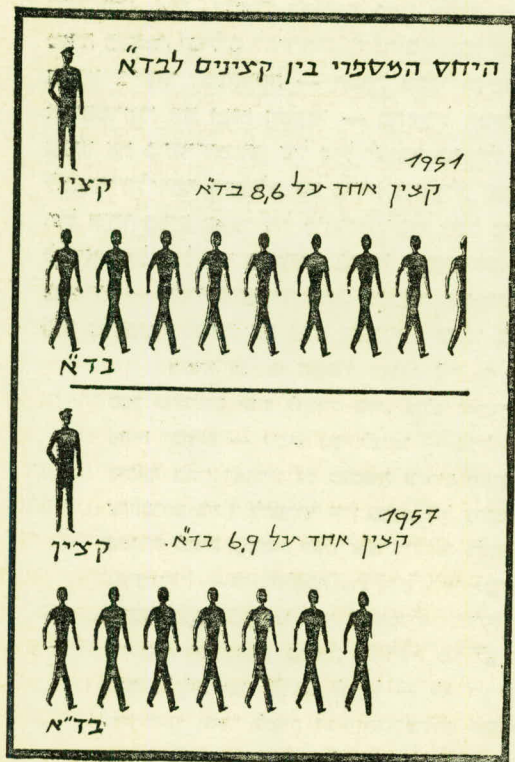
בכוחות-המזוינים של ארה“ב הלך והשתנה בשנים האחרונות היחס המספרי בין קצינים ובד“א: מקצין אחד על 8.6 טוראים ומש“קים ב-1951 ועד לאחד על 9.6 בלבד ב-1957.

עובדה זו הביאה את ועדת ההקצבות של הקונגרס האמריקאי לידי פניה אל השרותים-המזוינים בדרי- שה, כי ינמיכו יחס זה ויורידוהו לרמה שתהיה מציאותית יותר“.

אופיו הכללי של סיכום זה, המכליל יחד את הצבא, הצי וחיל-האוויר, מכביד על הבהרת הסיבות לגידול זה באחוז הקצינים.

האם שינוי זה נובע מגידול חלקו של חיל-האוויר בהרכב הכוחות-המזוינים? או שמא לפנינו תופעה שמקורה באורח הלחימה החדש, כפי שהוא משתקף גם בצבא היבשה? ואולי אין כאן — לפחות כאחת הסיבות — אלא תהליך „פארקינסוני“ מובהק (ראה הסקירה „חוק פארקינסון“ שבחוברת זו)?

על כל פנים, במידה שחזיונות אלה — או מקצתם — אינם מיוחדים לצבא האמריקאי בלבד, עשויות להיות מענינות מאד התוצאות של ניתוח תהליכים דומים גם בכוחותיהן המזוינים של ארצות אחרות.

מה באופק בחימוש-צבאות?

(שלושה הרהורים — בדמות שלוש הערות-שולים)

בהרצאתו של גנ' ג'והן ב. מאדאריס, מפקד "פיקוד טילי-החימוש" של צבא-ארה"ב, שהורצתה בפני ועידת-ההשנית של "אגודת צבא-ארה"ב" בשלהי 1958, הועלו בשפע סוגיות חיוניות (ולעיתים — אף סוגיות שטרם מצאו את פתרונן) — מן העולם של "מלחמות-רבתי" אפשריות של תקופתנו. עולם-מושגים זה, הרווי-ממש בגורמים ושיקולים "טיליים" ו"גרעיניים", נראה כל-כך רחוק מעולמם המצומצם של הצבאות שבמזרח-התיכון, הרחוקים מאוד מנגיעה-של ממש בגורמים ושיקולים כאלה. אך ככל שההתקדמות הטכנית גורמת ל"התכוצות" של כדור-הארץ שעל פניו שוכנים כל המדינות וכל הצבאות — טבעי הוא כי לכל איש-צבא יהיה ענין במגמות-ההתפתחות המסתמנות מההרצאה הנ"ל. ויתכן כי אפשר לבחור בשלושה מציוני-מגמות כאלה בתור ראיות-ביותר, מבחינה צבאית-כללית, להתעניינות והרהור.

א.

מהרצאת גנ' מאדאריס נראה כי מוסדות פיתוח-הטילים של צבא-ארה"ב שואפים להשגת קלות-משקל וקוטן-מידת מכסימליים בכלי-הזין הרקטיים שהם מפתחים או מייצרים. הם משיגים זאת באמצעות דרכי-שכלול שונים: — כגון, ע"י החלפת חמרי-דחף נוזלים במוצקים, שיפור מנגנוני-ההינע — וכן ע"י ה"מיניאטוריציה" של חלקים ואביזרים, השבחת מערכת ההנחיה והשליטה, ואף "חיסון" הטילים בפני אמצעי-נגד אלקטרוניים ואחרים. כל אלה, כפי שהמרצה מודה בעצמו, יכולים להיראות כדברים שתכליתם מובנת-מאליה (וכוונתו בודאי לשתי תכליות: — חסכון בייצור ובתחזוקה — חסכון כספי ופיסי, כאחד; והשגת נייודות-מכסימום — הן בתחום האיסטרטגי והן בזוה הטקטי — בתפעול הטילים). אך הוא מוסיף ומציין כי "אם היכפלת פי-שנים את כושר-המטען של טיל לצורך תפעולו במשימה "גרעינית", לכשתדרש — יש לשער כי לאמתו-שלידבר היכפלת את מידת התועלת שבכלי-זין זה פי-ארבעה: — שכן ע"י כך איפשרת (על אותו בסיס עצמו של סיוע-לוגיסטי ושל סידורי-תפעול) גם החלפת המטען-הגרעיני, שהועד לאותו טיל, על ידי מטענים נושאי עצמת-אש, או אמצעי-פגיעה, מסוגים אחרים". והוא מסיים באמרו: — "הרי שהצעת היא, בקיצור, שנגדיר את הצרכים שלנו (בשעת תכנון טילים) באופן כזה שיאפשר לשרת את שתי התכליות שלנו במחיר-המינימום".

רואים אנו כי השאלה הוצגה ע"י גנ' מאדאריס בהרצאתו כענין של כדאיות ותכליתיות; ואין ספק שיש-יש יסוד לדבריו אלה. אולם מאחורי הצגה זו של השאלה נראית גם בחינה נוספת — ולא פחות יסודית — שבה. כאן לפנינו — בגילוייה המיושם בתחום-החימוש — אותה מגמה עצמה אשר בוטאה בזמן האחרון גם בצבאות אחרים (ובין השאר, באופן ברור מאוד — בארגון החדש, לפי מה שנתפרסם סמוך לתמוני קיץ 1958, של עוצבות הצבא המערב-גרמני, המוקסם-הולך עתה); והלא זוהי המגמה לבנות עוצבות כאלו אשר תהיינה מסוגלות, במידה-שווה, להפעלה אלטרנטיבית: — או במלחמה "גרעינית" — או במלחמה "רגילה". תנאי לכך, כמובן, שחימושן יצלח לשתי משימות אלו גם-יחד — וקשה לפקפק בכך כי זוהי המשמעות היסודית ביותר של הסוגיה שהועלתה בהרצאת הגנ' מאדאריס. עם זאת, יש כמובן במגמה מפורשת כזו לא רק משום הכשרת הכוחות לפעולה בכל סוגי המצבים בהם עלולים הם להדרש לפעול — לא רק במלחמה-רבתי כללית אלא גם במלחמה "מוגבלת" או "מקומית" (אשר לגביה רב יותר, כידוע, הסיכוי לשימוש בלוחמה בלתי-גרעינית בלבד) — אלא אף משום השארת פתח-פתוח אל האפשרות לנקוט בכלל אורח-לחימה בלתי-גרעיני; ויתכן — אף בהתנגשויות

מזוינות בעלות אופי ומימד נרחבים יותר מהמסגרת ה"מקומית" גרידא. כמובן, שהמדובר כאן הוא רק במגמה לקיים אפשרות כזו, ואין בכך כל ערובה שהיא שאמנם כזאת תהיה התפתחות הענינים במקרה של איזו התנגשות אפשרית החורגת מן המימד ה"מקומי". אך גם נטיה בלבד כזאת — יש בה מן המענין; וביתר כשיתכן והיא משקפת שיקולים חדשים של המעצמות, שנתעוררו אולי לנוכח התמורות המתמידות באמצעים הטכניים ובכוחות. עדיכמה שלא יראה הדבר כמשונה — יתכן כי הסיכוי הרב ביותר להתפתחות מעין זו, הנרמזת בקיום האפשרות הנ"ל, ינתן במקרה שהמדע יגלה חומרי נפץ בלתי גרעיניים בעלי כוח מחץ שיעלה במידה נכרת על המצוי עדיכמה בתחום חומרי הנפץ הכימיים.

ב.

תוך "הצצה לעבר-העתיד" מנסה גנ' מאדאריס לשטח בפני קהל באי-הועידה "רמז-מה למגמות-ההתענינות" של פיקוד-החימוש-הטילי. בראש מגמות-ההתענינות אלו מציג הוא את "הצורך הדחוף בטיל-מונחה שיש ביכולת אדם לשאתו" ואשר "יתן בידי הרגלי כלי-זיון קל, מדויק וקטלני שישמש למכלול תכליות שונות". והוא פורט את תכונותיו הנדרשות: — כלי-זיון זה חייב להיות קטן-דין בשביל שהחייל-הרגלי יוכל להרימו ולהפעילו, קל-דין בשביל שניתן יהיה לשאתו ולטלטלו במסיבות הקשות שהקרב גוזרן על החייל, וכן מהיר-הגבה-ופעולה, פשוט ונוח-לתפעול — ועם זאת אף מוצק-דין כדי שלא יידרש בשבילו טיפול-תחזוקה כלל, או רק טיפול מועט בלבד. כלי "כל-בו" זה צריך שיוכל "להגן על איש-הרגלים בפני התקפות עליו שתיערכנה ע"י שריון, לוחמים-רגליים או כוחות-אוויר, ולעזור לו לפצץ עמדות-מבוצרות".

עד כאן — כה נמרצת וממצה הנה לשון-ההרצאה, עד שבצעם אין התמונה שהיא יוצרת זקוקה עוד לשום השלמות ופירוטים. המדובר הוא בטיפוח כלי-זיון טילי שיהיה ממש "אוניברסלי" — פחות או יותר בדומה לרובה, כלי-זינו הכל-כולל-כמעט של הרגלי, כפי שהתפתח במהלך המאה הי"ט וחלקה הראשון של המאה הכ' (על כל האחידות והגמישות — שבמבנה הכוחות, ובתפעולם — המתאפשרות ע"י כך). אלא שהעיקר במובאות אלו מדבריה-ההרצאה הוא, כמובן, לא באפשרות השוואת היסטוריות סתמיות, שמוכרחות להשאר ערפלויות-במצאת, כי אם בהבהרת סיכויים ממשיים בתחום לוחמת ה"מחבר הקרוב". כאן יהיה בודאי ערך-קובע לתשובות שתינתנה ע"י המציאות לשתי שאלות.

● עצם-אפשרותו של כלי-זיון טילי "כוליכול" כנ"ל (עכ"פ, כלי-זיון לרבים — להבדיל מאיזה מנגנון יקר-מציאות שרק מעטים מאוד יזכו בו) תיקבע, כמובן, ע"י מידת הזול או היוקר של ייצורו ורכישתו; ואין צורך להכביר דברים על-כך.

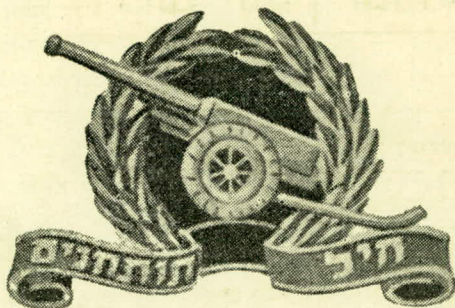
● מידת ערכו — ורישומו — הממשיים בשדה-הקרב תהיה ללא-ספק מותנית ומושפעת (ומוקדם לומר — כיצד) ע"י כך האם ישולב בו גם יסוד כלשהו של פעולה גרעינית.

בקשר לזאת יש להזכר אולי בכך כי כבר לפני שנה שנה-יחצית או שנתים החלו להתפרסם בעתונות-הצבאית של ארה"ב רמזים וציורים, בחלקם בנאומיהם והרצאותיהם של אנשי צבא, בענין הצורך (והניסויים במגמה זו) להקטין ולהקל כלי-זיון גרעיניים במידה כזו, עד שלא רק יהיו ניתנים להיירות ע"י מרגמות (דבר שכבר הושג כנראה לפחות בצבא אחד) אלא שאף יגיעו ל"מימדיו של רימון"... אפשר, כמובן, שציורים כאלה לקו בהגזמה יתרה; וודאי שיש להביא בחשבון את הטענות המדעיות-הטכניות כי הקטנה כה מרחיקה-לכת של כלי-משחית אטומיים איננה אפשרית כלל. אך קשה שלא להזכר בעובדה כי טענה דומה הושמעה בכל מקום, לפני 9-8 שנים, שעה שנשאלו אנשי-מדע בענין האפשרויות להקטנת מטען-נפץ אטומי במידה הנדרשת לשם שימוש בו בתור פגז בתחת-כבד — ולתכליות "נשק-אטומי-טקטי" בכלל; והרי התשובה אף אז היתה כרגיל שלילית בהחלט — והתוצאה הסופית ידועה. ברור מאילו, שאילו רק הושג בפועל צירוף כזה, של "נשק-פרט" (או בדומה-לזה) טילי החמוש אף במטעני-נפץ גרעיניים-זעירים המאפשרים את תפעולו הטקטי במסגרת לוחמת-רגלים — הרי שהיתה באה, במקרה זה, מהפכה גמורה בכל מושגי ה"אפשרי" וה"בלתי-אפשרי" במציאות-הלחימה.

(סוף בעמ' 87)

תחרות רשימות

מס' 1/1959

מערכת "מערכות" ומפקדת קצין תותחנים ראשי מכריזים על תחרות שנתית

בכתיבת מאמר בנושא ארטילריה

על שם

סג"מ לבנון בן-ציון ז"ל

נושאי התחרות לשנת 1959:

א. הגנת עמדת ארטילריה

ב. דמות מפקד-שאינו-קצין

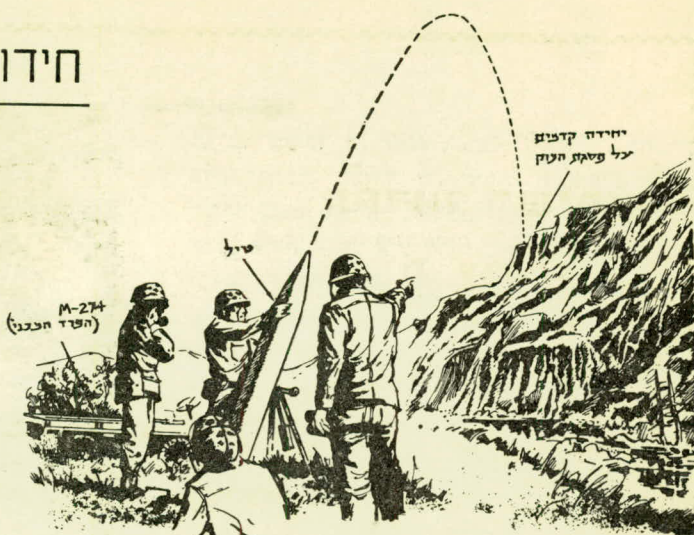
בחיל-התותחנים

תנאי התחרות:

1. רשאים להשתתף בתחרות קציני חת"מ, בשירות סדיר או בשירות מילואים, בכל הדרגות.
2. המאמרים יכילו לא פחות מ-1500 מלה ולא יותר מ-3500 מלה.
3. אין להשתמש בכתיבת המאמר בחומר מסווג. שימוש בחומר מסווג יפסול את המתחרה.
4. המאמרים יוגשו תחת שם בדוי שייכתב בראש המאמר. המתחרה יצרף למאמרו מעטפה סגורה הנושאת את השם הבדוי מבחוץ והמכילה את שמו, דרגתו ושם יחידתו בפנים.
5. המאמרים יישלחו למערכת "מערכות". על גוף המעטפה יצוין "תחרות על שם סג"מ בן-ציון לבנון ז"ל". המאמרים יגיעו למערכת "מערכות" לא יאוחר מ-1 ביוני 1959.
6. מפקדת קצין תותחנים ראשי קבעה שלושה שופטים. החלטת השופטים תתקבל ברוב קולות ותהיה סופית.
7. פרס בסך 50.— ל"י ינתן לבעל המאמר הטוב ביותר. המאמר יתפרסם ב"מערכות".
8. מערכת "מערכות" תהיה רשאית לפרסם את המאמרים שיתקבלו לתחרות בגליונות "מערכות". במקרה זה יקבל בעל המאמר את שכר הסופרים המקובל.

חידושי נשק וטכניקה

לעת עתה הועד טיל-המטען הח-
דש על-ידי צבא ארה"ב למספר
תפקידים בשדה-הקרב הנראים כבר
היום כחיוניים: המצאת אספקת-
חרום לפלגות הנמצאות במצב מבו-
דד עקב תנאים טופוגרפיים או פעי-
לות איים (כמתואר בתמונה שבעמוד
זה); בחינת הרדיואקטיביות שבמ-
קום מסוים ודיווח עליה (הבדיקה
תיעשה כנראה על-ידי "מונה-גייגר"
שיותקן בטיל, והדיווח — מן המקום
הנבחר שאליו יוטל — באמצעות

טיל-אפסניה בליסטי

משדר מיוחד); הגברת קצב-ההסתערות וניידות
הפלגות-הקדמיות בשעת התקפות נחיתה על חופים;
וכן ביצוע ה"תבצור" של מאגרי-אספקה אצל היחידות
הקדמיות במחפה שעות החשיכה.

ניתן לסגל את הטיל גם לפעולה תוקפנית, על-ידי
שיוטענו לתוכו נפלים, חומרים כימיים או חנ"מ.

ניידותו של ה"זרקן" רבה: לא זו בלבד שבשבילו
ובשביל מתקן-ההטלה שלו מספיק "פרד מכני" אחד,
אלא שבשעת הכרח יכול צות בן שלושה אנשים
לשאתם. נערכים עתה ניסויים בענין הקנית סוגי
יכולת נוספים לטיל החדש: להנחתת כבל אל מעבר
לנהר; להנחת קוי קשר אל צופים קדומניים; להטלת
עשן מחפה ולעוד שימושים טקטיים דומים.

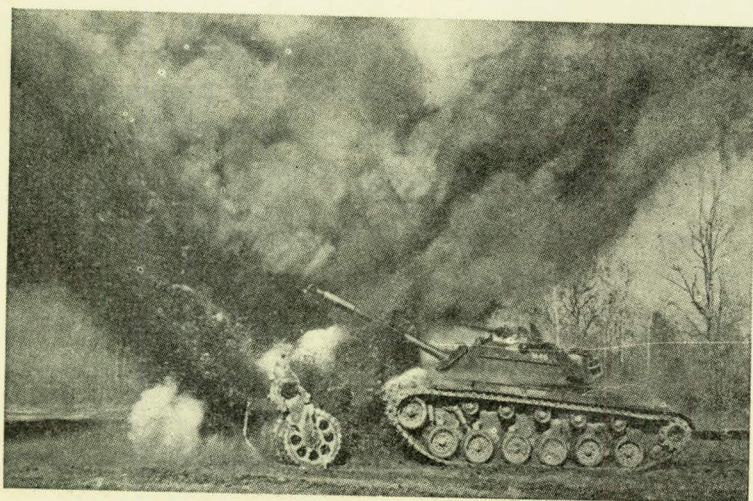
השפעה רבת-ענין על מצבים טקטיים אפשריים
עשויה להיות ל"טיל-אפסניה" חדש אשר פותח
לאחרונה על-ידי צבא ארה"ב.

כשמו, "לובר" — בעברית "זרקן" — כן הוא.
הוא נועד להמציא אספקה חיונית לידהן-ממש של
יחידות-בחזית אשר קשה ביותר להגיע אליהן —
והוא "זורק" אליהן אספקה זו.

יש הסבורים שהוא מבשר את בואם בעתיד אף
של טילים גדולים יותר אשר "יהיה בכוחם ביום מן
הימים, לידות' משאות חיוניים גדולים על-פני יבשת
שלמה, או אוקינוס, תוך דקות ספורות".

Lobber (*)

"גלגלת" מכלה-מוקשים חדשה בצבא ארה"ב

נראה שמצוי שכלול נוסף
באבזור החדש לפינוי מוק-
שים שהונהג עתה בצבא אר-
ה"ב, בעקבות קודמיו הרבים
(בדמות גלגלים, מורגים ו-
כיו"ב) — שכן "גלגלת" זו
הנדחפת ע"י טנק, שנועדה
לפרוץ שביילי-מעבר בטוחים
כתוך שדות מוקשים מן הסוג
המופעל על-ידי לחץ, מודי-
עים עליה כי היא עשויה
גלגלי פלדה רבת-חוסן, אשר
יהיו מסוגלים לעמוד בפני
פגיעתו של מוקש נ"ט.

בדים, ובעיקר ב' "Economist" הלונדוני. מחקרים אלה הסתכמו בשורה של חוקים ונוסחאות, חלקם מוגדר באופן ברור והמתמטי ביותר, וחלקם מדויק אמנם פחות — אך אינו פחות ברור וקבוע מן השאר. המפתח לכל מחקר שנעשה על-ידי פרופ' פארקינסון סון הם חיפוש העובדות שבמציאות וחשיפתן, תוך הוקעת כל אותם תהליכים ותאוריות אשר הם, כביכול, המשמשים יסוד לכל הארגון החברתי-ציבורי בימינו. בדברי הפתיחה שלו לקובץ "חוקים" זה מסביר המחבר ש"לצעירים-בימים, למורי בתי-ספר וכן לאלה המחברים ספרי לימוד בנושאי היסטוריה חוקתית, בעיות-המדיניות וענינים-שוטפים — לכל אלה נראה העולם כמקום רציונלי, פחות או יותר. הם מעלים כנגד עיני-רוחם בחירת נציגים, שנבחרו בחירה חופשית מבין האנשים אשר הציבור רוחש להם אמון. הם רואים בדמיונם תהליך אשר לפיו הנבונים והמוכשרים שבכל אלה הופכים להיות שרי אותה מדינה. הם מתארים לעצמם כיצד רבי-התעשייה, אשר נבחרו באורח חופשי על-ידי בעלי המניות, בוחרים לתפקידי-מנהל אחראיים את אלה שהוכיחו את יכולתם בתפקיד צנוע-יותר. אכן, קיימים ספרים האומרים בפה-מלא או המרמזים זאת ברמיזה-אילמת, כי הנחות אלו אמנם קיימות במציאות. לעומת זאת, לאלה שיש להם נסיון מעשי כלשהו, אין הנחות אלו אלא דברים שבגדר גיחוך... יש על-כן משום ברכה בכך שתישמע מדי-פעם התראה בענין זה. ישמרנו השם מכך שמתלמדים יחדלו מקראו ספרים במדעי-מנהל-ציבורי או עסקי, — אולם בתנאי שספרים אלה יוגדרו כספרות-יפה. לכשיקבע מקומם בין הרומאנים של רידר-הגארד או ה. ג. וולס, ובהקראם במעורב יחד עם כרכים העוסקים בספינות-חלל ואנשים-קופים, לא יהיה בספרי-לימוד אלה כדי לגרום נזק לאיש; אך המציב ספרים אלה על מדף אחד עם ספרי-ידע בסיסיים, עלול להמיט בדרך זו רעה הרבה יותר גדולה מכפי שעשוי הדבר להיראות ממבט-ראשון".

סא"ל שלמה גזית

מדעי החברה אינם נחשבים בדרך כלל למדע מדויק; התהליכים והתופעות, אשר מדעים אלה מנסים ללמד, לחקור ולנתחם, מוטברים על-ידי אנשי המדע כמגמות, נטיות או כיוונים — אך מעולם לא ניסו לפשט את הגורמים השונים ולהגדיר כל אחד ואחד מהם במונחים מתמטיים כמעט-מוחלטים. כך שבסופו של דבר ניתן לסכם את התהליך ולצקת אותו לתוך "מיכל" של נוסחה ברורה וקבועה (אף כי לא תמיד פשוטה ביותר). פרופסור נורתקוט פארקינסון הוא כלכלן בריטי ומומחה למדעי המדינה, אשר ניסה לעשות במקום בו נכשלו קודמיו, ניסה — ואף הצליח.

הספר "חוק פארקינסון" (*) הנו למעשה סיכום עבודות המחקר המקיפות והממושכות שניהל המחבר, שבחלקן זכו לפרסום מוקדם בכתבי-עת שונים ומכונים

(*) "Parkinson's Law or The Pursuit of Progress", C. Northcote Parkinson מורי (John Murray) לונדון 1958.

למראה-עין ראשון — ודוקא בגלל סגנונו המדעי המכובד של מחקר זה — נדמה כאילו אינו אלא סאטירה-רבתית על חיי החברה בימינו. המחבר אף אינו מנסה להימנע מיצירת התרשמות זו. להיפך: — הוא מרחיב ומפשט את נוסחאותיו עד לאבסורד, ובר מתכון. דא עקא, קריאה יסודית-יותר וקצת הרהור בנושא מביאים אותך לידי שאלה — האמנם אין זו אלא מהתלה? וכל הדוגמאות הרבות (שכולן אמת-לאמיתה), אשר משמשות בסיס ל„חוקיו“ של פאר-קינסון — האין בהן כדי לאלף? יפשפש כל אחד בנוסיונו האישי, ומיד ייתקל ויזכר בדוגמאות ובמקרים המוכרים לו, המאשרים לחלוטין את תורתו של המחבר.

האמנם משנתו של פארקינסון יש בה חידוש כל-שהו? אדרבא, רשימות ומאמרים למאות ולאלפים כבר הופיעו בנושאים אלה. כולם תוקפים את תהליך הביורוקראטיזציה הקיים כמעט בכל גוף חברתי וציבורי ובכל משטר ומשטר. יש העושים זאת ביתר תכיפות; ויש — בתכיפות פחותה. מי ברצינות ומי בסטירה.

חידושו של פארקינסון מתבטא בעצם בכך, שעל-אף המעטה החיצוני הקל והמגוחך-קמעה, מתכון הוא בכל-זאת להוכיח שכל חוקיו אמנם חוקים הם, ותהליכים קיימים-בפועל — וניתן אפילו גם להלבישם בלבוש נוסחה מתמטית, פשוטה למדי.

ניטול לדוגמה את ה„חוק“ הראשון, המסביר את תהליך התרחבותו של מנגנון מנהלי. „העבודה מתפשטת ומתרחבת, באופן שתמלא את הזמן לביצועה“. ואכן, מסביר פארקינסון, אין הכרח שיימצא קשר כלשהו בין העבודה שיש לעשותה לבין גודל המנגנון המופקד על מילואה. יתר על כן, מסביר המחבר, גודל המנגנון — או, נכון יותר, קצב התרחבותו — יהיה קבוע בין אם העבודה שיש לבצעה תגדל או תפחת, או אפילו תעלם כליל.

הנחות-היסוד הן שתיים: „א) כל נושא-משרה שואף להרבות עובדים כפופים-למרותו — ולא ליצור מתחרים לעצמו“ (וב) „נושאי-משרה יוצרים עבורם דה אחד למשגהו“.

נתאר לעצמנו את א, פקיד ממשלתי הסבור

שעומס העבודה עליו גדול מדי (ולא נתיחס כלל לשאלה האם עומס-יותר זה הוא אמתי או דמיוני, והרי יתכן מאוד שזוהי פשוט תוצאה של הודקנותו של א וירידת כושר-העבודה שלו). לפניו שלוש דרכים: הוא יכול להתפטר מתפקידו; הוא יכול לבקש לחלק את עבודתו עם פקיד, ב; והוא יכול לבקש את העסקתם של שני עוזרים ג ו-ד. מעולם דומני, לא היה מקרה של פקיד שבחר בדרך זולתי השלישית. על-ידי התפטרות הרי הוא מאבד את זכויותיו לגמלא. על-ידי השואת ב לרמתו בסולם התפקידים הוא מקים לעצמו יריב ומתחרה על משרתו של ק, שעה שזה האחרון מגיע לפרישה (והרי סופו של דבר שזה יקרה). א יעדיף על-כן למנות את ג ו-ד, שני פקידים-זוטרים, כעוזרים לו. הדבר יוסיף למעמדו, וכן — כתוצאה מחלוקת התפקידים בין השניים — ישאר הוא היחיד המבין ומתמצא בעבודות שניהם.

להסתפק במינויו של ג — זאת לא יתכן. כי במקרה זה, כאשר ג מחלק את העבודה עם א, יזכה הוא ממילא לאותו מעמד שלא רצה א לתתו ל-ב; מעמד זה יתבלט עוד יותר אם נזכור ש-ג הנו יורשו הטבעי והאפשרי היחיד של א. מכאן — שהעוזרים חייבים להיות שניים לפחות, כך שכל אחד מהם יירא ויחשוש בפני עלית מתחרהו.

וכאשר ג, בבוא תורו-הוא, יתאונן על עומס-יותר (ואין ספק שיעשה כן) — ימליץ א (ובחסכמת ג, כמובן) על מינוי שני עוזרים ל-ג. אך הדרך היחידה למניעת סכסוך בתוך משרדו תהא למנות גם עוזר-רים ל-ד. על-ידי הוספת העוזרים ה, ו, ז ו-ח — הופכת עליתו של א לודאית-כמעט.

אנו מוצאים, איפוא, שבעה פקידים העושים את מלאכתו הקודמת של אחד. וכאן ניתקל בהנחת-היסוד השנייה. שכן, שבעה עובדים אלה מעסיקים איש את רעהו במידה כזו — עד שכולם עובדים עבודה מלאה; ו-א אף עובד עתה קשה מבעבר.

מסמך בדואר-הנכנס מגיע לידי של אחד מן השבעה. ה יעיין בו — ויחליט שהנו בסמכות-הטיפול של ו. זה, מצדו, יכין טיוטת-תשובה בשביל ג, הלו יעבור על הטיטה, ישנה אותה מן-היסוד — וישאל אחר-כך לחות דעתו של ד. זה האחרון יעביר שוב את המסמך לידי של ז לטיפול. אך ז יוצא באותו זמן לחופשה, והוא מעביר על כן את המסמך לטיפולו של ח. ח מכין תזכיר קצר, שייחתם

בידי ד, ויוחזר ל-ב. זה מתקן את הטיוטה וממציא את הנוסח הסופי ל-א.

מה יעשה א? תהיה לו כל הצדקה לחתום על המסמך מבלי לקרוא, מאחר והנו טרוד בשאלות רבות אחרות. הוא יודע שהוא עתיד להחליף את ק בשנה הבאה, ועליו לבחור בין ג ל-ד כיורשיו. כמו כן הרי נאלץ להסכים לחופשתו של ז, אף כי עדיין אינו זכאי לה. והוא מודאג, האם לא חייב היה להק" דים ולשלוח לחופשה את ח, הזקוק לה מסיבות בריאות.

כן מונחת בפניו תביעתו של ו לתוספת שכר, עבור שעות נוספות שעבד בזמן הועידה שקוימה לאחרונה — וכן בקשתו של ה לעבור למשרד-הסעד. נודע ל-א ש-ד מאוהב לאחרונה בכתבנית נשואה, וכי ו ו-ז שוב אינם מדברים ביניהם, השד יודע למה. על אף כל אלה, א הוא איש בעל-מצפון. למרות טרדותיו הרבות — שכולן נוצרו מעצם קיומם של עוזריו הרבים — לא הוא האיש אשר יתחמק ממילוי תפקידו. הוא יעיין בטיטסה בקפידה, יפסול וימחק את כל השינויים שהוכנסו ע"י ג ו-ח — ויוחזר את המסמך לצורתו המקורית, כפי שהוכנה על-ידי ו. הוא יתקן את שגיאות הכתיב וההקדוק (לעולם אין איש מן הצעירים הללו יודע לכתוב בלשון נכונה!);

וסופו של דבר שיוצאת מתחת ידו אותה תשובה עצמה שהיתה נכתבת על ידו אף אילו לא היו ג ו-ד קיימים כלל.

נמצא כי אנשים מרובים יותר נזקקו לזמן רב הרבה-יותר בשביל להגיע לאותה תוצאה עצמה. אף אחד מהם לא נשאר בטל, הכל עשו כמיטב ידיעתם ויכולתם.

הבה ונראה עתה את העובדות שעליהן מבסס פארקינסון את תיאורו. הצי-המלכותי הבריטי מנה ב-1914 146.000 קצינים ומלחים, 3249 אנשי סגל-מנהלתי במספנות ו-57.000 פועלי-מספנות. ב-1928 היו בו רק 100.000 קצינים ומלחים — ולעומתם 62.439 פועלי-מספנות; אך הסגל המנהלתי מנה אותה שנה 4558 אנשים. באשר לאניות הצי — היו אותה שנה רק 20 אניות-מערכה לעומת 62 שב-1914. אך באותה תקופה גדל סגל הפקידים ונושאי-המשרה של האדמירליות (מיניסטרו-הצי, כולל את המטה-הכללי הצי) מ-2000 ל-3569, כך שזו הפכה להיות ל"צי עצום ונהדר על גבי היבשה" (כפי שנאמר מתוך לעג בסוף שנות העשרים).

ניטיב להתמצא במספרים אלה כשנערך אותם בצורת טבלה: —

תוספת או פחת באחוזים	ה ש נ ה		ה פ י ר ו ט
	1928	1914	
(-) 67.74	20	62	אניות-מערכה בשירות-פעיל
(-) 31.5	100000	146000	קצינים ומלחים בצי-המלכותי
(+) 9.54	62439	57000	פועלי מספנות
(+) 40.28	4558	3249	פקידים ועובדים מנהליים במספנות
(+) 78.45	3569	2000	סגל האדמירליות ומטה-הצי

פרק זה, המטפל בחוקי-היסוד של פארקינסון, מסתכם בנוסחה המתמטית המוכיחה כי המנגנון, סופו לצמוח — ותהיה העבודה המוטלת עליו אשר תהיה — בקצב מתמיד של בערך 5.57% לשנה.

אם X יסמל את קצב ההתרחבות ו- K את מספר העובדים השואפים לעליה בדרגה על-ידי מינוי עוזרים וסגנים; אם יסמל L את הפרש-הזמן בין גיל המינוי לתפקיד לגיל הפרישה ו- M את מספר שעות-העבודה המוקדשות לטיפול בחליפת הפרטי-כלים והתזכורות שבתוך אותו מוסד, ו- N את מספר

למספרים אלה כדאי רק להוסיף, כי סגל-האדמיר-ליות גדל ב-1935 עד ל-8118 עובדים, ואילו ב-1954 התעצם והגיע ל-33788 אנשים.

ודוגמה אחרת — מוחשית אולי יותר — הם השי-נויים במשרד המושבות הבריטי בעשרים השנים האחרונות, שכן בשנים אלו הלכה הקיסרות הברי-טית ונצטמקה.

השנה	1935	1939	1947	1947	1954
המנגנון	372	450	817	1139	1661

והנהלים, הנמנים על סוגיות מנהל ציבורי וחברה
אנושית. יריעתה של סקירה זו קצרה מכדי לעמוד
בהרחבה על כל אחד ואחד מן הפרקים. נילק, איפוא
להצטמצם בציון עיקרי הנושאים בלבד.

פרק א' — "חוק פארקינסון" —
מתחם לתהליך התרחבות המנגנון "לפי קצב קבוע
ובלתי-מופרע", שכבר תואר לעיל.

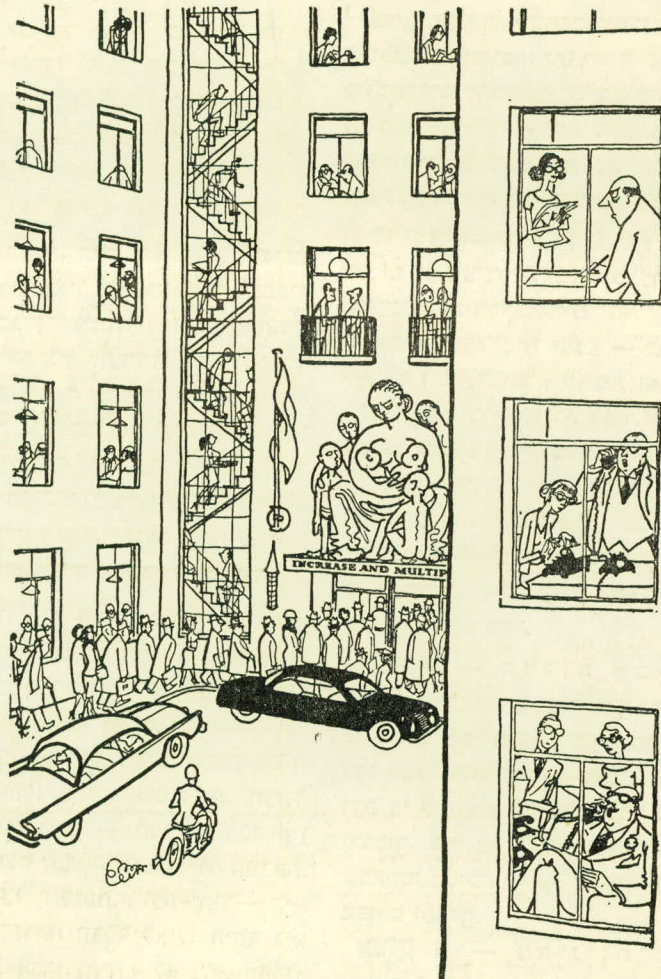
פרק ב' — עקרונות המיון והב-
חירה של אנשים לתפקידים.

המדורים או יחידות-הפעולה המנוהלים — אזי נגיע
לידי נוסחה האומרת:

$$X = \frac{2 Km + L}{n}$$

לפי נוסחה זו — לדברי פארקינסון — נמצא תמיד
שאחוז-ההתרחבות יהיה בין 5.17 ל-6.56 — כאמור,
ללא קשר בכמות העבודה («אם עבודה זו קיימת
בכלל») המועדת לביצוע.

ספק אם יימצאו רבים, אשר יהיו מוכנים לתת את

„פרו ורבו“

בפרק זה מתאר פרופ' פארקינסון את שיטות המיון
והבחירה השונות הקיימות: זו המבקשת לברר את
ייחוסו של האיש; זו המתעניינת בקשר המשפחתי
למעגל המשפחות ה„מסורתיות“ הפעילות בתחום
הנדון; זו החוקרת אחר הישגיו הספורטיביים של

מלוא-אמונם לנוסחתו זו של פארקינסון; אך רב
יותר הספק, אם יימצאו כאלה, אשר יתכחשו לעצם
קיומו של התהליך המתואר כאן.
הספר כולל עשרה פרקים. כל אחד מהם עוסק,
כבנושא בפני עצמו, באחד מן החזיונות, התהליכים

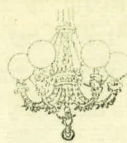
של משתתפים מתבטלים סיכויי העבודה התכליתית של אותו גוף. גם על מוסד מעין זה חלה הנטיה הטבעית להתרחב ולהתעצם; והמסקנה היא שהמספר הרצוי הוא בסביבות 5 אנשים. מאידך גיסא, בעבור הגוף את הגבול של 20 איש מאבד הוא את יעילותו לחלוטין, והופך למעשה לאספה המאשרת הצעות והחלטות של גוף-משנה מצומצם יותר, המתהווה בתוכו (רשמי ומוכר — או להיפך, חסר כל מעמד מאושר).

כדאי אולי לציין שברשימת הממשלות המובאות כדוגמאות, מופיעה ישראל עם 17 חברי ממשלה, כשהונדורס, לוכסמבורג, האיטי, איסלנד ושבוצ'ריה הן בקצה הנמוך — (עם 6—7 חברים בממשלותיהן) והדמוקרטיות העממיות עם ברית-המועצות בשיא (ממשלתה מונה 38 חברים), בקצה האחר.

פרק ד' — רצון הבוחרים. מה בעצם רוצים העם והבוחר, וכיצד מתנהלים הדברים הלכה למעשה בבתי-הנבחרים השונים? ברור שהדבר היחיד שכמעט ואינו קובע — לפי פרופ' פארקינסון — זהו רצון הבוחר; לעומת זאת הרבה יותר ממנו קובעים סידורי הישיבה בבתי-הנבחרים, או הטכניקה של שכנוע צירים מהססים ופוסחים-על-הסעיפים, כל המלאכה נעשית במסדרונות, לפני הישיבה; והדיון עצמו, על הנאומים הרבים שמשמיעים במהלכו, נמצא מיותר וחסר כל ערך מעשי. שכן מקובל כי מעולם לא שינה עדיין איש את דעתו בגלל נאום של ציר זה או אחר.

פרק ה' — הלכות מסיבת-קוקטיל. פרק זה חייב לשמש מורה-דרך לכל אחד החייב, מרצון או מאונס, לבלות פרק-זמן נכבד במסיבות הקוקטיל, לכל השאלות הרבות: — מתי להגיע למסיבה; על מה ועם מי לשוחח; לפי איזה סדר לעבור מאיש לאיש; ולבסוף, איך מזהים את האנשים ה"באמת נכבדים" שבאותה מסיבה — על כל אלה ניתן בפרק זה מענה מפורט ומאלף.

פרק ו' — מדיניות-כספים גבוהה. אנשים המבינים במדיניות-כספים בדרג הגבוהה נמנים על אלה שהנם בעלי נכסים גדולים — ועל אלה שאין להם פרוטה לעצמם, אך הנם מומחים במדעי הכלכלה והכספים. דא עקא, שועדות-התקציב השונות מורכבות בעיקרן מן הסוג השלישי — אלה, שאינם בעלי הון עצמי ואינם מבינים בכלכלה. התוצאה היא ממש מפתיעה, לדברי פארקינסון, וניתן

המועמד ואת סוגי הספורט בהם הוא עוסק; שיטת המבחן בכתב, בנושאים שאין להם כל קשר לתפקיד המוגדר; או שיטת מבחן-האינטליגנציה, המאפשרת אפילו לאנאלפבית להתקבל לתפקיד. והוא ממשיך בניתוח הדרך הטובה ביותר, לדעתו, להשגת מטרה זו. דרך זו מתבססת על הרכבת קבוצת נתונים מוקדמים כאלה (שיפורטו במודעת-המכרז) אשר מראש מובטח, שכל מי שאינו מתאים לתפקיד לא יציע כלל את מועמדותו; שלא יתיצב למעשה, אלא יחיד — ואכן הוא יהא האיש המתאים לתפקיד.

בדוגמה, בה הוא מדגים שיטה זו, מציע פרופ' פארקינסון נוסח מודעה, המפרטת את הנתונים הדרושים למשרת ראש-ממשלה, והוא ממשיך: — והיה אם לא יתיצב אף מועמד — יש פשוט לפרסם את המודעה שנית תוך הקלת נתון זה או אחר. מאידך גיסא, אם חלילה יתיצבו שני מועמדים — הרי גם בכך אין קושי, עליך פשוט לשאול את הפקידה הנוכחת, מי מן השנים עדיף לדעתה, ובחירתה — היא תהא הקובעת. נראה הדבר כאילו היתה כאן בחירה מקרית ושרירותית? לא ולא, מסביר פארקינסון, זו פשוט תוספת עוד נתון אחד — הלא-הוא ה"Sex Appeal".

פרק ג' — מועצות ועדות וממשלות. בפרק זה מנסה המחבר להגיע לנוסחה שתקבע, מהו הגודל האופטימלי של ועדה או מועצה, המאפשר עבודה תקינה ויעילה; והחל מאיזה מספר

של "חוסר מעש" ו"קנאות". בכל מוסד אשר שתי תכונות אלו מצטרפות יחד בהנהלתו — סופר-של-דבר שתצמח היארארכיה שלמה של לא-יוצא-לחיים, וכל זה, לרוב מתוך חשש וקנאה במישהו, העלול להגיע לתפקיד בו הוא עלול להביא סדר ויעילות במוסד. החסמקנאות היא מחלה-רווחת בכל מוסד ובכל מנגנון, אך יש שלבים, בהם נדבקת המחלה ועוברת מאיש לאיש, מדרג לדרג, וסופו של דבר שהיא מתפשטת במוסד עד ששוב אין לעקרה מתוכו. פרופ' פארקינסון מרחיב בתיאור המחלה, מפרט את שלושת שלבי התפשטותה, מגדיר את השלבים שבהם ניתן עוד להציל את המצב — ולעומתם את אלה, שבהם אין כבר ברירה אלא לשרוף את המוסד על כל הציוד והניירות שבתוכו, לבל תעבור ממנו מחלתו הלאה ותדביק גופים אחרים, שטרם נוגעו.

פרק י' — גיל הפרישה. בפרק אחרון זה של הספר מסביר המחבר את הנוסחה, לפיה ניתן לקבוע מהו הגיל הטוב ביותר הן לפרישה והן להחלפת איש בתפקיד על-ידי הדור החדש שצמח. ועובדה מענינת היא, שחילופי המשמרות — כך מוכיח המחבר — אינם נעשים בשיטת "מאב לבן" אלא בהבדל גילים קטן יותר. הפרש הגילים הרצוי ביותר

להגדירה בתור "חוק הזוטות". כלומר, כלל האומר: — הזמן המוקצה והמבוזבז בוועדות אלה, בכל סעיף שעל סדר-היום — עומד ביחס הפוך לגודל הסכום בו מדובר.

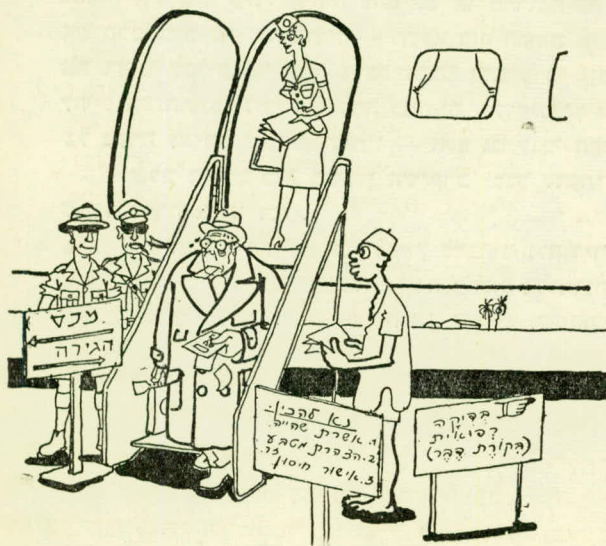
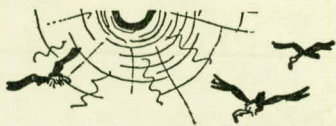
פרק זה כולל דוגמה משכנעת, כיצד מסכמים תוך שתי דקות ומחצית-דקה ענין של הקמת כור אטומי, אשר יעלה 10.000.000 ל"ש, ולעומת זאת — כיצד דנים במשך קרוב לשעתיים על 350 ל"ש המוקצות להקמת סככה לאופניים לעובדי המשרד.

פרק ז' — הדרך להצלחה. מהי הדרך העדיפה לצבירת הון? כאן מעבירים לפנינו מספר שיטות, כשמוקד-המצלמה מתרכז בעיקר בשיטתו של הסיני הקבצן שהפך למיליונר. עיקר הבעיה של המטפס ועולה בסולם-ההתעשרות הוא, כיצד להתגבר על הפיתוי לחקות את מנהגיה של חברת בעלי-הנכסים הכללית — וכיצד להתחמק מתשלומים למס-הכנסה.

פרק ח' — בניני-פאר ויעילות. אל נתרשם מבניני-פאר המוקמים למוסד זה או אחר. הנסיון — כך מוכיח לנו פרופ' פארקינסון — מורה, שכל מוסד הגיע לגמר התפתחותו, או אף לראשית גיוונו והתחסלותו, בעת שהוא מקים לעצמו את הבנין המפואר והמשוכלל אשר נועד לאכסנו — וכמובן בתואנה של השגת יתר יעילות בעבודתו ובניהול עניניו.

אין כל בטחון, ממשיך המחבר, כי אמנם יוכל הקורא להציל מוסד זה או אחר מכליה אך ורק על-ידי ביטול תכנית הקמת הבנין למוסד. עם זאת יעלה אולי בידו למנוע מוסד חדש, שזה רק הוקם, מחניקת-עצמו בדרך זו. שהרי אחרת עלול מוסד כזה להיות משותק ע"י עצם היותו כבר כליל-השלמות. הוא לא יכה שורש מחוסר מגע עם הקרקע; הוא לא יצמח באופן טבעי, כי הריהו כבר גדול ונישא. "ובראותנו דוגמה מעין זו" — מסכם פרופ' פארקינסון — "כמו למשל הבנין שהוקם לאכסן את ארגון האומות-המאוחדות — יניע המבין ראשו בעצב, יכסה את הגויה בסדין, ועל קצות-ההנות-רגליו יצא החוצה, לאויר הפתוח..."

פרק ט' — חסמקנאות. זהו שמה של המחלה, הנוצרת מצירוף התיבות

בין הדורות המתחלפים הוא 15 שנה.

הבעיה העיקרית היא, כיצד להפטר ממלא-התפקיד המסרב לפרוש. השיטה המוצעת על-ידי פארקינסון היא ההוגעה על-ידי נסיעות ועל-ידי טפסים. יש להעמיס על האיש נסיעות רבות ומיגעות בתכניותיהן הגדושות; ונוסף על אלו — למלא כל חלל פנוי שבזמנו על-ידי מילוי טפסים (בקשה לדרג כון, אשרה, הצהרות מטבע-זר וכו' וכו') — עד שיבוא ויבקש בעצמו לשחררו מהתפקיד.

אך, כמובן — מסיים הפרופ' פארקינסון — השיטה ידועה לו-עצמו היטב. ומיד לכשיכיר שהיא מופעלת כלפיו-הוא — ידע אף לחמוק מפגיעתה. אחרי הכל — הרי הוא, שלא כאחרים, צעיר עדיין ובמלוא-אונן; ואשר לו, — הרי ככלות-הכל, פשוט אין באמת כל מועמד המסוגל להחליפו ולרשת את מקומו...

* * *

כזהו הספר בקיצורו. באופן מרתק ומאלף עוסק הוא בנושאים ההולכים ומתרחבים, ומקיפים מעגלי-עניינים-ידמויות רחבים יותר ויותר. מה ענינו לנו?

ביסודו, אין המנהל הצבאי שונה באופיו מכל מנהל ציבורי אחר. אותם תהליכים, אותן תופעות רווחים גם בו. מאידך גיסא, הסכנה שבקפאון או בגלוי-התנוונות שבתחום הצבאי — חמורה אלה-מונים; שהרי כאן במקרה של כשלון לא תהיה זו רק פשיטת-רגל כספית של מוסד זה או אחר; כאן — עלול הכשלון להמיט כליה על אומה שלמה.

מבחינות מסוימות, רבה אולי הסכנה למגננון ול-מנהל הצבאיים אף יותר מזו שקיימת לגבי כל גוף ציבורי. ההבדל היסודי מתבטא בראש-וראשונה בח-סינותו הטבעית של המגננון הצבאי בפני ביקורת חופשית (בזכות הצנזורה הבטחונית הקיימת לגביו ומגינה עליו). מצב זה מחייב דריכות ותשומת-לב רבות פי כמה, למען ניתן יהיה לאתר את סימני המחלות ולחסל בראשיתן את כל התופעות המסוכנות אשר פרופ' פארקינסון כה מרבה לתארן.

קריאה בספר זה — ואף לימוד בו — עשויים לשמש תרומה חשובה בפיתוח המחשבה בנושאים אלה ובדירבונה; וככל שירבו המעיינים בספר — עשויים אנו לזכות לגישה ביקורתית-יותר ומעשית-יותר אל רבות מבעיותיו של המנהל הציבורי והצבאי.

אש-קרב / המשך מעמ' 64

במטוח אש-קרב עלול היריה להתיאש או מהרובה או... מעצמו. מכאן שחסר לנו עדיין באימוני אש-קרב שלב שיעורר בחייל — ודוקא בזה הפחות מצליח — את האמון ביכולתו לקלוע ויגביר את רצונו לקלוע. אי לכך, רוצה הייתי להציע כי יוכנס בשיטה זו עוד שלב אחד, אשר יתן לחייל את השנ' לירות למטרה בטוחים הידועים לו מראש עד — 300 מ' — ולהשיג אפשרות של בקרה לא רק לגבי פגיעותיו — אלא גם לגבי החטאותיו, דבר, שיאפשר את תקונן.

שלב ביניים כזה באימון אש-קרב ימנע לדעתי קפיצה מקיצוניות אחת לשניה — דבר שבכל מקרה איננו רצוי.

● ולסיום דברי מוצא אני לנחוץ להבהיר ולהגדיר את מטרתו של אימון אש-הקרב. הייתי מגדיר זאת כך: להבטיח שהחייל יירה במלוא המהירות האפשרית אל כל מטרה שתופיע, בכל טוח אפקטיבי שהוא, וישיג פגיעה או לפחות, ניטרול המטרה.

המכון למחקרים-איסטרטגיים

בשלהי 1958 נוסד בלונדון, ע"י קבוצת סופרים ואנשי ציבור המצויים אצל עניני צבא והגנה ובעיות מלחמה (ושלום) מוסד ציבורי חדש שמטרתו להפיץ ברבים ידיעה והבנה של סוגיות הבטחון החמורות העומדות בפני האנושות ובפני כל עם ועם — הוא ה"מכון למחקרים-איסטרטגיים". בתור המרכז הפעיל של מוסד חדש זה נקבע **אלאסטאר ביוכן**, מי שהיה במשך שנים אחדות סופרו של ה"אובזרב"ר הלונדוני בארה"ב והמשימש כיום כעורכו הצבאי. יש ענין בציון שניתן בשבועון בריטי רבי-השפעה (ובעל מגמה שמרנית) למסיבת-העתונאים הראשונה שנערכה מטעם המכון, בדצמבר 1958. "מר ניכסון, סגן הנשיא של ארה"ב, אשר זה-עתה ביקר בבריטניה — לא היה מוזק לו אילו קיבל מספר שיעורים, על כך כיצד עורכים מסיבת-עתונאים, בלתי רשמית" קטנה, מאת אלאסטאר ביוכן, בהודמנות שהלו הציג בימים אלה בפני מסיבה כזו את המכון למחקרים איסטרטגיים. א. ביוכן היה קצרי-ניסוח ממש כשם שניכסון היה מרבה-מילים; והיה עלינו להתפלא מאוד אם המוסד המחדש יסבול אי-פעם, כל עוד איש זה יתמיד כמנהלו, מאותה סתמיות אדיבה (והמלווה כרגיל הוצאות מרובות) אשר מוסדות כאלה לוקים בה תכופות. מטרתו היא להקים מרכז אשר יוכלו לסור לשם חוקרי סוגיות-איסטרטגיה ועתונאים, המעוניינים לברר לעצמם עובדות, בבקשם אינפורמציה; וכן מתפקידו לבחון ולחקור בבעיות איסטרטגיות — במידה שנודעת להן משמעות כללית ורחבה. מכון זה יוכל, למשל, לבחון את בעית שירות-החובה בכדי לקבוע מהו פרק הזמן המינימלי הנדרש בשביל ליצר חייל — שהרי השאלה האם, נאמר, תקופת אימונים בת 12 חודש הנה ארוכה דיה, או האם אימון שלא יימשך יותר מזה הנו בגדר בזבוז כספים מוחלט, יש בה משום ענין לכל הממשלות ה"מערביות". זה מזמן שברור הצורך במתן-ידיעות מוסמך בלתי-משוחד יותר על בעיות איסטרטגיות; ועתה הוכיח, מוסד "פורד" הנודע פעם נוספת את תבונתו שעה שסיפק אמצעי זה למתן ידיעה זו.

(המשך מעמ' 77)

שאלה אחרת היא לאיזה כיוון של התפתחות טקטית — ושל נכונות או אי-נכונות להשתמש בנשק-אטומי — היה מוליך אזי את הצבאות פוטנציאל-לחימה כה חדש, כה גמיש ומגוון וכליכך רב מחץ.

ג.

בהרצאתו זו בשלהי 1958 יכול היה גנ' מאדאריס להסתמך על ההנחה שהניח כבר בהרצאה קודמת שלו — בפני ועידת "אגודת צבא-ארה"ב" משנת 1956 — בדבר "יכולתם של טילים-מונחים ארוכי-טווח להטיס אנשים, ציוד ואספקה". גם הפעם עורר הוא, מחדש, את תשומת-ללבם של מקשיביו "לאפשרות-יישום זו של הטילים, העשויה להציג בפני האויב איום כזה בעורפו אשר אי-אפשר יהיה להלו להתעלם ממנו". המרצה הסתפק בציון סתמי (אך רב-משמעות) זה — ולא נכנס לפרטים נוספים בענין האפשרויות הכבירות עליהן דיבר בנימה כה מובנת-מאליה.

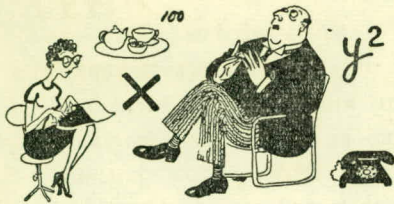
המרצה ודאי שצדק בהמעטו לדבר על נושא זה. וזאת משני טעמים: — האחד היה ללא-ספק הצד ה"בטחוני" שבסוגיה זו של פיתוח אמצעי לוגיסטי (וממילא, בודאי, גם איסטרטגי, ואף טקטי) כה מחדש ומהפכני; ואילו הטעם השני הוא חוסר-הצורך בהסברה נוספת על כך עד-כמה חידוש מעין-זה עשוי להשפיע על פניה-המלחמה בכלל, ולשנותם. עם זאת מן-הראוי לציין את העובדה כי דבריו אלה לא היו כבר בגדר "תיאוריה" בלבד. שכן צבא-ארה"ב (ואין זה מן-הנמנע, כמובן, שאף איזה צבא אחר) כבר מפעיל "טיל-תובלה"; אמנם, טיל שקטן בהרבה ממה שגרמו בדבריו הנ"ל של המרצה, ולטוחים קצרים-מאוד יחסית — אך שמבחינה עקרונית נועד בכ"ז לאותה מלאכה עצמה, של הטסת ציוד ואפסניה (אם כי, כמובן, לא של אנשים עדיין). טיל זה, לצרכים טקטיים בטוחים קצרים — המתואר בחוברת זו של "מערכות", במדור "חידושי נשק וטכניקה" — משמש מעין "מקדמה", זעירה אך ממשית, לטילי-המחר הענקיים, העשויים לפתוח אפשרויות מבצעיות לא-תשוערנה, אליהם נתכוון גנ' מאדאריס בציון הלקוני שבהרצאתו.

*

אכן, שלושה ציונים-דמזים קצרים — והם פתחים למגמות-התפתחות אפשריות העשויות לגרום לשינויים מרחיקי-לכת ביותר בכל מושגי ניהול-המלחמות בעתיד.

מי ומה בחוברת

היש מקום ל"חוקים" קבועים-זמניים גם בתחום חזיונות-החברה, בדומה לחוקים

המשפטיים? כשמדברים על "חוק" בהתפתחות חברתית בשטח זה או אחר, מתעוררת תכופות השאלה: שמא כאן לפנינו אשליה-עצמית של המדבר — או, אולי, מעשה "הוקוס-פוקוס" מכוון?

מזה שנים מתפרסמות בכלי-מבטא בריטיים רציניים רשימות שביסודן הנן ביקורת סוציולוגית שנונה ועוקצנית, אך עם זאת מהולות הנן במידה לא-מעטה של התבדחות

מרירה, והן באות בכיכול להרביץ תורה-חדשה בשם: "חוק פארקינסון"; "חוק", שבעל-הרשימות ("פארקינסון") ניסחו, והציגו כסמל למגמות ההתנפחות וההסתרבלות ה"אבטומטיות", המתבצעות-כמאליהן בתוך כל מנגנון מנהלי. רחוקה מאוד-מאוד מציאות זה"ל מן התמונות שתוארו בספר "חוק פארקינסון", לו מוקדשת סקירתו של סא"ל ש. גזית (עמ' 80); אך אפילו לשם הבנת מגמות מעין-אלו בצבאות הגדולים והעשירים משלנו — וכן, יתכן, בענפים אלה או אחרים בחייה האזרחיים של ארצנו אנו (ואולי גם לשם מניעה-מראש בעד כל נטיה כזו, באם תופיע?) — יש ויש ענין בכך שקוראינו יכירו את "תורת-פארקינסון" ולו על-רגל-אחת.

לפני שבועות מספר הופיעה בחוצאת "מערכות" המהדורה העברית של הספר

"מפקד-פלוגה", מאת הסופר האמריקאי הצעיר (על כל פנים — בשעת היכתב הספר, לפני כ-10 שנים) צ'רלס מקדונלד — אשר בהיותו עצמו מפקד פלוגה צעיר בזירת צרפת, בלגיה וגרמניה במסע-הקרבות המסיים של מלחמת-העולם-השנייה חזה-מבשרו את המבחנים, וחש את החוויות, אותן הוא מתאר בספר זה; סיפורו של קצין אמריקאי צעיר שהוצב לפלוגה ותיקה בזירת הקרבות באירופה; חרדתו כיצד יתקבל על כל אנשיו המנוסים, וותיקי הקרב, חיפוש נתיבים אל לב האנשים — וכיצד ביסס את עמדתו וסמכותו בפלוגה הלוחמת.

תיאורים חיים עוייצבע של פלוגת רגלים הלוחמים בשדות הקרב של ארצות-השפלה וגרמניה בשלהי מלחמת-העולם-השנייה. חיי יחידות בעמדות הגנה בלילות מתוחים של הסתננויות אויב — והחרדה הגדולה בטרם התקפה, התקדמות, נסיגה — לבסוף נתיב הנצחון בתוך ערי גרמניה הנכנעות בזו אחר זו. ספר קריאה רב ענין לכל אחד ומאלף במיוחד לאיש החילות הלוחמים.

בימים אלה הופיע בחוצאת "מערכות" ספרו של גורדון לנדסבורו, "הקומנדו אל

טוברוק". אילו היו עורכים במכוון פעולה בשביל לתת הזדמנות לכתיבת ספר-לקחים שישמש אזהרה לדורות-אנשי-הקומנדו עתידיים, כיצד לא לערוך מבצעים — ספק אם יכלו לבחור בדוגמאות חמורות מאלו שבספר זה. — כל מארגן מבצע מעין-זה בעתיד — "הקומנדו אל טוברוק" הוא ספר לימוד-חובה הכרחי בשבילו, שילמדו כיצד לא לעשות ומפני איזה כשלונות להיזהר. עכ"פ הביצוע ע"י היחידות — קשה לתאר טוב ממנו ואמיץ ממנו. ביצוע מפתיע זה בתוך מלכודת נסגרת-והולכת הנו בחינת המופת שב"מבצע טוברוק". ועם כל היותו מופת צבאי הוא כזה בעיקר משום שהנו אנושי: — מופת בני אדם הנתונים במיצרים חמורים ביותר, והמוצאים בכל-זאת את היכולת וכוח-הנפש למלא חובתם. דמויות אנשים אלה מתוארות בקיום פשוטים וקצרים — אך חיים ואומרים הרבה. גם הבחינה היהודית והישראלית שבספר הנה בחינה של אנשים: בחורים

יהודיים, ילידי גרמניה, מתנדבים מא"י למלחמה בנאצים, משתתפים בנסיון שלא היה לו אח להעזה וסיכון עצמי: — לפעול, במדים גרמניים, בעורף האויב ובקרבו — כאנשי-החוד של מבצעים מיוחדים מעיונים-ביותר.

לצה"ל

ולמשרד הבטחון

שאו את ברכתנו הנאמנה

לחג חרות ישראל

National
קופות רושמות • מכונות סיכום
מכונות לניהול-חשבונות

ייצור ובנין בע"מ. ת.א. רח' בלפור 1.

טל. 64695

לצבא הגנה לישראל

שא ברכתנו
לחג החרות

עלה והצלח!

חברה למכירת
חומצת פחמן בע"מ

מרכז החמצן

בע"מ

תל-אביב, רחוב מרחביה

לצה"ל

ש א ב ר כ ה

ל ח ג ה ח ר ו ת

החברה לחוטי חשמל בישראל בע"מ

ח י פ ה

„ צ י ו ן "

חברה לביטוח בע"מ

בנק משכנתאות לשכון בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח!

יבולן בע"מ

חברה ליצור זבל אורגני (קומפוסט)

משרדי האחים וינוגרד

תל-אביב, רחוב לבונטין 2

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח!

תנובה אקספורט בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה
לחג החרות

דגון בתי ממגורות לישראל בע"מ

DAGON BATEY-MAMGUROTH LE-ISRAEL LTD.

לצה"ר

שא ברכה

חיים ירושלמי בע"מ
מפעלי ישראל לחבלים בע"מ
תעשיות יוטה לישראל בע"מ

בי"ח "סלילים" בע"מ

אזור

מברך את צה"ל

עלה והצלח!

"אמפלוקס" בע"מ

הרצליה

איזור התעשיה גליל

טל. 932298

ייצרני רצועות שטוחות
וסרטים נעים

המשרד: תל-אביב, רח' השרון 8

טל. 31565 ; 31586

"מגם"

מפעלי גומי מיוחדים בע"מ

מפעל כפר סבא טל. 933289

ייצרני חגורות מנוע לכלי רכב
ותעשיה. ארגזים למצברים.
מוצרי מכבש ומותזים אבכים

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה לחג החרות

עלה והצלח!

„מקורות“

חברת מים בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, רחוב הנגב 11

ת.ד. 2704 ט.ל. 31241

ארגמן בע"מ

מפעלי צביעה - בני-ברק

ביח"ר „הרקולס“ בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

לחג החרות

עלה והצלח!

חברת „תמאיל“ בע"מ

מפעל האמאיל:

גבעתיים רחוב ק. ק. ל. 17

טלפון 72076

המשרד הראשי:

פתח תקוה ת. ד. 140 טל. 912216

אזור התעשיה: קרית אריה

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

לחג החרות

עלה והצלח!

מפעלי זכוכית ישראליים

„פניציה“ בע"מ

לצבא הגנה לישראל
ולמשרד הבטחון

שאו ברכה
לחג החרות

רדד

יצרני כלי שולחן מכסף
ומצופי כסף בע"מ

נצה"ל ולמשרד הבטחון
שאו ברכה
לחג החרות

IBM
TRADE MARK

מכונות לעיבוד נתונים של י. ב. מ.

בשרות

הממשלה, צבא הגנה לישראל,
ומוסדות צבוריים ומסחריים בישראל

שעוני רישום ♦ מכונות כתיבה חשמליות

י. ב. מ. (ישראל) בע"מ

טל. 67723

ת.ד. 2881

תל-אביב, רחוב אחוזת בית 6

לצה"ל

לחג החרות
שא ברכת

מרכז „תנובה”

לצה"ל

שא ברכת

מפעלי „חמת” בע"מ
אזור

עלה והצלח!

לצה"ל

שא ברכה
לחג החרות

ברזלית" בע"מ

לצה"ל

שא ברכה

תעשית "אבן וסיד" בע"מ

לצה"ל

שא ברכתנו
לחג החרות

מפעלי מלט פורטלנד ארץ-ישראליים

"נשר" בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה
לחג החרות

"הסנה" בע"מ

לצה"ל

שא ברכה

לחג החרות

„אתא" בע"מ

לצה"ל

ש א ב ר כ ה
ל ח ג ה ח ר ו ת
ה ד - א ר צ י

חברה ישראלית לתעשית תקליטים בע"מ
רמת-גן, רחוב חלזון 4
טלפון 7-3605

יצרני תקליטים:

א ר ו כ י - נ ג ון LP 33 $\frac{1}{3}$

א ר ו כ י - נ ג ון EP 45

ר ג י ל י מ 78 ו-45

ש י ר י ר י צ ב א
שירי להקות נח"ל פקודהמרכז)
שירי-עם ישראל יים
מוסיקה קלה וקלסית מהקלטות חו"ל
שירי יידיש, חזנות וכו'.

לצבא הגנה לישראל

תוצרת "שמן" חיפה

תמיד לשרותך!

לצבא הגנה לישראל

**שא ברכה
לחג החרות**

עלה והצלח!

מפעלי אלקטרודות

„זיקה" בע"מ

מפרץ - חיפה

לצבא הגנה לישראל

ש א ב ר כ ה

ל ח ג ה ח ר ו ת

בנק י. ל. פויכטונגר בע"מ

„איזון“ חברה להספקת מכונות בע"מ

מ. וולובלסקי חמרי בנין בע"מ

„במעסף“

ביחיר לתריסים מתקפלים בע"מ

הלואה וחסכון זכרון יעקב

לצבא הגנה לישראל

לחג החרות

שא ברכת

שכון עובדים בע"מ

עלה והצלח !

לצבא הגנה לישראל

לחג החרות

שא ברכת

בתי יציקה "וולקו" בע"מ

עלה והצלח !

לצבא הגנה לישראל,

שומרי ישראל וגבולותיה

שלוחה ברכתנו

לחג החרות

חזק ואמץ!

שמעון

בתי חרושת א"י למלם פורטלנד בע"מ

ברכתנו לצה"ל

לחג החרות

חברת **זניוק ושות'** בע"מ

נשק חמרי נפץ וצרכי דיג

חיפה, דרך העצמאות 13

לצבא הגנה לישראל

ולמשרד הבטחון

שא ברכה
לחג החרות

עלה והצלח!

חברה ישראלית לזכויות בטחון בע"מ

חיפה ת. ד. 192

מפרץ חיפה

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה
לחג החרות

„טנא" בע"מ

(שוק סיטונאי בע"מ)

בנק למלאכה בע"מ

פלקרמיק בע"מ

הארגז בע"מ

„כיתן" בע"מ

יצרני בדים והלבשה מעולה

ספקים מוכרים של משרד הבטחון

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

לחג החרות

"כור"

חברה לחרושת ומלאכה בע"מ

לצה"ל

שא ברכתנו הנאמנה לחג החרות
עלה והצלח

חברת "קרגל" בע"מ

תשי"ט

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

לחג החרות

עלה והצלח !

„מסדה" בע"מ

האנציקלופדיה העברית

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

ח. א. מלצ'ן

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

„מסד" בע"מ

המוסד הכספי של הסתדרות המורים בישראל

לצה"ל

שא ברכתנו

לחג החרות

עלה והצלח!

וולקן מצברים בע"מ

מפרץ חיפה

המגפר" בע"מ

בית חרושת למוצרי גומי

מפרץ חיפה

ברכתנו לצה"ל

לחג החרות

אסקר" בע"מ

מפעלי חרשת לצבעים

לצה"ל

שא ברכה נאמנה

עלה והצלח!

„חרות" בע"מ

מפעלי אינסטילציה סניטרית בע"מ

לצה"ל

שא ברכת

„נעמן" בע"מ

מפעלי חרשת ללבני חמר

עלה והצלח!

ואין זה רק על הנייר...

הקמתה של תעשיית נייר בארץ... הצעדתה לקראת
שלימותה ועצמאותה המלאה ע"י... הנחת יסוד למפי
על הפקת התאית מפסולת חקלאית תוך... הזרמת
2,000,000 ל"י נוספים למשק החקלאי... משיכת הון
זר להשקעות... הרחבת המפעל הקיים תודות להשקי
עה נוספת של \$12,000,000... שגשוג העתונות ויתר
הענפים המבוססים על צריכת הנייר... מוצר שהפך
ליסוד בתעשיות שונות בארץ... חסכון במטבע
זר בשעור \$1,000,000 לשנה כעת... והגדלתו
ל-\$4,000,000 עם השלמת ההרחבה בסוף שנה זו.

שחרור הארץ מתלות ביבוא נייר — הוכחה לכדאיות השקעות חוץ בישראל.

מפעלי ניר אמריקאיים ישראליים בע"מ

דואר רשמי

לכבוד

בר-שדה
רח"י אהרן גבירול 117
תל-אביב

אקדח ישן זה-

דגם טורקי מהמאה הקודמת, אינו יכול
לשמש יותר כאמצעי הגנה אישי.

לא פחות מיושן ממנו - ההרגל להחזיק
מזומנים בבית, במגירת התכשיטים
או במקום מחבוא אחר.

הפקד כספך במקום בטוח ובידים נאמנות
— בידי הבנק הגדול והותיק במדינה.

בנק לאומי

לישראל בע"מ